

N. GREGORY MANKIW

ΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΙΩΑΝΝΑ ΜΠΙΜΠΛΗ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ

ΘΕΩΡΗΣΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΣΠΥΡΟΣ ΖΗΚΟΣ

τυπωθήτω
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ
Λ Θ Η Ν Λ

Κ

31

ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ παρουσιάζει διακυμάνσεις από έτος σε έτος. Τα περισσότερα χρόνια, η παραγωγή των αγαθών και των υπηρεσιών αυξάνεται. Λόγω των αυξήσεων στο εργατικό δυναμικό, των αυξήσεων στο απόθεμα κεφαλαίου και των προόδων στην τεχνολογική γνώση, η οικονομία μπορεί να παράγει όλο και περισσότερα με την πάροδο του χρόνου. Αυτή η μεγέθυνση επιτρέπει στον καθένα να απολαμβάνει ένα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο. Κατά μέσο όρο, τα τελευταία 50 χρόνια, η παραγωγή της οικονομίας των ΗΠΑ μετρημένη από το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (GDP) αυξήθηκε περίπου κατά 3% ανά έτος.

Σε κάποια χρόνια, όμως, δε συμβαίνει αυτή η φυσιολογική μεγέθυνση. Οι επιχειρήσεις διαπιστώνουν ότι αδυνατούν να πουλήσουν όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που έχουν να προσφέρουν και έτσι μειώνουν την παραγωγή. Οι εργάτες απολύονται, η ανεργία αυξάνεται και τα εργοστάσια κλείνουν. Με την οικονομία να παράγει λιγότερα αγαθά και υπηρεσίες, το πραγματικό GDP και τα άλλα μεγέθη του εισοδήματος μειώνονται.

Μια τέτοια περίοδος μειωμένων εισοδημάτων και αυξανόμενης ανεργίας ονομάζεται **οικονομική ύφεση** (recession), εάν είναι σχετικά ήπια, και **οικονομική κρίση** (depression) εάν είναι πιο σοβαρή.

Τι προκαλεί τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις στην οικονομική δραστηριότητα; Τι μπορεί να κάνει η κυβερνητική οικονομική πολιτική για να εμποδίσει τις περιόδους πτώσης των εισοδημάτων και αύξησης της ανεργίας; Όταν εκδηλώνεται ύφεση και κρίση, τι μπορούν να κάνουν οι πολιτικοί για να μειώσουν τη διάρκεια και τη σοβαρότητά τους; Αυτά είναι

Θα μάθουμε τα τρία βασικά χαρακτηριστικά των βραχυχρόνιων οικονομικών διακυμάνσεων

Θα μελετήσουμε τις διαφορές της οικονομίας στη βραχυχρόνια και στη μακροχρόνια περίοδο

Θα αναπτύξουμε μια θεωρία για τη βραχυχρόνια περίοδο που θα βασίζεται στο υπόδειγμα της συναθροιστικής ζήτησης και της συναθροιστικής προσφοράς

Θα δούμε πώς οι μεταβολές είτε στη συναθροιστική ζήτηση είτε στη συναθροιστική προσφορά μπορούν να προκαλέσουν οικονομικές υφέσεις

οικονομική ύφεση
 μια περίοδος πτώσης
 των πραγματικών ει-
 σοδημάτων και αύξη-
 σης της ανεργίας
 στην οικονομία

οικονομική κρίση
 μια σοβαρή οικονομι-
 κή κάμψη ή ύφεση

τα ερωτήματα που θα μελετήσουμε στο παρόν αλλά και στα επόμενα δύο Κεφάλαια.

Τα μεγέθη που θα μελετήσουμε στα επόμενα Κεφάλαια είναι κυρίως αυτά που ήδη έχουμε δει. Συμπεριλαμβάνουν το GDP, την ανεργία, τα επιτόκια, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και το γενικό επίπεδο τιμών. Επίσης, γνώριμά μας είναι και τα εργαλεία της πολιτικής των δημοσίων δαπανών, των φόρων και της προσφοράς χρήματος. Αυτό που διαφέρει στα επόμενα Κεφάλαια είναι ο χρονικός ορίζοντας της ανάλυσης μας. Το επίκεντρο στα προηγούμενα επτά Κεφάλαια υπήρξε η συμπεριφορά της οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο. Εδώ το επίκεντρό μας είναι οι βραχυχρόνιες διακυμάνσεις της οικονομίας γύρω από τη μακροχρόνια τάση της.

Αν και ακόμα υπάρχει αντιπαράθεση μεταξύ των οικονομολόγων σχετικά με την ανάλυση των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων, οι περισσότεροι χρησιμοποιούν το *υπόδειγμα της συναθροιστικής ζήτησης και της συναθροιστικής προσφοράς*. Ο κυριότερος στόχος μας είναι να μάθουμε πώς χρησιμοποιείται αυτό το υπόδειγμα στην ανάλυση των βραχυχρόνιων επιδράσεων διαφόρων γεγονότων και οικονομικών πολιτικών. Το Κεφάλαιο αυτό κάνει μια εισαγωγή στις δύο βασικές έννοιες του υποδείγματος – την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης και την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς. Έχοντας μια συνολική ιδέα της δομής του υποδείγματος σε αυτό το Κεφάλαιο, θα εξετάσουμε λεπτομερέστερα τα μέρη του στα επόμενα δύο Κεφάλαια.

□ □
 ΤΡΙΑ ΒΑΣΙΚΑ
 ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΥ
 ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ
 ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ
 ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ

ΟΙ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ διακυμάνσεις στην οικονομική δραστηριότητα εκδηλώνονται σε όλες τις χώρες. Για την κατανόηση των οικονομικών διακυμάνσεων από χρόνο σε χρόνο, θα αρχίσουμε τη συζήτησή μας με μερικές από τις πιο σημαντικές ιδιότητές τους.

▽ Δ
 ΓΕΓΟΝΟΣ 1:
 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ
 ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ
 ΕΙΝΑΙ ΑΤΑΚΤΕΣ
 ΚΑΙ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΕΣ

ΟΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ στην οικονομία ονομάζονται *συντά επιχειρηματικοί κύκλοι* (business cycle). Όπως φανερώνει ο όρος, οι οικονομικές διακυμάνσεις εκφράζουν τις μεταβολές στις συνθήκες λειτουργίας των επιχειρήσεων. Όταν το πραγματικό GDP αυξάνεται γρήγορα, οι επιχειρήσεις είναι ευρωστές. Βρίσκουν ότι οι πελάτες είναι πολλοί και ότι τα κέρδη τους αυξάνονται. Από την άλλη πλευρά, όταν το πραγματικό GDP μειώνεται, οι επιχειρήσεις έχουν προβλήματα. Σε περιόδους ύφεσης, οι περισσότερες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πτώση των πωλήσεών τους και των κερδών τους.

Ωστόσο ο όρος *επιχειρηματικός κύκλος* είναι κάπως παραπλανητι-

κός, γιατί φαίνεται να μας λέει ότι οι οικονομικές διακυμάνσεις ακολουθούν ένα τακτικό και προβλέψιμο πρότυπο. Στην πραγματικότητα, οι οικονομικές διακυμάνσεις δεν είναι καθόλου τακτικές και είναι σχεδόν αδύνατο να προβλεφθούν με μεγάλη ακρίβεια. Το γράφημα (α) στο Σχήμα 31.1 δείχνει το πραγματικό GDP της οικονομίας των ΗΠΑ από το 1965. Οι οριακές περιοχές αντιπροσωπεύουν περιόδους κάμψης. Όπως δείχνει το σχήμα, οι κάμψεις δεν εμφανίζονται κατά τακτά διαστήματα. Μερικές φορές οι κάμψεις βρίσκονται κοντά η μια στην άλλη, όπως αυτές του 1980 και του 1992. Μερικές φορές η οικονομία περνάει πολλά χρόνια χωρίς να εμφανίζει κάποια κάμψη.

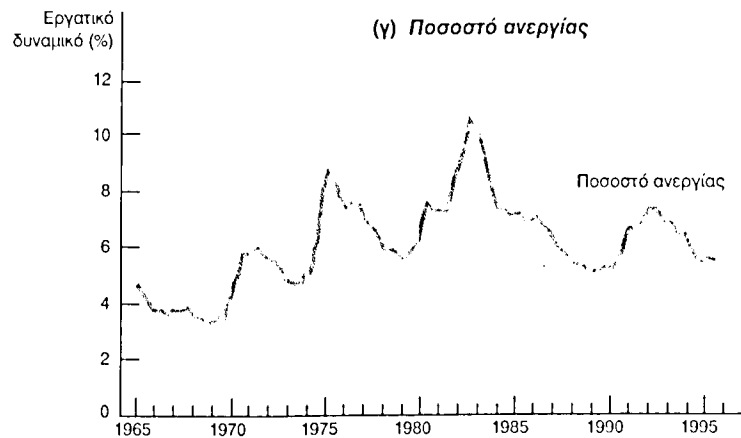
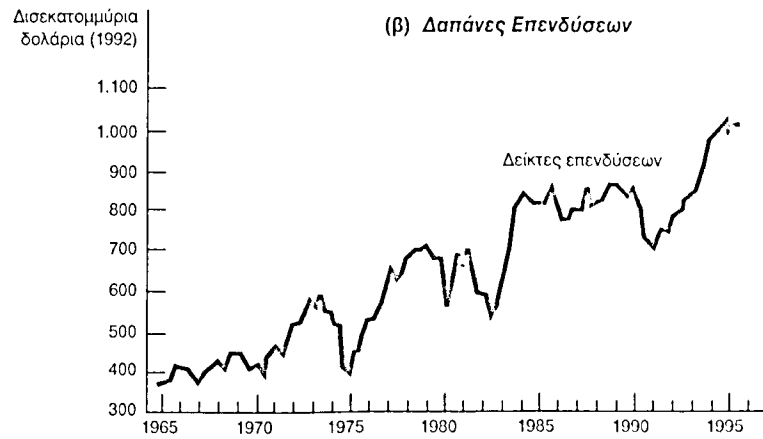
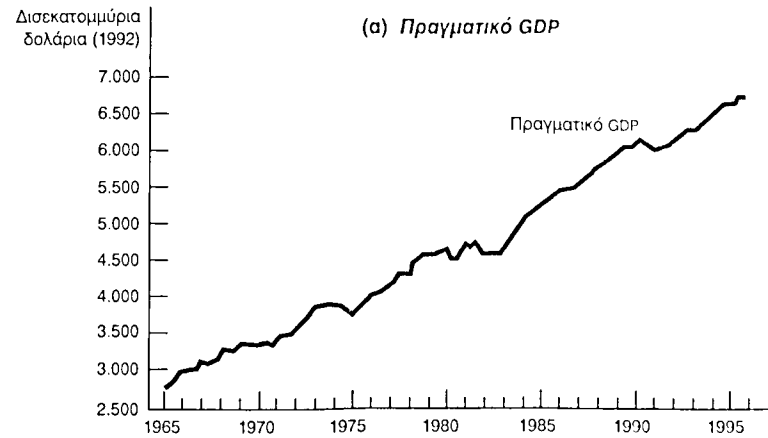
ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ GDP είναι η μεταβλητή που χρησιμοποιείται συνήθως για να μετρηθούν οι βραχυχρόνιες μεταβολές της οικονομίας, επειδή είναι το πιο κατανοητό μέγεθος της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας. Το πραγματικό αθαθάριστο εγχώριο προϊόν (GDP) μετράει την αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Επίσης, μετράει το συνολικό εισόδημα (προσαρμοσμένο ως προς τον πληθωρισμό) του κάθε ατόμου μέσα στην οικονομία.

Φαίνεται, όμως, ότι για την καταμέτρηση των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων, δεν έχει σημασία ποιο μέτρο της οικονομικής δραστηριότητας λαμβάνεται υπόψη. Οι περισσότερες μακροοικονομικές μεταβλητές που μετρούν κάποιο είδος εισοδήματος, δαπανών ή παραγωγής, συμπίπτουν κοντά η μία στην άλλη. Όταν σε κάποια περίοδο κάμψης μειώνεται το πραγματικό GDP, το ίδιο συμβαίνει και στο κατά κεφαλήν εισόδημα, στα εταιρικά κέρδη, στις καταναλωτικές δαπάνες, στις δαπάνες επενδύσεων, στη βιομηχανική παραγωγή, στις λιανικές πωλήσεις, στις πωλήσεις κατοικιών, στις πωλήσεις αυτοκινήτων κ.λπ. Επειδή οι υφέσεις είναι φαινόμενα που αφορούν ολόκληρη την οικονομία, εμφανίζονται σε πολλές πηγές μακροοικονομικών στατιστικών στοιχείων.

Μολονότι πολλές μακροοικονομικές μεταβλητές συμπίπτουν ταυτόχρονα, συμπίπτουν κατά διαφορετικά ποσοστά. Συγκεκριμένα, όπως δείχνει το γράφημα (β) στο Σχήμα 31.1, οι δαπάνες επενδύσεων ποικίλουν πολύ καθ' όλη την έκταση του επιχειρηματικού κύκλου. Παρόλο που η επένδυση περίπου αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το ένα έβδομο του GDP, οι μειώσεις στην επένδυση αναλογούν περίπου στα δύο τρίτα των μειώσεων του GDP, κατά τη διάρκεια των περιόδων ύφεσης. Με άλλα λόγια, όταν διαμορφώνονται οι οικονομικές συνθήκες, ένα μεγάλο μέρος της κάμψης οφείλεται σε μειώσεις στις δαπάνες για νέα εργοστάσια, στέγαση και αποθέματα.

▽ Δ
 ΓΕΓΟΝΟΣ 2:
 Η ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΗ
 ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΩΝ
 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ
 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟ-
 ΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

ΣΧΗΜΑ 31.1
Μια ματιά στις Βραχυχρόνιες Οικονομικές Διακυμάνσεις

⇒ Το σχήμα αυτό δείχνει το πραγματικό GDP στο γράνωμα (α), τις δαπάνες επενδύσεων στο γράνωμα (β), και την ανεργία στο γράνωμα (γ) για την οικονομία των ΗΠΑ, με τη χρήση τριμηνιαίων στοιχείων από το 1965. Οι κάμψεις αντιπροσωπεύονται από τις οριακές περιοχές. Σημειώστε ότι το πραγματικό GDP και οι δαπάνες επενδύσεων μειώνονται κατά τη διάρκεια κάμψεων, ενώ η ανεργία αυξάνεται.

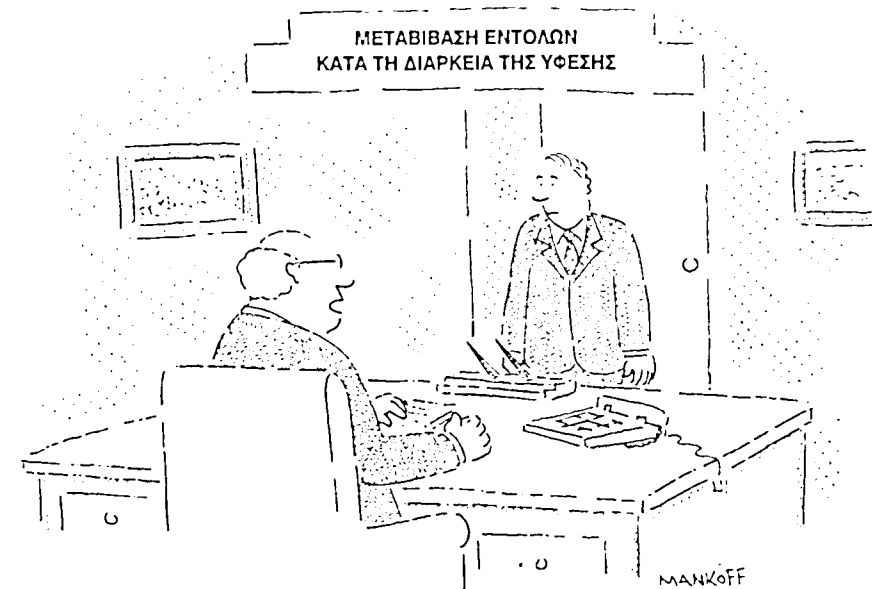
ΠΗΓΗ: Department of Commerce · U.S. Department of Labor.

ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ αγαθών και υπηρεσιών στην οικονομία σχετίζονται στενά με τις μεταβολές στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού στην οικονομία. Με άλλα λόγια, όταν μειώνεται το πραγματικό GDP, το ποσοστό της ανεργίας αυξάνεται. Το γεγονός αυτό δεν αποτελεί έκπληξη. Όταν οι επιχειρήσεις επιλέγουν να παράγουν μια μικρότερη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών, απολύουν εργαζομένους, αυξάνοντας έτσι το σύνολο των ανέργων.

Το γράνωμα (γ) στο Σχήμα 31.1 δείχνει το ποσοστό ανεργίας στην οικονομία των ΗΠΑ από το 1965. Για μια ακόμη φορά, οι οικονομικές υφέσεις αντιπροσωπεύονται από τις οριακές περιοχές στο σχήμα. Το σχήμα δείχνει καθαρά την επίδραση των υφέσεων στην ανεργία. Σε καθεμιά από τις υφέσεις, το ποσοστό της ανεργίας αυξάνεται σημαντικά. Όταν η περίοδος κάμψης τελειώνει και το πραγματικό GDP αρχίζει να αυξάνεται, το ποσοστό της ανεργίας μειώνεται σταδιακά. Το ποσοστό ανεργίας δεν πλησιάζει ποτέ το μηδέν. Αντίθετα, κυμαίνεται γύρω από το φυσικό του ποσοστό, ύψους περίπου 5% με 6%.

⇒ ΕΡΩΤΗΜΑ: Ονομάστε και συζητήστε τρία βασικά γεγονότα που συνδέονται με τις οικονομικές διακυμάνσεις.

ΣΤΑ
ΓΕΓΟΝΟΣ 3:
Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ
ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ
ΚΑΙ Η ΑΝΕΡΓΙΑ
ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ

«Απολύεσαι. Μεταβίβασέ το και στους άλλους»
[Γελοιογραφία: του Mankoff, The New Yorker Magazine, Inc]

ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΑΣ
Ο Νόμος του Okun

ΟΤΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΟ πραγματικό GDP της οικονομίας, πόσο μεταβάλλεται τυπικά η ανεργία; Οι οικονομολόγοι απαντούν σε αυτό το ερώτημα με το νόμο του Okun. Ο νόμος αυτός περιγράφεται με την ακόλουθη εξίσωση:

$$\% \text{ μεταβολή ανεργίας} = -1/2 \times (\% \text{ μεταβολή πραγματικού GDP μείον } 3\%).$$

Σύμφωνα με αυτή την εξίσωση, όταν το πραγματικό GDP αυξάνεται με μέσο ποσοστιαίο ρυθμό 3%, το ποσοστό ανεργίας παραμένει σταθερό. Όταν η οικονομία αναπτύσσεται με ρυθμό μεγαλύτερο από το 3%, το ποσοστό ανεργίας μειώνεται περίπου κατά μισή ποσοστιαία μονάδα. Για παράδειγμα, εάν το πραγματικό GDP αυξάνεται κατά 5% από το ένα έτος στο επόμενο (2% περισσότερο από το φυσιολογικό), ο νόμος του Okun προβλέπει μια μείωση του ποσοστού ανεργίας κατά 1 ποσοστιαία μονάδα. Όταν το πραγματικό GDP μειώνεται ή αυξάνεται κάτω του 3%, το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται. Για παράδειγμα, εάν το πραγματικό GDP μειωθεί κατά 1% από το ένα έτος στο επόμενο, κάτι που μπορεί να συμβεί κατά τη διάρκεια μίας οικονομικής κρίσης, ο νόμος του Okun προβλέπει μια αύξηση της ανεργίας κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες.

Ο νόμος του Okun έχει πάρει το όνομά του από τον οικονομολόγο Arthur Okun, που πρώτος μελέτησε τη σχέση των διακυμάνσεων στο πραγματικό GDP και των διακυμάνσεων της ανεργίας στην οικονομία των ΗΠΑ. Ο Okun δεν ισχυρίστηκε ότι ο νόμος του αποτελεί θεμελιώδη αλήθεια της οικονομικής θεωρίας. Αντίθετα, ο νόμος αποτελεί μια απλή περιγραφή των στοιχείων πάνω στο πραγματικό GDP και την ανεργία των ΗΠΑ. Όταν οι οικονομολόγοι μελετούν στοιχεία από άλλες χώρες ανακαλύπτουν ότι τα νούμερα στον Τύπο είναι κάπως διαφορετικά. Παρά τις διαφοροποιήσεις, σε όλες τις χώρες υπάρχει ισχυρός συσχετισμός μεταξύ των ανξομετώσεων του GDP και των αντίστροφων μεταβολών στην ανεργία.

Το νόμο του Okun θα πρέπει να τον έχουμε υπόψη μας καθώς θα μελετούμε τις οικονομικές διακυμάνσεις στα επόμενα Κεφάλαια. Ο νόμος αυτός μας υπενθυμίζει ότι ο επιχειρηματικός κύκλος αφορά συσχετισμένες μεταβολές στην ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που παράγει η οικονομία (όπως μετριοῦνται από το πραγματικό GDP) και στον αριθμό των ανθρώπων που δεν μπορούν να βρουν απασχόληση (όπως μετριοῦνται από το ποσοστό της ανεργίας).

□ □ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ

Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ των συνηθισμένων προτύπων, που ακολουθούν οι διακυμάνσεις των οικονομιών μέσα στο χρόνο, είναι εύκολη. Η εξήγηση, όμως, των παραγόντων που προκαλούν αυτές τις διακυμάνσεις είναι δυσκολότερη. Πράγματι, σε σύγκριση με τα θέματα που μελέτησαμε σε προηγούμενα Κεφάλαια, η θεωρία των οικονομικών διακυμάνσεων πα-

ραμένει αμιγώς ελεγχόμενη. Σε αυτό, αλλά και στα επόμενα δύο Κεφάλαια, θα αναπτύξουμε το υπόδειγμα που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι οικονομολόγοι για να εξηγήσουν τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας.

ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ αναπτύξαμε θεωρίες για να εξηγήσουμε τι καθορίζει τις πιο σημαντικές μακροοικονομικές μεταβλητές. Το Κεφάλαιο 24 εξήγησε το επίπεδο και τη μεγέθυνση της παραγωγικότητας και το πραγματικό GDP. Το Κεφάλαιο 25 εξήγησε πώς προσαρμόζεται το πραγματικό επιτόκιο ώστε να φέρει σε ισορροπία την αποταμίευση και την επένδυση. Το Κεφάλαιο 26 εξήγησε τις διάφορες αιτίες της ανεργίας. Τα Κεφάλαια 27 και 28 εξήγησαν το νομισματικό σύστημα και τον τρόπο με τον οποίο οι μεταβολές στην προσφορά χρήματος επηρεάζουν το επίπεδο τιμών, το ρυθμό πληθωρισμού και το ονομαστικό επιτόκιο. Τα Κεφάλαια 29 και 30 επέτειναν αυτή την ανάλυση για τις ανοικτές οικονομίες ώστε να εξηγήσουν το εμπορικό ισοζύγιο και τη συναλλαγματική ισοτιμία.

Όλη αυτή η προηγούμενη ανάλυση βασίστηκε σε δύο αλληλοσυνδεόμενες ιδέες – την κλασική διχοτόμηση και τη νομισματική ουδετερότητα. Ας θυμηθούμε ότι η κλασική διχοτόμηση είναι ο διαχωρισμός των μεταβλητών σε πραγματικές μεταβλητές (αυτές που μετρούν ποσότητες ή σχετικές τιμές) και σε ονομαστικές μεταβλητές (αυτές που είναι μετρούμενες σύμφωνα με το χρήμα). Σύμφωνα με την κλασική μακροοικονομική θεωρία, οι αλλαγές στην προσφορά χρήματος επηρεάζουν τις ονομαστικές, αλλά όχι και τις πραγματικές μεταβλητές. Ως αποτέλεσμα αυτής της νομισματικής ουδετερότητας, τα Κεφάλαια 24, 25 και 26 μπόρεσαν να εξετάσουν τους προσδιοριστικούς παράγοντες των πραγματικών μεταβλητών (πραγματικό GDP, πραγματικό επιτόκιο και ανεργία) χωρίς την εισαγωγή ονομαστικών μεταβλητών (προσφορά χρήματος και επίπεδο τιμών).

Ισχύουν όμως αυτές οι υποθέσεις της κλασικής μακροοικονομικής θεωρίας στον κόσμο που ζούμε; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι ιδιαίτερης σημασίας για την κατανόηση της λειτουργίας της οικονομίας: Οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι η κλασική θεωρία περιγράφει τον κόσμο στη μακροχρόνια περίοδο αλλά όχι στη βραχυχρόνια περίοδο. Πέρα από μια περίοδο μεριστών ετών, οι μεταβολές στην προσφορά χρήματος επηρεάζουν τις τιμές και τις άλλες ονομαστικές μεταβλητές αλλά δεν επηρεάζουν το πραγματικό GDP, την ανεργία ή τις άλλες πραγματικές μεταβλητές. Όταν μελετούμε όμως τις ετήσιες μεταβολές στην οικονομία, η υπόθεση της νομισματικής ουδετερότητας δεν είναι πλέον κατάλληλη. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι,

▽ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

στη βραχυχρόνια περίοδο, οι πραγματικές και οι ονομαστικές μεταβλητές είναι άμεσα συνυφασμένες.

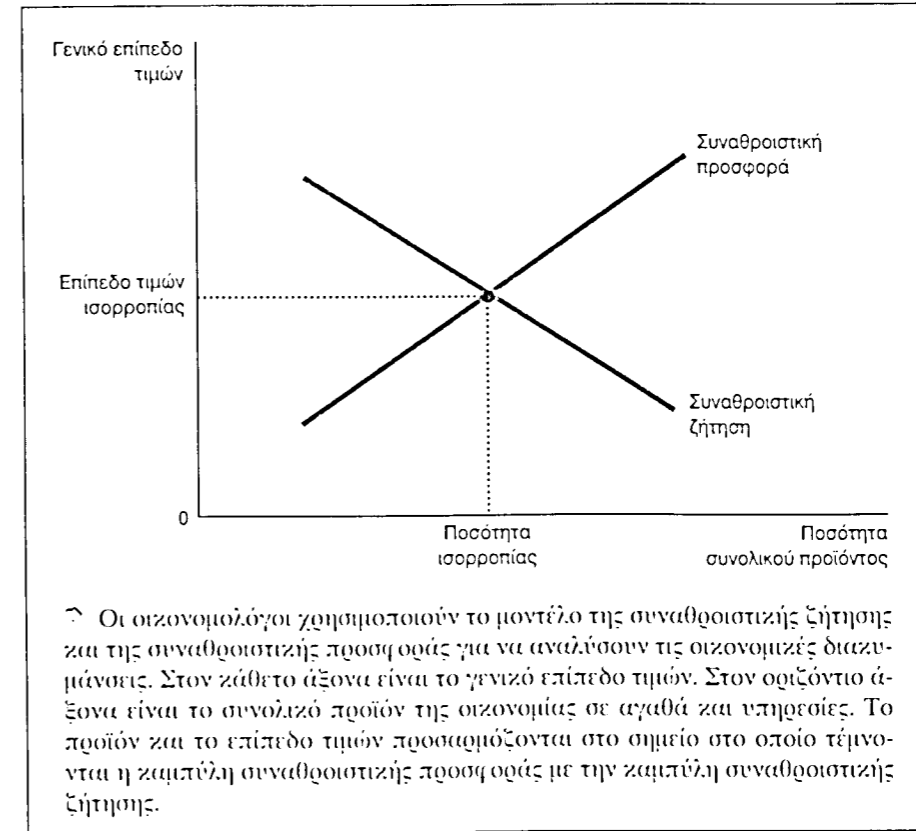
Επομένως, για να καταλάβουμε την οικονομία στη βραχυχρόνια περίοδο, χρειαζόμαστε ένα νέο υπόδειγμα. Για να χτίσουμε αυτό το νέο υπόδειγμα, βασιζόμαστε σε πολλά από τα εργαλεία που αναπτύξαμε σε προηγούμενα Κεφάλαια, αλλά θα πρέπει να εγκαταλείψουμε την κλασική διχοτόμηση και τη νομισματική ουδετερότητα.

ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΑΣ για τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις επικεντρώνεται σε δύο μεταβλητές. Η πρώτη μεταβλητή είναι το προϊόν της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες, όπως μετριέται από το πραγματικό GDP. Η δεύτερη μεταβλητή είναι το γενικό επίπεδο τιμών, όπως μετριέται από το δείκτη τιμών καταναλωτή (CPI) ή τον αποπληθωριστή του GDP. Σημειώστε ότι το προϊόν είναι η πραγματική μεταβλητή, ενώ το γενικό επίπεδο τιμών είναι η ονομαστική μεταβλητή. Επομένως, εάν επικεντρωθούμε στη σχέση αυτών των δύο μεταβλητών, θα φωτίσουμε την ανάλυση των στοιχείων της κλασικής διχοτόμησης.

Με τον ίδιο τρόπο που αναλύουμε την αγορά ενός αγαθού με την καμπύλη ζήτησης και την καμπύλη προσφοράς, μετρούμε και τις διακυμάνσεις της οικονομίας στο σύνολό της με το **υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς** (model of aggregate demand and aggregate supply). Το υπόδειγμα αυτό παρουσιάζεται στο Σχήμα 31.2. Στον κάθετο άξονα παριστάται το γενικό επίπεδο τιμών στην οικονομία. Στον οριζόντιο άξονα σημειώνεται η συνολική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Η **καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης** (aggregate demand curve) δείχνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και η κυβέρνηση επιθυμούν να αγοράσουν σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών. Η **καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς** (aggregate supply curve) δείχνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που οι επιχειρήσεις παράγουν και πωλούν σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό, το επίπεδο τιμών και η συνολική παραγωγή προσαρμόζονται ώστε να φέρουν σε ισορροπία τη συναθροιστική ζήτηση με τη συναθροιστική προσφορά.

Ίσως να δείχνει δελεαστικό να υποθέσουμε ότι το υπόδειγμα συναθροιστικής προσφοράς και συναθροιστικής ζήτησης αποτελεί μια μεγάλη παραλλαγή του υποδείγματος ζήτησης και προσφοράς της αγοράς, που εξετάσαμε στο Κεφάλαιο 4. Στην πραγματικότητα, όμως, αυτό το υπόδειγμα είναι αρκετά διαφορετικό. Όταν μελετάμε τη ζήτηση και την προσφορά σε μια συγκεκριμένη αγορά – την αγορά παγωτού, για παράδειγμα – η συμπεριφορά των αγοραστών και των πωλητών εξαρτάται

ΣΧΗΜΑ 31.2
Συναθροιστική Ζήτηση και Συναθροιστική Προσφορά

Οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν το μοντέλο της συναθροιστικής ζήτησης και της συναθροιστικής προσφοράς για να αναλύσουν τις οικονομικές διακυμάνσεις. Στον κάθετο άξονα είναι το γενικό επίπεδο τιμών. Στον οριζόντιο άξονα είναι το συνολικό προϊόν της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες. Το προϊόν και το επίπεδο τιμών προσαρμόζονται στο σημείο στο οποίο τέμνεται η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς με την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης.

από την ικανότητα μετακίνησης των πόρων από τη μια αγορά στην άλλη. Όταν η τιμή του παγωτού αυξάνεται, η ζητούμενη ποσότητα μειώνεται επειδή οι αγοραστές θα χρησιμοποιήσουν τα χρήματά τους για να αγοράσουν άλλα προϊόντα και όχι παγωτό. Ομοίως, μια υψηλότερη τιμή του παγωτού αυξάνει την προσφερόμενη ποσότητα, επειδή οι επιχειρήσεις που παράγουν παγωτό μπορούν να αυξήσουν την παραγωγή αποσπώντας και προσλαμβάνοντας εργάτες από άλλους τομείς της οικονομίας. Αυτή η **μακροοικονομική** υποκατάσταση πόρων και συντελεστών από την μια αγορά στην άλλη είναι αδύνατη όταν αναλύουμε την οικονομία στο σύνολό της. Άλλωστε, η ποσότητα την οποία προσπαθεί να εξηγήσει το υπόδειμά μας – πραγματικό GDP – περιλαμβάνει τις ποσότητες που παράγονται σε όλες τις αγορές της οικονομίας. Για να καταλάβουμε γιατί η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης έχει αρνητική κλίση, και γιατί η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς έχει θετική κλίση, χρειαζόμαστε μια **μακροοικονομική** θεωρία. Η ανάπτυξη μιας τέτοιας θεωρίας είναι ο επόμενος στόχος μας.

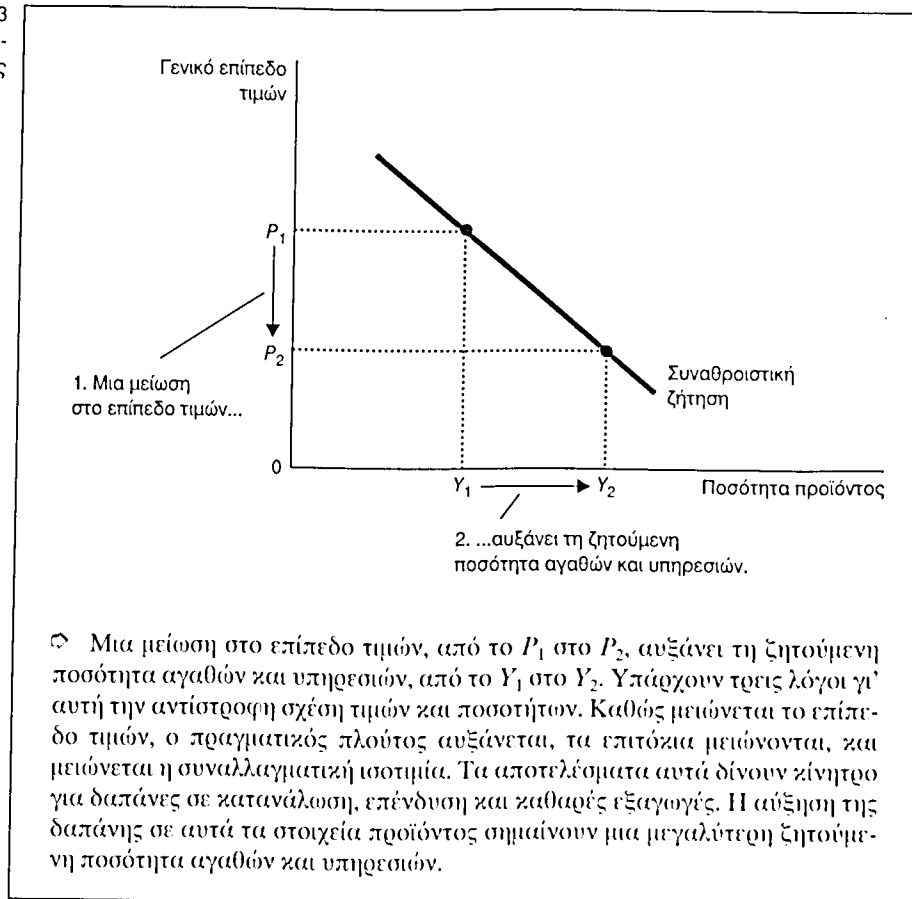
υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς το υπόδειγμα που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι οικονομολόγοι για να εξηγήσουν τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις στην οικονομική δραστηριότητα γύρω από τη μακροχρόνια τάση της καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης η καμπύλη που δείχνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και η κυβέρνηση επιθυμούν να αγοράσουν σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς η καμπύλη που δείχνει την ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που οι επιχειρήσεις επιλέγουν να παράγουν και να πωλήσουν σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών

▷ ΕΡΩΤΗΜΑ: Πώς διαφοροποιείται η συμπεριφορά της οικονομίας στη βραχυχρόνια από τη συμπεριφορά της στη μακροχρόνια περίοδο;
 ▶ Σχεδιάστε το υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς. Ποιες μεταβλητές υπάρχουν στους δύο άξονες;

□ □ Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Η ΚΑΜΠΥΛΗ της συναθροιστικής ζήτησης μας δείχνει την ποσότητα όλων των αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται στην οικονομία σε οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών. Όπως δείχνει το Σχήμα 31.3, η καμπύλη της συναθροιστικής ζήτησης έχει καθοδική κλίση. Αυτό σημαίνει ότι, με σταθερούς όλους τους άλλους παραγόντες, μια μείωση του γενικού επιπέδου τιμών της οικονομίας (για παράδειγμα, από το P_1 στο P_2) προκαλεί αύξηση της ζητούμενης ποσότητας αγαθών και υπηρεσιών (από το Y_1 στο Y_2).

ΣΧΗΜΑ 31.3
 Η Καμπύλη της Συναθροιστικής Ζήτησης

▷ Μια μείωση στο επίπεδο τιμών, από το P_1 στο P_2 , αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών, από το Y_1 στο Y_2 . Υπάρχουν τρεις λόγοι γι' αυτή την αντίστροφη σχέση τιμών και ποσοτήτων. Καθώς μειώνεται το επίπεδο τιμών, ο πραγματικός πλούτος αυξάνεται, τα επιτόκια μειώνονται, και μειώνεται η συναλλαγματική ισοτιμία. Τα αποτελέσματα αυτά δίνουν ζήτηση για δαπάνες σε κατανάλωση, επένδυση και καθαρές εξαγωγές. Η αύξηση της δαπάνης σε αυτά τα στοιχεία προϊόντος σημαίνουν μια μεγαλύτερη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών.

ΤΙ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ πίσω από αυτή την αρνητική σχέση μεταξύ του επιπέδου τιμών και της ζητούμενης ποσότητας των αγαθών και υπηρεσιών; Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα είναι χρήσιμο να θυμηθούμε ότι το GDP (Y) είναι το άθροισμα της κατανάλωσης (C), της επένδυσης (I), των δημοσίων δαπανών (G) και των καθαρών εξαγωγών (NX):

$$Y = C + I + G + NX.$$

Το καθένα από αυτά τα τέσσερα στοιχεία προστίθεται στη συναθροιστική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών. Οι δημόσιες δαπάνες θεωρούνται μια πάγια μεταβλητή της κυβερνητικής πολιτικής, αλλά τα τρία άλλα στοιχεία δαπανών –κατανάλωση, επένδυση και καθαρές εξαγωγές– εξαρτώνται από τις οικονομικές συνθήκες και, συγκεκριμένα, από το γενικό επίπεδο τιμών. Για να καταλάβουμε την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης, θα πρέπει να εξετάσουμε πώς το γενικό επίπεδο τιμών καθορίζει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται για κατανάλωση, επένδυση και καθαρές εξαγωγές.

Προσέξτε τα χρήματα που κρατάτε στο πορτοφόλι σας και στον τραπεζικό σας λογαριασμό. Η ονομαστική τους αξία είναι σταθερή, αλλά η πραγματική τους αξία μεταβάλλεται. Όταν οι τιμές μειώνονται, τα δολάρια σας έχουν μεγαλύτερη αξία γιατί μπορούν να σας αγοράσουν περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες. Επομένως, μια μείωση στο επίπεδο τιμών κάνει τους καταναλωτές να αισθάνονται πιο πλούσιοι, το οποίο, με τη σειρά του, τους ενθαρρύνει να δαπανούν περισσότερα. Η αύξηση στις δαπάνες των καταναλωτών σημαίνει μια μεγαλύτερη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Το αποτέλεσμα αυτό για τον πλούτο τονίστηκε από τον οικονομολόγο Arthur Pigou (1877-1959), και μερικές φορές ονομάζεται αποτέλεσμα Pigou (Pigou effect).

Όπως συζητήσαμε στο Κεφάλαιο 28, το γενικό επίπεδο τιμών είναι ένας προσδιοριστικός παράγοντας της ζητούμενης ποσότητας χρήματος. Όσο πιο χαμηλό είναι το επίπεδο τιμών, τόσο λιγότερα χρήματα χρειάζονται τα νοικοκυριά για να αγοράσουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες που θέλουν. Επομένως, όταν το επίπεδο τιμών μειώνεται, τα νοικοκυριά προσπαθούν να μειώσουν την ποσότητα χρημάτων που έχουν στην κατοχή τους, δανειζοντας μερικά από αυτά. Για παράδειγμα, ένα νοικοκυριό μπορεί να χρησιμοποιήσει το πλεόνασμα χρημάτων του για να αγοράσει έντοκα ομόλογα. Ή μπορεί να καταθέσει το πλεόνασμα των χρημάτων του σε έντοκο τραπεζικό λογαριασμό, και η τράπεζα θα χρησιμοποιήσει αυτά τα κεφάλαια για να χορηγήσει περισσότερα δάνεια. Σε κάθε μια

▽ Δ
 ΓΙΑΤΙ Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΕΧΕΙ ΚΑΘΟΔΙΚΗ ΚΛΙΣΗ

Το Αποτέλεσμα Pigou για τον Πλούτο

Το Αποτέλεσμα Keynes για το Επιτόκιο

από αυτές τις περιπτώσεις, καθώς τα νοικοκυριά προσπαθούν να μετατρέψουν ένα μέρος των χρημάτων τους σε έντοκα αποθέματα περιουσιακών στοιχείων, οδηγούν προς τα κάτω τα επιτόκια. Τα χαμηλότερα επιτόκια ενθαρρύνουν το δανεισμό από επιχειρήσεις που θέλουν να επενδύσουν σε νέα εργοστάσια και εξοπλισμό και το δανεισμό από νοικοκυριά που θέλουν να επενδύσουν σε νέες κατοικίες. Επομένως, *ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών μειώνει το επιτόκιο, ενθαρρύνει τις μεγαλύτερες δαπάνες σε επενδυτικά αγαθά, και επομένως, αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών.* Αυτό το αποτέλεσμα για το επιτόκιο τονίστηκε από το διάσημο οικονομολόγο John Maynard Keynes (1883-1946), και μερικές φορές ονομάζεται *αποτέλεσμα Keynes* (Keynes effect).

Το Αποτέλεσμα Mundell - Fleming για τη Συναλλαγματική Ισοτιμία Είδαμε προηγουμένως ότι, ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών στις Ηνωμένες Πολιτείες μειώνει το επιτόκιο των ΗΠΑ. Αντιδρώντας, κάποιοι επενδυτές των ΗΠΑ θα αναζητήσουν υψηλότερες αποδόσεις επενδύοντας στο εξωτερικό. Για παράδειγμα, καθώς το επιτόκιο των κρατικών ομολόγων των ΗΠΑ μειώνεται, ένα αμοιβαίο κεφάλαιο μπορεί να πουλήσει κρατικά ομόλογα των ΗΠΑ προκειμένου να αγοράσει γερμανικά κρατικά ομόλογα. Καθώς το αμοιβαίο κεφάλαιο προσπαθεί να μετακινήσει διηπειρωτικά τα αποθέματα περιουσιακών στοιχείων, αυξάνει την προσφορά δολαρίων στην αγορά συναλλάγματος. Η αυξημένη προσφορά δολαρίων προκαλεί υποτίμηση του δολαρίου σε σχέση με άλλα νομίσματα (δηλαδή, το κάθε δολάριο αγοράζει λιγότερες μονάδες ξένων νομισμάτων). Το αποτέλεσμα αυτής της υποτίμησης κάνει τα ξένα αγαθά να γίνονται ακριβότερα σε σχέση με τα εγχώρια αγαθά, και αυτή η αλλαγή στις σχετικές τιμές να αυξάνει τις εξαγωγές των ΗΠΑ σε αγαθά και υπηρεσίες και να μειώνει αντίστοιχα τις εισαγωγές. Επιπλέον, αυξάνονται και οι καθαρές εξαγωγές, οι οποίες ισούνται με τις εξαγωγές μείον τις εισαγωγές. Επομένως, *όταν μια μείωση του επιπέδου τιμών των ΗΠΑ προκαλεί μείωση στα επιτόκια των ΗΠΑ, η πραγματική τιμή συναλλάγματος μειώνεται (υποτίμηση), και αυτή η υποτίμηση αυξάνει τις καθαρές εξαγωγές των ΗΠΑ και συνεπώς αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών.* Αυτό το αποτέλεσμα για τη συναλλαγματική ισοτιμία τονίστηκε από τους οικονομολόγους Robert Mundell και Marcus Fleming.

Περίληψη Υπάρχουν, λοιπόν, τρεις ξεχωριστοί αλλά και αλληλένδετοι λόγοι για τους οποίους μια μείωση του επιπέδου τιμών αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών: (1) Οι καταναλωτές γίνονται πλουσιότεροι, πράγμα που αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα για καταναλωτικά αγαθά. (2) Τα επιτόκια μειώνονται, πράγμα που αυξάνει τη ζήτηση για επενδυτικά αγαθά. (3) Η συναλλαγματική ισοτιμία μειώνεται, με αποτέλεσμα η υπο-

τίμηση ν' αυξάνει τη ζήτηση για καθαρές εξαγωγές. Για όλους αυτούς τους τρεις λόγους, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης έχει αρνητική κλίση.

Είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης (όπως όλες οι καμπύλες ζήτησης) είναι σχεδιασμένη έχοντας κρατήσει «όλους τους άλλους παράγοντες αμετάβλητους». Συγκεκριμένα, οι τρεις μας εξηγήσεις για την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης υποθέτουν ότι η προσφορά χρήματος είναι σταθερή. Δηλαδή, μελετήσαμε πώς μια αλλαγή στο επίπεδο τιμών επηρεάζει τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών, κρατώντας την ποσότητα χρήματος στην οικονομία σταθερή. Όπως θα δούμε, μια αλλαγή στην ποσότητα χρήματος μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης. Στο σημείο αυτό, απλώς να έχετε υπόψη σας πως η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης είναι σχεδιασμένη για μια δεδομένη ποσότητα χρήματος.

Η ΚΑΘΟΔΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης δείχνει ότι μία πτώση στο επίπεδο τιμών αυξάνει τη συνολικά ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Όμως, πολλοί άλλοι παράγοντες πέρα από το επίπεδο τιμών επηρεάζουν τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Όταν κάποιος από αυτούς τους άλλους παράγοντες μεταβάλλεται, τότε η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται.

Υπάρχουν πολλά πιθανά παραδείγματα γεγονότων που μετατοπίζουν τη συναθροιστική ζήτηση. Εδώ παραθέτουμε μερικά:

- ▶ Οι Αμερικανοί ξαφνικά στρέφονται σε επενδύσεις για τη συνταξιοδότησή τους, με αποτέλεσμα, να μειώνουν την τρέχουσα κατανάλωσή τους. Επειδή η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών είναι λιγότερη, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τ' αριστερά.
- ▶ Η βιομηχανία ηλεκτρονικών υπολογιστών εισάγει μια γραμμή με γρηγορότερους υπολογιστές και πολλές επιχειρήσεις αποφασίζουν να επενδύσουν στα νέα συστήματα υπολογιστών. Επειδή η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών είναι υψηλότερη, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τα δεξιά.
- ▶ Το Κογκρέσο αποφασίζει ότι, με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, θα μειώσει τις αγορές νέων οπλικών συστημάτων. Επειδή η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών είναι χαμηλότερη, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τ' αριστερά.

▼▲
ΠΩΣ ΜΕΤΑ-
ΤΟΠΙΖΕΤΑΙ
Η ΚΑΜΠΥΛΗ
ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ
ΖΗΤΗΣΗΣ

► Το Ομοσπονδιακό Αποθεματικό (Fed) αυξάνει την προσφορά χρήματος τυπώνοντας περισσότερα χαρτονομίσματα δολαρίων και ρίχνοντάς τα σαν από ελικόπτερο σ' ολόκληρη τη χώρα. Αφού οι άνθρωποι μαζέψουν αυτά τα δολάρια, δαπανούν κάποια από αυτά. Επειδή η ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών είναι υψηλότερη, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τα δεξιά.

Οι μετατοπίσεις στην καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης στα δύο πρώτα παραδείγματα προκύπτουν από μεταβολές στο πρόγραμμα δαπανών των καταναλωτών ή των επιχειρήσεων. Οι μετατοπίσεις στα δύο τελευταία παραδείγματα προκύπτουν από μεταβολές στη δημοσιονομική ή τη νομισματική πολιτική. Πράγματι, οι μετατοπίσεις στη συναθροιστική ζήτηση μερικές φορές προέρχονται από τη συμπεριφορά του ιδιωτικού τομέα και μερικές φορές από τη δημόσια οικονομική πολιτική.

Στο επόμενο Κεφάλαιο, θα εξετάσουμε την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης λεπτομερέστερα. Εδώ, εξετάζουμε πώς τα εργαλεία της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής μπορούν να μετατοπίσουν τη συναθροιστική ζήτηση. Όμως, σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να έχετε κάποια ιδέα σχετικά με την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης και μια ιδέα γύρω από τα είδη των γεγονότων και των κυβερνητικών πολιτικών που μπορούν να μετατοπίσουν αυτή την καμπύλη.

▷ ΕΡΩΤΗΜΑ: Εξηγήστε τρεις λόγους για τους οποίους η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης έχει καθοδική κλίση. ▶ Δώστε παράδειγμα γεγονότος που θα μπορούσε να μετατοπίσει την καμπύλη της συναθροιστικής ζήτησης. Με ποιο τρόπο θα τη μετατόπιζε;

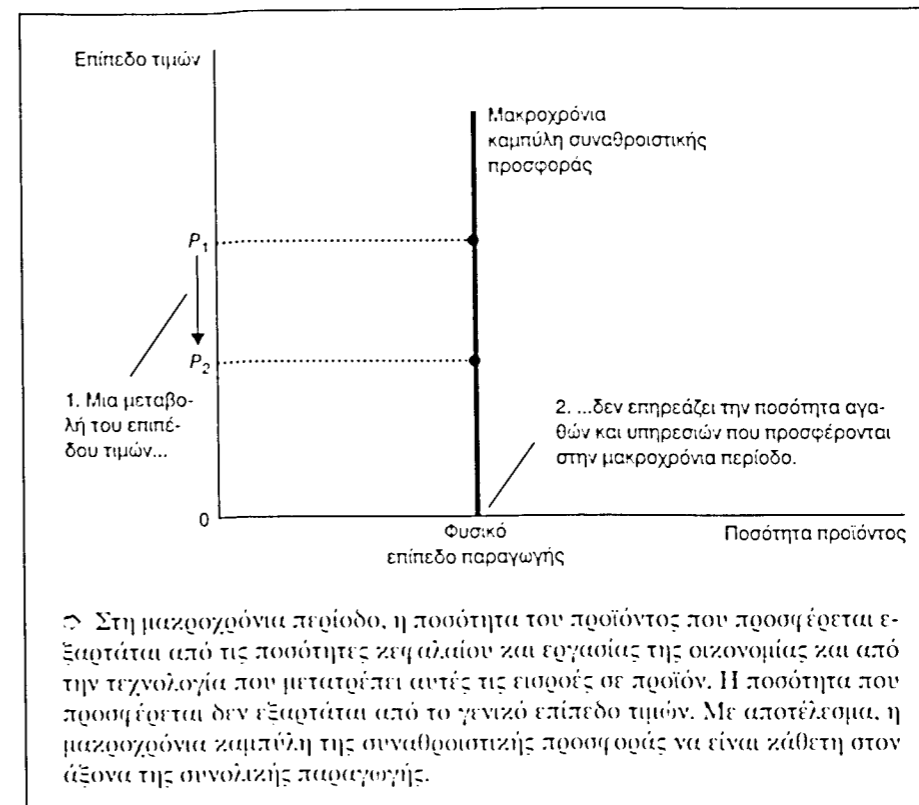
Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Η ΚΑΜΠΥΛΗ της συναθροιστικής προσφοράς μας δείχνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που οι επιχειρήσεις παράγουν και πωλούν σε οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών. Η σχέση μεταξύ του επιπέδου τιμών και της ποσότητας που προσφέρεται εξαρτάται από το χρονικό ορίζοντα. Στη μακροχρόνια περίοδο, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς είναι κάθετη, ενώ στη βραχυχρόνια περίοδο, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς έχει ανοδική κλίση. Για να καταλάβουμε τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις αλλά και γιατί η βραχυχρόνια συμπεριφορά της οικονομίας αποκλίνει από τη μακροχρόνια συμπεριφορά της, χρειάζεται να εξετάσουμε και την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια αλλά και στη βραχυχρόνια περίοδο.

ΤΙ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται στη μακροχρόνια περίοδο; Απαντήσαμε πλήρως σε αυτό το ερώτημα νωρίτερα σε αυτό το βιβλίο όταν αναλύσαμε τη διαδικασία της οικονομικής μεγέθυνσης. Στη μακροχρόνια περίοδο, η προσφορά μιας οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες εξαρτάται από τα αποθέματα κεφαλαίων και εργασίας και από τη διαθέσιμη τεχνολογία παραγωγής που χρησιμοποιείται για να μετασχηματιστούν το κεφάλαιο και η εργασία σε αγαθά και υπηρεσίες. Επειδή το επίπεδο τιμών δεν επηρεάζει αυτούς τους μακροχρόνιους προσδιοριστικούς παράγοντες του πραγματικού GDP, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο είναι κάθετη, όπως στο Σχήμα 31.4. Μ' άλλα λόγια, το κεφάλαιο, η εργασία και η δεδομένη τεχνολογία της οικονομίας καθορίζουν την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται και έτσι η ποσότητα που προσφέρεται είναι σταθερή ανεξάρτητα από το ύψος του επιπέδου τιμών.

Ουσιαστικά, η κάθετη καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο είναι απλά μια εφαρμογή της κλασικής διχοτόμησης

▽ Δ
ΓΙΑΤΙ Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΕΤΗ ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ

ΣΧΗΜΑ 31.4
Η Καμπύλη της Συναθροιστικής Προσφοράς στη Μακροχρόνια Περίοδο

▷ Στη μακροχρόνια περίοδο, η ποσότητα του προϊόντος που προσφέρεται εξαρτάται από τις ποσότητες κεφαλαίων και εργασίας της οικονομίας και από την τεχνολογία που μετατρέπει αυτές τις εισροές σε προϊόν. Η ποσότητα που προσφέρεται δεν εξαρτάται από το γενικό επίπεδο τιμών. Με αποτέλεσμα, η μακροχρόνια καμπύλη της συναθροιστικής προσφοράς να είναι κάθετη στον άξονα της συνολικής παραγωγής.

και της νομισματικής ουδετερότητας. Όπως έχουμε ήδη συζητήσει, η κλασική μακροοικονομική θεωρία είναι βασισμένη στην υπόθεση ότι οι πραγματικές μεταβλητές δεν εξαρτώνται από τις ονομαστικές μεταβλητές. Η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο είναι σύμφωνη με αυτή την ιδέα, γιατί υπονοεί ότι η ποσότητα παραγομένου προϊόντος (μια πραγματική μεταβλητή) δεν εξαρτάται από το επίπεδο τιμών (μια ονομαστική μεταβλητή). Όπως σημειώσαμε προηγουμένως, οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι αυτή η αρχή λειτουργεί καλά όταν γίνεται μελέτη της οικονομίας για ένα διάστημα πολλών ετών, αλλά όχι όταν γίνεται μελέτη των ετήσιων μεταβολών. Επομένως, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς είναι κάθετη μόνο στη μακροχρόνια περίοδο.

Μπορεί κάποιος να αναρωτηθεί γιατί οι καμπύλες προσφοράς για συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες έχουν ανοδική κλίση αφού η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο είναι κάθετη. Ο λόγος είναι ότι η προσφορά συγκεκριμένων αγαθών και υπηρεσιών εξαρτάται από τις *σχετικές τιμές* – τις τιμές αυτών των αγαθών και υπηρεσιών σε σύγκριση με άλλες τιμές στην οικονομία. Για παράδειγμα, όταν αυξάνεται η τιμή του παγωτού, οι προμηθευτές παγωτού αυξάνουν την παραγωγή τους αποσπώντας εργασία, γάλα, σοκολάτα και άλλους συντελεστές από την παραγωγή άλλων αγαθών, όπως το παγωμένο γιαούρτι. Αντίθετα, η συνολική παραγωγή της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες περιορίζεται από το κεφάλαιο, την εργασία και την τεχνολογία της. Επομένως, όταν όλες οι τιμές στην οικονομία αυξάνονται μαζί, δεν υπάρχει μεταβολή στη συνολική ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών.

▼▲ **Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ** της συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο δείχνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών όπως την έχει προβλέψει η κλασική μακροοικονομική θεωρία. Αυτό το επίπεδο παραγωγής μερικές φορές ονομάζεται *δυνάμει ποσότητα* (potential output) ή *ποσότητα πλήρους απασχόλησης* (full-employment output). Όμως, οι όροι αυτοί είναι κάπως παραπλανητικοί, επειδή η παραγόμενη ποσότητα στη βραχυχρόνια περίοδο μπορεί να μειωθεί ή και να αυξηθεί πάνω από αυτό το επίπεδο. Για να είμαστε πιο ακριβείς, θα ονομάσουμε αυτό το επίπεδο παραγωγής ως *φυσικό ποσοστό παραγωγής* (ή *φυσικό επίπεδο παραγωγής*) (natural rate of output), επειδή δείχνει τι παράγει η οικονομία όταν η ανεργία βρίσκεται στο φυσικό ή κανονικό της ποσοστό. Το δυνάμει ή φυσικό επίπεδο παραγωγής είναι το επίπεδο παραγωγής προς το οποίο τείνει η οικονομία στη μακροχρόνια περίοδο.

Η κάθε αλλαγή στην οικονομία, η οποία αλλάζει το φυσικό επίπεδο παραγωγής, μετατοπίζει τη μακροχρόνια καμπύλη της συναθροιστικής

προσφοράς. Μια αύξηση στο απόθεμα κεφαλαίου της οικονομίας, για παράδειγμα, αυξάνει την παραγωγικότητα και, συνεπώς, την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται. Με αποτέλεσμα, η μακροχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς να μετατοπίζεται προς τα δεξιά. Αντίστροφα, μια μείωση στο απόθεμα κεφαλαίου της οικονομίας μειώνει την παραγωγικότητα και την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται, μετατοπίζοντας τη μακροχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς προς τ' αριστερά. Όπως έχουμε συζητήσει προηγουμένως, είναι πολλοί οι παράγοντες που επηρεάζουν τη μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής πολιτικής για την αποταμίευση, την επένδυση, την εκπαίδευση, την τεχνολογία, το διεθνές εμπόριο κ.λπ. Οποτεδήποτε συμβεί μια μεταβολή σε έναν έστω από αυτούς τους παράγοντες, αυτό αλλάζει την ικανότητα της οικονομίας να παράγει αγαθά και υπηρεσίες και προκαλεί μετατόπιση της μακροχρόνιας καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς.

Η θέση της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο εξαρτάται και από το φυσικό ποσοστό ανεργίας. Δηλαδή, εάν αλλάξει το φυσικό ποσοστό ανεργίας, αλλάζει και το φυσικό επίπεδο παραγωγής της οικονομίας και η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο μετατοπίζεται. Για παράδειγμα, εάν το Κογκρέσο αυξήσει τους κατώτατους μισθούς και τα ημερομίσθια, τότε το φυσικό ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί και η οικονομία θα παράγει μικρότερη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών. Το αποτέλεσμα θα είναι η μετατόπιση της μακροχρόνιας καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς προς τ' αριστερά. Αντίστροφα, εάν μια αναθεώρηση του συστήματος ασφάλειας κατά της ανεργίας ενθαρρύνει τους ανέργους να καταβάλουν μεγαλύτερη προσπάθεια στην αναζήτηση εργασίας, το φυσικό ποσοστό ανεργίας θα μειωθεί και η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο θα μετατοπισθεί προς τα δεξιά.

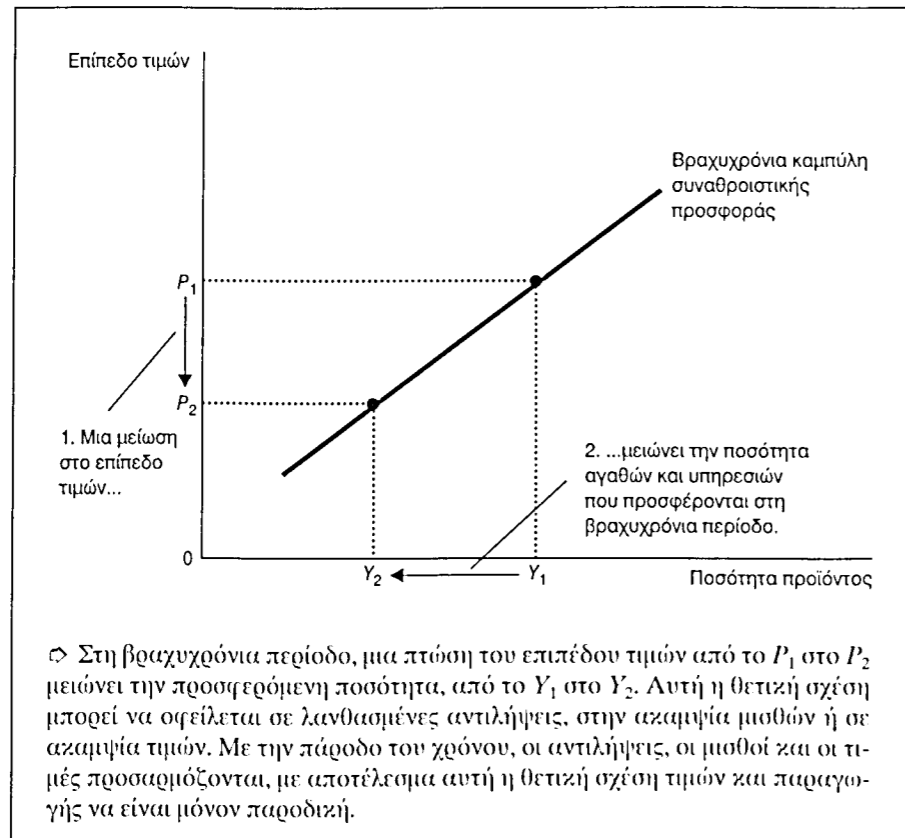
Συνοψίζοντας, η μακροχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς προσφέρει ένα νέο τρόπο περιγραφής του κλασικού μοντέλου της οικονομίας, που αναπτύξαμε σε προηγούμενα Κεφάλαια. Οποιαδήποτε κυβερνητική οικονομική πολιτική ή γεγονός που αύξησε το πραγματικό GDP σε προηγούμενα Κεφάλαια μπορούν να θεωρηθούν ότι αυξάνουν την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται και ότι μετατοπίζουν την καμπύλη της συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο προς τα δεξιά. Ομοίως, οποιαδήποτε πολιτική ή γεγονός που προκαλούσε μείωση στο πραγματικό GDP στα προηγούμενα Κεφάλαια μπορούν τώρα να θεωρηθούν ότι μειώνουν την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται και ότι μετατοπίζουν την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο προς τ' αριστερά.

▽ Δ
ΓΙΑΤΙ Η ΚΑΜΠΥΛΗ
ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΕΧΕΙ
ΑΝΟΔΙΚΗ ΚΛΙΣΗ
ΣΤΗ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΟ

ΜΟΛΟΝΟΤΙ ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την περιγραφή της οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο, είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να αναλύει και τις βραχυχρόνιες αποκλίσεις από αυτή τη μακροχρόνια ισορροπία. Η βασική διαφορά μεταξύ της βραχυχρόνιας και της μακροχρόνιας περιόδου είναι η συμπεριφορά της συναθροιστικής προσφοράς. Στη βραχυχρόνια περίοδο, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς έχει ανοδική κλίση, όπως στο Σχήμα 31.5. Δηλαδή, για μια περίοδο ενός ή δύο ετών, μια αύξηση στο γενικό επίπεδο τιμών στην οικονομία, τείνει να αυξήσει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται, και μια μείωση στο επίπεδο τιμών τείνει να μειώσει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται.

Τι προκαλεί αυτή τη θετική σχέση μεταξύ επιπέδου τιμών και παραγωγής; Οι μακροοικονομολόγοι έχουν προτείνει τρεις θεωρίες για την ανοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρό-

ΣΧΗΜΑ 31.5
Η Καμπύλη Συναθροιστικής Προσφοράς στη Βραχυχρόνια Περίοδο

για περίοδο. Σε κάθε θεωρία μια συγκεκριμένη ατέλεια της αγοράς κάνει την πλευρά της προσφοράς της οικονομίας να συμπεριφέρεται διαφορετικά στη βραχυχρόνια περίοδο απ' ό,τι συμπεριφέρεται μακροχρόνια. Παρόλο που η καθεμία από τις ακόλουθες θεωρίες διαφέρει στις λεπτομέρειες, μοιράζονται ένα κοινό θέμα: Η ποσότητα του προϊόντος που προσφέρεται αποκλίνει από το μακροχρόνιο ή «φυσικό» της επίπεδο, όταν το επίπεδο τιμών αποκλίνει από το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών. Όταν το επίπεδο τιμών αυξάνεται πάνω από το αναμενόμενο επίπεδο, η παραγωγή αυξάνεται πάνω από το φυσικό επίπεδο της, και όταν το επίπεδο τιμών πέφτει κάτω από το αναμενόμενο επίπεδο, η παραγωγή μειώνεται κάτω από το φυσικό επίπεδο της.

Μια θεωρία για την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο, που βασίζεται στο έργο των οικονομολόγων Milton Friedman και Robert Lucas, είναι η νέα κλασική θεωρία των λανθασμένων αντιλήψεων (misperceptions theory). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι μεταβολές στο συνολικό επίπεδο τιμών μπορούν να παραπλανήσουν παροδικά τους παραγωγούς σχετικά με το τι συμβαίνει στις αγορές στις οποίες πουλάνε τα παραγόμενα προϊόντα τους. Αντιδρώντας στη βάση των βραχυχρόνιων λανθασμένων αντιλήψεων, οι παραγωγοί ανταποκρίνονται στις μεταβολές του επιπέδου τιμών και αυτή η κίνηση οδηγεί σε μια ανοδική κλίση της καμπύλης της συναθροιστικής προσφοράς.

Για να δούμε πώς μπορεί να λειτουργήσει αυτό, ας υποθέσουμε ότι το γενικό επίπεδο τιμών μειώνεται κάτω από το προσδοκώμενο επίπεδο. Όταν οι προμηθευτές βλέπουν τις τιμές των προϊόντων τους να μειώνονται, ίσως να πιστέψουν λανθασμένα ότι έχουν μειωθεί και οι σχετικές τους τιμές. Για παράδειγμα, οι παραγωγοί σιταριού μπορεί να παρατηρήσουν μια πτώση στην τιμή του σιταριού πριν να παρατηρήσουν κάποια πτώση στις τιμές πολλών ειδών που αγοράζουν ως καταναλωτές. Από αυτή την παρατήρηση μπορεί να συμπεράνουν ότι η ανταμοιβή από την παραγωγή σιταριού είναι παροδικά χαμηλή και μπορεί να ανταποκριθούν σε αυτό μειώνοντας την προσφερόμενη ποσότητα σιταριού. Παρομοίως, οι εργάτες μπορεί να παρατηρήσουν μια μείωση στους ονομαστικούς μισθούς πριν παρατηρήσουν μια πτώση στις τιμές των αγαθών που αγοράζουν. Μπορεί να συμπεράνουν ότι η ανταμοιβή για την εργασία τους είναι παροδικά χαμηλή και να ανταποκριθούν μειώνοντας την ποσότητα εργασίας που προσφέρουν. Και στις δύο περιπτώσεις, ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών προκαλεί λανθασμένες αντιλήψεις γύρω από τις σχετικές τιμές και αυτές οι λανθασμένες αντιλήψεις ωθούν τους προμηθευτές να ανταποκρίνονται στο χαμηλότερο επίπεδο τιμών μειώνοντας την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρουν.

Η Νέα Κλασική Θεωρία περί Λανθασμένων Αντιλήψεων

οικονομική
P1
P2
Y1
Y2

Η Κεϋνσιανή Θεωρία περί Ακαμψίας Μισθών και Ημερομισθίων

Μια άλλη θεωρία για την ανοδική κλίση της καμπύλης της συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο είναι βασισμένη στο έργο του John Maynard Keynes. Σύμφωνα με τον Keynes και πολλούς οπαδούς του, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο έχει ανοδική κλίση γιατί οι ονομαστικοί μισθοί ή αργούν να προσαρμοστούν ή είναι «ακαμπτοι», στη βραχυχρόνια περίοδο. Σε κάποιο βαθμό, η αργή προσαρμογή των ονομαστικών μισθών οφείλεται στα μακροπρόθεσμα συμβόλαια μεταξύ εργαζομένων και επιχειρήσεων, τα οποία παγώνουν τους ονομαστικούς μισθούς, μερικές φορές για τρία χρόνια. Επιπρόσθετα, αυτή η αργή προσαρμογή μπορεί να οφείλεται σε κοινωνικούς κανόνες και αντιλήψεις σχετικά με το τι είναι δίκαιο, οι οποίες αλλάζουν αργά με την πάροδο του χρόνου.

Για να δούμε τι σημαίνει ακαμψία μισθών και ημερομισθίων για τη συναθροιστική προσφορά, φανταστείτε ότι μια επιχείρηση έχει συμφωνήσει από πριν να πληρώνει στους εργατές της ένα συγκεκριμένο ονομαστικό μισθό βασισμένη στο προσδοκώμενο επίπεδο τιμών. Εάν το επίπεδο τιμών P πέσει κάτω από το προσδοκώμενο επίπεδο και ο ονομαστικός μισθός παραμείνει σταθερός στο W , τότε ο πραγματικός μισθός W/P αυξάνεται πάνω από το επίπεδο που η επιχείρηση σχεδίαζε να πληρώσει. Επειδή οι μισθοί αποτελούν ένα μεγάλο μέρος του κόστους παραγωγής, σημαίνει ότι το πραγματικό κόστος για την επιχείρηση έχει αυξηθεί. Η επιχείρηση ανταποκρίνεται σε αυτό το υψηλότερο κόστος προσλαμβάνοντας λιγότερους υπαλλήλους, με αποτέλεσμα να μειώνει την προσφερόμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Με άλλα λόγια, επειδή οι μισθοί δεν προσαρμόζονται αμέσως στο επίπεδο τιμών, ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών κάνει την απασχόληση και την παραγωγή λιγότερο επιζωεύσιμα, πράγμα που παρακινεί τις επιχειρήσεις να μειώσουν την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρουν.

Η Νεοκεϋνσιανή Θεωρία περί Ακαμψίας Τιμών

Πρόσφατα, κάποιοι οικονομολόγοι υποστήριξαν μια τρίτη θεωρία για την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο, η οποία ονομάζεται Νεοκεϋνσιανή θεωρία. Όπως μόλις συζητήσαμε, ο Keynes τόνισε ότι οι ονομαστικοί μισθοί προσαρμόζονται αργά με την πάροδο του χρόνου. Οι Νεοκεϋνσιανοί τονίζουν ότι οι τιμές κάποιων αγαθών και υπηρεσιών προσαρμόζονται και αυτές αργά στις αλλαγές των οικονομικών συνθηκών. Αυτή η αργή προσαρμογή των τιμών συμβαίνει, εν μέρει, επειδή υπάρχει κάποιο κόστος για την προσαρμογή των τιμών, που ονομάζεται κόστος νέων τιμοκαταλόγων. Αυτό το κόστος τιμοκαταλόγων περιλαμβάνει εκτός από το κόστος εκτύπωσης και διανομής νέων καταλόγων και το χρόνο που χρειάζεται για την αλλαγή των πινακίδων με τις νέες τιμές. Ως αποτέλεσμα αυτού του κόστους, οι τιμές

όπως και οι μισθοί μπορεί να εμψυχώνουν αζαμψία στη βραχυχρόνια περίοδο.

Για να δούμε τις επιπτώσεις της αζαμψίας τιμών στη συναθροιστική προσφορά, ας υποθέσουμε ότι η κάθε επιχείρηση στην οικονομία ανακινώνει τις τιμές της από πριν, βασισμένη στις οικονομικές συνθήκες που προσδοκά ότι θα επιζωήσουν. Αφού ανακινωθούν οι τιμές, γίνεται μια αφηνδιαστική μείωση στην προσφορά ζήτηματος, που (όπως έχουμε μάθει) θα μειώσει το συνολικό επίπεδο των τιμών στη μακροχρόνια περίοδο. Μολονότι κάποιες επιχειρήσεις μειώνουν τις τιμές τους αμέσως, αντιδρώντας στις νέες οικονομικές συνθήκες, άλλες επιχειρήσεις μπορεί να μη θέλουν να αποκτήσουν επιπρόσθετο κόστος νέων τιμοκαταλόγων και, επομένως, μπορεί παροδικά να αφήσουν αμετάβλητες τις τιμές τους. Επειδή αυτές οι επιχειρήσεις έχουν τιμές που είναι πολύ υψηλές, οι πωλήσεις τους μειώνονται. Οι μειωμένες πωλήσεις, με τη σειρά τους, υποχρεώνουν αυτές τις επιχειρήσεις να γίνουν περιζωπές στην παραγωγή και την απασχόληση. Με άλλα λόγια, επειδή δεν προσαρμόζονται αμέσως όλες οι τιμές στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, μια μη-προσδοκώμενη μείωση στο επίπεδο τιμών αφήνει κάποιες επιχειρήσεις με υψηλότερες τιμές απ' αυτές που επιθυμούσαν, με αποτέλεσμα αυτές οι τιμές να συμπιέζουν τις πωλήσεις και να παρακινούν τις επιχειρήσεις να μειώσουν την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που παράγουν (και προσφέρουν).

Επομένως, υπάρχουν τρεις εναλλακτικές ερμηνείες για την ανοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο: (1) οι λανθασμένες αντιλήψεις, (2) η ακαμψία μισθών και ημερομισθίων και (3) η ακαμψία των τιμών. Οι οικονομολόγοι διαφωνούν σχετικά με το ποια από αυτές τις θεωρίες είναι σωστή. Για τους σκοπούς αυτού του βιβλίου, όμως, οι ομοιότητες αυτών των θεωριών είναι πιο σημαντικές από τις διαφορές. Και οι τρεις θεωρίες μάς λένε ότι η παραγωγή παρεκκλίνει από το φυσικό της επίπεδο, όταν το επίπεδο τιμών παρεκκλίνει από το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών.

Σημειώστε ότι η καθεμιά από αυτές τις τρεις θεωρίες για τη συναθροιστική προσφορά στη βραχυχρόνια περίοδο τονίζει ένα πρόβλημα που πιθανότατα μπορεί να είναι μόνο παροδικό. Είτε η ανοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς οφείλεται στις λανθασμένες αντιλήψεις, στην ακαμψία μισθών ή στην ακαμψία τιμών, αυτές οι συνθήκες δεν επιζωεύουν για πάντα. Τελικά, καθώς οι άνθρωποι αναπροσαρμόζουν τις προσδοκίες τους, σιγά-σιγά οι λανθασμένες αντιλήψεις διορθώνονται, οι ονομαστικοί μισθοί προσαρμόζονται και οι τιμές μεταβάλλονται. Επομένως, στη μακροχρόνια περίοδο η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς έχει εγγεγραμμένη και όχι ανοδική κλίση.

Handwritten notes in the top right margin, including the word "Παράδειγμα" and some illegible text.

Handwritten notes in the left margin, including mathematical symbols like $\frac{W}{P}$ and $\frac{W}{P}$.

Handwritten notes in the right margin, including the word "Παράληψη" and the sentence "Οι συνθήκες...".

▽ Δ
ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΜΕΤΑΤΟΠΙΖΕΤΑΙ
Η ΚΑΜΠΥΛΗ
ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΣΤΗ
ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΟ

Η ΚΑΜΠΥΛΗ της συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο μας δείχνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται βραχυχρονίως για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών. Πολλά γεγονότα που μετατοπίζουν την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο μετατοπίζουν και την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο. Για παράδειγμα, όταν μια αύξηση στο απόθεμα κεφαλαίου της οικονομίας αυξάνει την παραγωγικότητα, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς και στη μακροχρόνια και στη βραχυχρόνια περίοδο μετατοπίζεται προς τα δεξιά. Όταν μια αύξηση στους κατώτατους μισθούς αυξάνει το φυσικό ποσοστό ανεργίας, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς και στη μακροχρόνια και στη βραχυχρόνια περίοδο μετατοπίζεται προς τ' αριστερά.

Υπάρχει, όμως, μια σημαντική νέα μεταβλητή που επηρεάζει τη θέση της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο: το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών. Όπως έχουμε συζητήσει, η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται εξαρτάται, στη βραχυχρόνια περίοδο, από λάθος αντιλήψεις, άκαμπτους μισθούς και άκαμπτες τιμές. Όμως, οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές καθορίζονται με βάση τις προσδοκίες σχετικά με το επίπεδο τιμών. Για παράδειγμα, όταν οι άνθρωποι προσδοκούν ένα υψηλό επίπεδο τιμών, θα υπάρξει τάση για υψηλούς μισθούς. Οι υψηλοί μισθοί τείνουν να αυξάνουν το κόστος των επιχειρήσεων και, για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών, θα μειώσουν την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρουν. Επομένως, ένα υψηλότερο προσδοκώμενο επίπεδο τιμών μειώνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται και μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο προς τ' αριστερά. Αντιστρόφως, ένα χαμηλότερο προσδοκώμενο επίπεδο τιμών αυξάνει την ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται και μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς προς τα δεξιά στη βραχυχρόνια περίοδο.

Όπως θα δούμε, η επιρροή των προσδοκιών σχετικά με τη θέση βραχυχρόνιας συναθροιστικής προσφοράς εναρμονίζει τη συμπεριφορά της οικονομίας στη βραχυχρόνια με τη συμπεριφορά της στη μακροχρόνια περίοδο. Στη βραχυχρόνια περίοδο, οι προσδοκίες είναι παγιωμένες, και η οικονομία βρίσκεται στο σημείο τομής της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης με την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς. Στη μακροχρόνια περίοδο, οι προσδοκίες μεταβάλλονται και η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς μετατοπίζεται. Η μετατόπιση αυτή εξασφαλίζει ότι η οικονομία θα βρεθεί τελικά στο σημείο τομής της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης και της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο.

απόθεμα κεφαλαίου
→ SRAS δεξιά

μισθοί ↑ → SRAS αριστερά

προσδοκώμενα P ↑

→ W ↑ → κόστος ↑

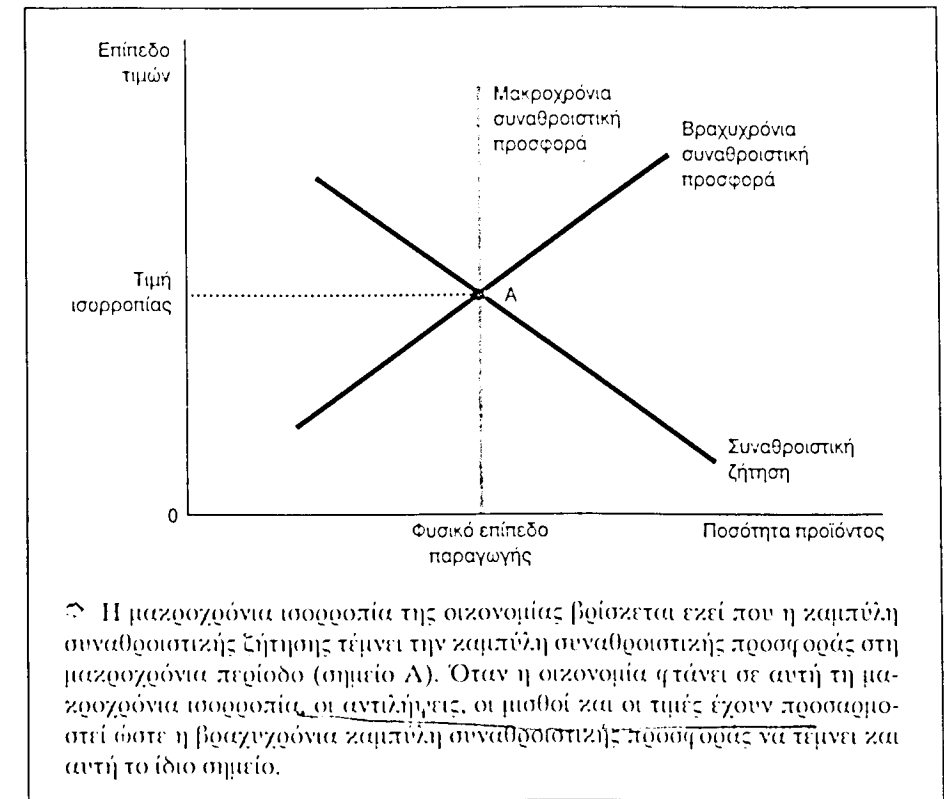
→ Y ↓ → SRAS αριστερά

▷ ΕΡΩΤΗΜΑ: Εξηγήστε γιατί η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς είναι κάθετη στη μακροχρόνια περίοδο. ▶ Αναπτύξτε τρεις θεωρίες που εξηγούν την ανοδική κλίση της καμπύλης της συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο.

ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΜΕΛΕΤΗΣΕΙ το υπόδειγμα της συναθροιστικής ζήτησης και της συναθροιστικής προσφοράς, έχουμε τα βασικά εργαλεία που χρειαζόμαστε για να αναλύσουμε τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Στα επόμενα δύο Κεφάλαια θα βελτιώσουμε την αντίληψή μας για τη χρήση αυτών των εργαλείων. Αλλά ακόμη και τώρα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτά που έχουμε μάθει σχετικά με τη συναθροιστική ζήτηση και τη συναθροιστική προσφορά για να εξετάσουμε τις δύο βασικές αιτίες οικονομικής ύφεσης.

Το Σχήμα 31.6 δείχνει μια οικονομία σε ισορροπία στη μακροχρόνια περίοδο. Η ποσότητα ισορροπίας και το επίπεδο τιμών καθορίζονται από την τομή της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης με την καμπύλη συ-

┌ ┐
ΟΙ ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΕΣ
ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΥΦΕΣΗΣ

ΣΧΗΜΑ 31.6
Η Μακροχρόνια
Ισορροπία

▷ Η μακροχρόνια ισορροπία της οικονομίας βρίσκεται εκεί που η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης τέμνει την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο (σημείο Α). Όταν η οικονομία φτάνει σε αυτή τη μακροχρόνια ισορροπία, οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές έχουν προσαρμοστεί ώστε η βραχυχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς να τέμνει και αυτή το ίδιο σημείο.

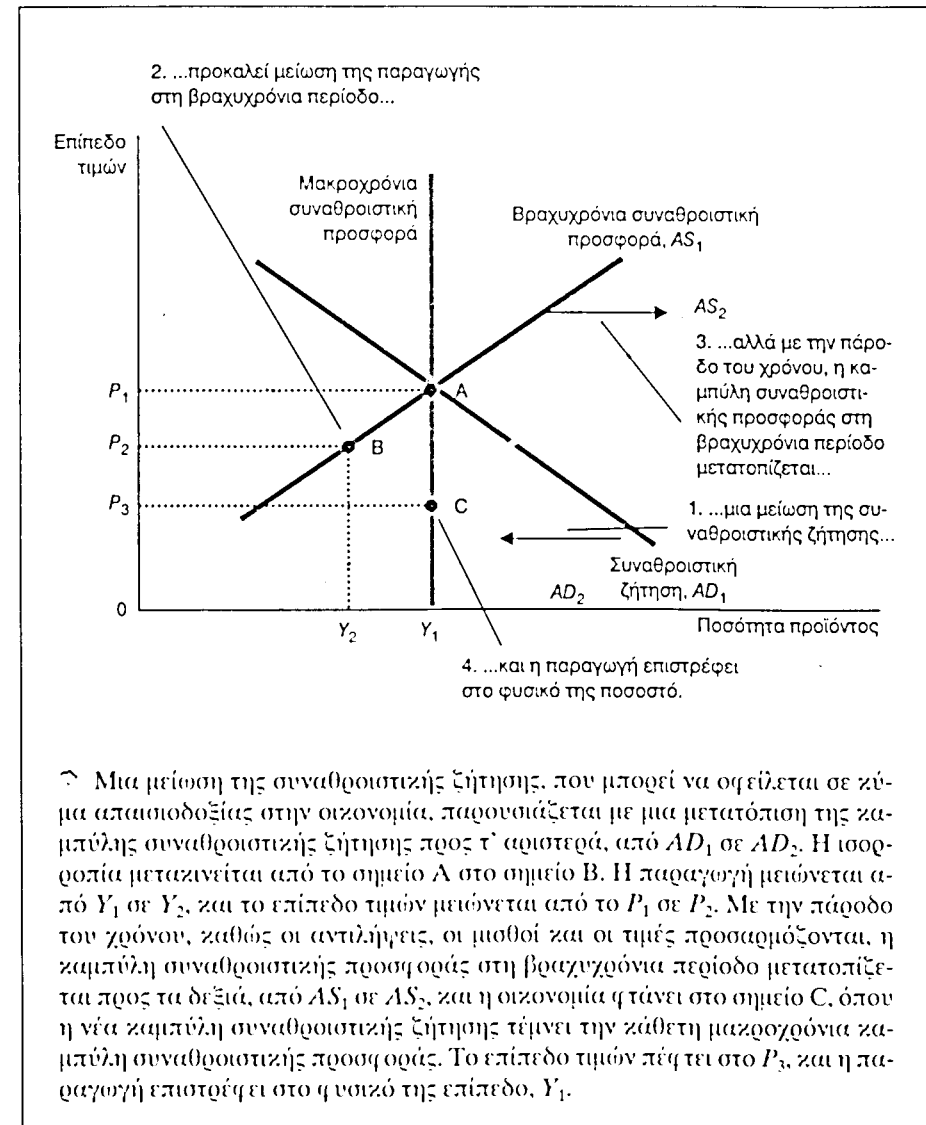
ναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο, που στο σχήμα φαίνεται ως το σημείο Α. Σε αυτό το σημείο, η παραγωγή βρίσκεται στο φυσικό της ποσοστό. Από αυτό το σημείο περνάει και η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο, δείχνοντας ότι οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές έχουν πλήρως προσαρμοστεί σε αυτή τη μακροχρόνια ισορροπία. Δηλαδή, όταν μια οικονομία βρίσκεται σε μακροχρόνια ισορροπία, οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές πρέπει να είναι προσαρμοσμένες ώστε το σημείο τομής της συναθροιστικής ζήτησης με τη συναθροιστική προσφορά στη βραχυχρόνια περίοδο να είναι το ίδιο με το σημείο τομής της συναθροιστικής ζήτησης με τη συναθροιστική προσφορά στη μακροχρόνια περίοδο.

▽ Δ
ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ
ΜΙΑΣ
ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗΣ
ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ
ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ
ΖΗΤΗΣΗΣ

Ας υποθέσουμε ότι, για κάποιο λόγο, η οικονομία κυριαρχείται ξαφνικά από ένα κύμα απαισιοδοξίας. Η αιτία μπορεί να είναι κάποιο σκάνδαλο στο Λευκό Οίκο, ένα κραχ στο χρηματιστήριο ή το ξέσπασμα ενός πολέμου κάπου μακριά. Λόγω αυτού του γεγονότος, πολλοί άνθρωποι αντιμετωπίζουν απαισιόδοξα το μέλλον και αλλάζουν τα σχέδιά τους. Τα νοικοκυριά κάνουν περικοπές στις δαπάνες τους και καθυστερούν σημαντικές αγορές και οι επιχειρήσεις αναβάλλουν την αγορά νέου εξοπλισμού.

Ποια είναι η επίδραση ενός τέτοιου κύματος απαισιοδοξίας στην οικονομία; Ένα τέτοιο γεγονός μειώνει τη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Δηλαδή, για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις ζητούν τώρα μια μικρότερη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Όπως δείχνει το Σχήμα 31.7, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τ' αριστερά από AD_1 σε AD_2 .

Σε αυτό το σχήμα μπορούμε να εξετάσουμε τις επιδράσεις από μια μείωση στη συναθροιστική ζήτηση. Στη βραχυχρόνια περίοδο, η οικονομία κινείται κατά μήκος της αρχικής καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς, AS_1 , πηγαίνοντας από το σημείο Α στο σημείο Β. Καθώς η οικονομία κινείται από το σημείο Α στο σημείο Β, η παραγωγή μειώνεται από Y_1 σε Y_2 και το επίπεδο τιμών μειώνεται από P_1 σε P_2 . Το μειωμένο επίπεδο παραγωγής δείχνει ότι η οικονομία βρίσκεται σε κάμψη. Παρόλο που δεν φαίνεται στο σχήμα, οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στις μειωμένες πωλήσεις και τη μειωμένη παραγωγή, μειώνοντας την απασχόληση. Επομένως, η απαισιοδοξία που προκάλεσε τη μετακίνηση στη συναθροιστική ζήτηση είναι, ως ένα σημείο, αυτοτροφοδοτούμενη: η απαισιοδοξία σχετικά με το μέλλον οδηγεί στην πτώση των εισοδημάτων και την αύξηση της ανεργίας.

ΣΧΗΜΑ 31.7
Μια Μείωση
στη Συναθροιστική
Ζήτηση

Μια μείωση της συναθροιστικής ζήτησης, που μπορεί να οφείλεται σε κύμα απαισιοδοξίας στην οικονομία, παρουσιάζεται με μια μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης προς τ' αριστερά, από AD_1 σε AD_2 . Η ισορροπία μετακινείται από το σημείο Α στο σημείο Β. Η παραγωγή μειώνεται από Y_1 σε Y_2 , και το επίπεδο τιμών μειώνεται από το P_1 σε P_2 . Με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο μετατοπίζεται προς τα δεξιά, από AS_1 σε AS_2 , και η οικονομία φτάνει στο σημείο C, όπου η νέα καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης τέμνει την κάθετη μακροχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς. Το επίπεδο τιμών πέφτει στο P_3 , και η παραγωγή επιστρέφει στο φυσικό της επίπεδο, Y_1 .

αυ Β $Y < Y_1$
αυτή η περίοδος
υπάρχει...

Τι θα πρέπει να κάνουν οι πολιτικοί όταν αντιμετωπίζουν μια τέτοια οικονομική ύφεση; Μια πιθανότητα είναι να λειτουργήσουν ώστε να αυξήσουν τη συναθροιστική ζήτηση. Όπως σημειώσαμε προηγουμένως, μια αύξηση στις δημόσιες δαπάνες ή μια αύξηση στην προσφορά χρήματος αυξάνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών και, συνεπώς, μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά. Εάν οι σχεδιαστές οικονομικής πολιτικής μπο-

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ

Πως οι Καταναλωτές
Μεταβάλλουν
τη Συναθροιστική
Ζήτηση

ΟΠΩΣ ΕΧΟΥΜΕ ΔΕΙ, ΟΤΑΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩ-
ποι μεταβάλλουν τις αντιλή-
ψεις τους και τις δαπάνες τους, με-
τατοπίζουν την καμπύλη συναθροισ-
τικής ζήτησης και προκαλούν βρα-
χυχρόνιες διακυμάνσεις στην οικο-
νομία. Σύμφωνα με το ακόλουθο άρθ-
ρο, μια τέτοια μετατόπιση συνέβη
το 1996, καθώς προετοιμαζόταν η
προεκλογική προεδρική εκστρατεία.

Οι Καταναλωτές Παίρνουν τα Εύ- σημα για την Επέκταση της Οι- κονομίας

Του RICHARD W. STEVENSON

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ - Ο Πρόεδρος Κλίντον ι-
σχυρίζεται ότι οφείλεται στον ίδιο, και
αναλυτές ρίχνουν φως και σε άλλους
πιθανούς παράγοντες, αλλά η πιο
σημαντική πηγή της αξιοσημείωτης ε-
ξομάλυνσης και διακύμανσης της οι-
κονομίας, αυτό το χρόνο, φαίνεται να
είναι ο καταναλωτής.

Στο μεγαλύτερο μέρος αυτού του
έτους, οι Αμερικανοί πραγματοποίη-
σαν εντυπωσιακές δαπάνες σε σπίτια,
αυτοκίνητα, ψυγεία και δειπνα έξω α-
πό το σπίτι, δίνοντας ώθηση σε μια
γερασμένη οικονομική επέκταση που
μέχρι τον Ιανουάριο έμοιαζε να βρί-
σκεται στα όρια τελικής εκπνοής. Στην
πορεία, αγνόησαν, κατά πολύ, τις
προειδοποιήσεις για μεγάλα ανοίγ-
ματα.

Όπως ανέφεραν οικονομολόγοι, η
αγοραστική μανία των καταναλωτών
υπήρξε μια σημαντική δύναμη που ε-
ξαιρητικά οικονομικά στοιχεία που εκ-
δόθηκαν την Παρασκευή. Το Υπουρ-
γείο Εργασίας υπολόγισε ότι η οικο-
νομία δημιούργησε 239.000 θέσεις
εργασίας (οι οποίες ήταν πολύ πε-
ρισσότερες από το αναμενόμενο),
κάνοντας εκείνο το μήνα τον πέμπτο

σε οφέλη για την απασχόληση. Το
ποσοστό ανεργίας είναι 5,3% (το χα-
μηλότερο τα τελευταία έξι χρόνια) και
η οικονομική μεγέθυνση είναι τόσο
γρήγορη που προκάλεσε φόβους για
πληθωρισμό.

Ανάμεσα στις επιχειρήσεις που ει-
χαν τα μεγαλύτερα κέρδη ήταν αυτές
του λιανικού εμπορίου, οι οποίες ει-
χαν 75.000 πρόσθετες θέσεις εργα-
σίας τον Ιούνιο. Σχεδόν οι μισές από
αυτές ήταν καταστήματα φαγητών και
ποτού. Η αύξηση στις θέσεις εργα-
σίας υπήρξε επίσης ισχυρή στα κατα-
στήματα αυτοκινήτων, τα βενζινάδικα,
τα ξενοδοχεία και στα καταστήματα
πώλησης οικοδομικών υλικών, ειδών
κήπου και επίπλων. Η απασχόληση
στις οικοδομικές δραστηριότητες α-
νέβηκε στις 23.000, αντανakλώντας, εν
μέρει, τη συνεχή ανοδική δύναμη της
κατασκευής κατοικιών.

Όμως, το κατά πόσο οι κατανα-
λωτές μπορούν να συνεχίσουν με
αυτό τον ελεύθερο τρόπο κατανά-
λωσης, παραμένει ένα ανοικτό και
σημαντικό ερώτημα για τους σχεδια-
στές της οικονομικής πολιτικής στο
Ομοσπονδιακό Αποθεματικό (Fed),
καθώς πρόκειται να αποφασίσουν
μια αύξηση των επιτοκίων για να α-
ναχαιτίσουν την επιτάχυνση των ρυθ-
μών της οικονομίας προκειμένου να
μη δημιουργηθεί αυξημένος πληθω-
ρισμός.

Μερικοί οικονομολόγοι πιστεύουν
ότι οι καταναλωτές έχουν συγκεντρώ-
σει τόσο χρέος ώστε θα αναγκα-
στούν να ελέγξουν τα έξοδά τους
τον υπόλοιπο χρόνο, οδηγώντας σε
επιβράδυνση την οικονομική μεγέθυ-
ση. Οι παραβάσεις στις πιστωτικές
κάρτες, την πρώτη τριμηνία, βρισκό-
νταν στο υψηλότερο επίπεδο από το
1981, και η προσωπική χρεοκοπία έ-
φτανε ήδη το 15% από τους πρώ-
τους τρεις μήνες του 1995...

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι
συμφωνούν, επίσης, πως αυτό το ξέ-
σπασμα κατανάλωσης αυτό το χρό-
νο, προκλήθηκε, κατά ένα μεγάλο
μέρος, από πρόσκαιρους παράγο-
ντες - συμπεριλαμβανομένων των χα-
μηλών επιτοκίων, των υψηλότερων
από το αναμενόμενο επιστροφών
φόρου και των εκπιώσεων από τους
κατασκευαστές αυτοκινήτων - οι ο-
ποίοι αντιστράφηκαν ή δεν υπάρχουν
πια...

Ένας ισχυρός τομέας για τον υ-
πολογισμό της πορείας των κατανα-
λωτικών δαπανών είναι το χρηματι-
στήριο, το οποίο έκανε σχετικά πολ-
λούς καταναλωτές να αισθάνονται
ενθουσιασμό με τη συνεχή άνθηση
του. Οι οικονομολόγοι χρόνια ανα-
ρωτιούνται κατά πόσο τα πιθανά κέρ-
δη από τις επενδύσεις στο χρηματι-
στήριο οδηγούν τους καταναλωτές
σε μεγαλύτερη κατανάλωση και ακό-
μη δεν έχουν βρει την απάντηση. Εί-
παν, όμως, ότι είναι σχετικά ξεκάθα-
ρο ότι η ανοδική χρηματαγορά των

«Καταναλωτές: αυτοί που μετακινούν
τη Συναθροιστική Ζήτηση»
[Φωτογραφία: Michaelo Newman/Photo Edit]

τελευταίων ετών - και το γεγονός ότι
όλο και περισσότεροι Αμερικανοί ε-
πενδύουν στην αγορά μέσω συντα-
ξιοδοτικών προγραμμάτων και αμοι-
βαίων κεφαλαίων - τροφοδοτεί τη διά-
θεση των καταναλωτών για να ξο-
δεύουν περισσότερα.

Πηγή: *The New York Times*, 8 Ιουλίου 1996,
σ. D3.

ρουν να ενεργήσουν με επαρκή ταχύτητα και ακρίβεια, μπορούν να ε-
ξουδετερώσουν την αρχική μετατόπιση της συναθροιστικής ζήτησης, με-
τατοπίζοντας την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης πίσω στο AD_1 , και
έτσι να φέρουν την οικονομία πίσω στο σημείο A (το επόμενο Κεφάλαιο
κάνει λεπτομερέστερη συζήτηση για τους τρόπους με τους οποίους η νο-
μισματική και η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζουν τη συναθροιστική
ζήτηση, όπως και για μερικές από τις πρακτικές δυσκολίες στη χρήση αυ-
τών των μέσων οικονομικής πολιτικής).

Ακόμη και χωρίς κάποια ενέργεια από τους σχεδιαστές της οικονομι-
κής πολιτικής, η οικονομική ύφεση διορθώνεται από μόνη της. Με την
πάροδο του χρόνου, οι άνθρωποι αναθεωρούν τις λανθασμένες αντιλή-
ψεις τους, τους άκαμπτους μισθούς, και τις άκαμπτες τιμές που προκα-
λούν την ανοδική κλίση της συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρό-
νια περίοδο. Συγκεκριμένα, καθώς προσδοκάται μειωμένο επίπεδο τι-
μών, σταδιακά οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται, και
η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς μετατοπίζεται προς τα δεξιά από
το AS_1 στο AS_2 , στο Σχήμα 31.7. Στη μακροχρόνια περίοδο, η οικονομία

πλησιάζει το σημείο C, όπου η νέα καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης (AD_2) τέμνει τη μακροχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς.

Στη νέα μακροχρόνια ισορροπία, που βρίσκεται στο σημείο C, η παραγωγή έχει επιστρέψει στο φυσικό της επίπεδο. Παρόλο που το κύμα απαισιοδοξίας έχει μειώσει τη συναθροιστική ζήτηση, το επίπεδο τιμών έχει μειωθεί σημαντικά (στο P_3) ώστε να καταργεί τη μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης. Επομένως, στη μακροχρόνια περίοδο, η μετατόπιση της συναθροιστικής ζήτησης απεικονίζεται πλήρως στο γενικό επίπεδο τιμών και καθόλου στο επίπεδο της παραγωγής. Με άλλα λόγια, η μακροχρόνια επίδραση μιας μεταβολής στη συναθροιστική ζήτηση είναι μια ονομαστική μεταβολή (το επίπεδο τιμών είναι χαμηλότερο) αλλά όχι μια πραγματική μεταβολή (το προϊόν παραμένει σταθερό).

Συνοψίζοντας, αυτή η ιστορία σχετικά με τις μεταβολές στη συναθροιστική ζήτηση έχει δύο σημαντικές επιπτώσεις:

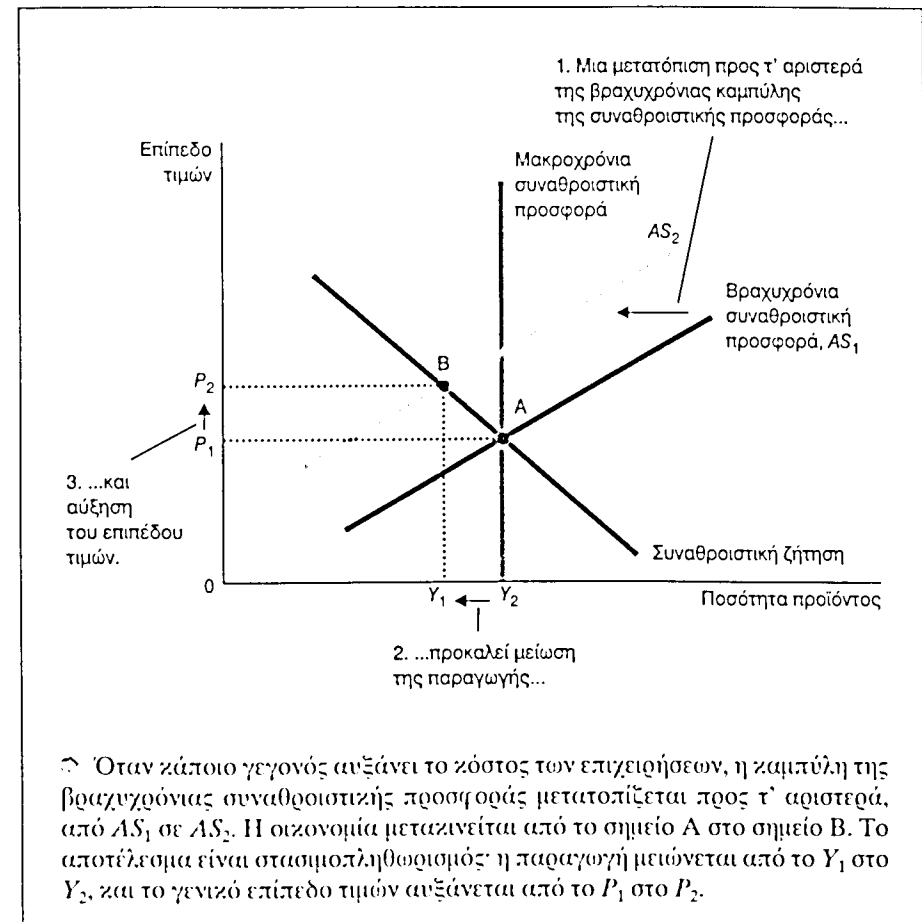
- > Στη βραχυχρόνια περίοδο, οι μεταβολές στη συναθροιστική ζήτηση προκαλούν διακυμάνσεις στην παραγωγή της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες.
- > Στη μακροχρόνια περίοδο, οι μεταβολές στη συναθροιστική ζήτηση επηρεάζουν το γενικό επίπεδο τιμών, αλλά δεν επηρεάζουν την παραγωγή.

▽ Δ
ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ
ΜΙΑΣ
ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗΣ
ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ
ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

ΦΑΝΤΑΣΤΕΙΤΕ και πάλι μια οικονομία σε μακροχρόνια ισορροπία. Ας υποθέσουμε ότι κάποιες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ξαφνικά αύξηση στο κόστος παραγωγής. Για παράδειγμα, μπορεί ο κακός καιρός να κατέστρεψε τις καλλιέργειες στις πολιτείες που έχουν αγροκτήματα, οδηγώντας προς τα πάνω το κόστος παραγωγής τροφίμων. Ή μπορεί ένας πόλεμος στη Μέση Ανατολή να διέκοψε τη μεταφορά ακατέργαστου πετρελαίου, οδηγώντας προς τα πάνω το κόστος παραγωγής κεφαλαιουχικών προϊόντων.

Ποια είναι η μακροοικονομική επίδραση μιας τέτοιας αύξησης στο κόστος παραγωγής; Για κάθε δεδομένο επίπεδο τιμών, οι επιχειρήσεις θέλουν τώρα να προσφέρουν μικρότερη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι, όπως δείχνει το Σχήμα 31.8, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο μετατοπίζεται προς τα αριστερά από AS_1 σε AS_2 (ανάλογα με το γεγονός, μπορεί να μετακινηθεί και η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο. Για να είναι, όμως, τα πράγματα πιο απλά, θα υποθέσουμε ότι δε μετατοπίζεται).

Στο σχήμα αυτό, μπορούμε να δούμε τις επιδράσεις μιας μετατόπισης της συναθροιστικής προσφοράς προς τα αριστερά. Στη μακροχρόνια

ΣΧΗΜΑ 31.8
Μια Δυσμενής Μετατόπιση της Συναθροιστικής Προσφοράς

Όταν κάποιο γεγονός αυξάνει το κόστος των επιχειρήσεων, η καμπύλη της βραχυχρόνιας συναθροιστικής προσφοράς μετατοπίζεται προς τ' αριστερά, από AS_1 σε AS_2 . Η οικονομία μετακινείται από το σημείο A στο σημείο B. Το αποτέλεσμα είναι στασιμοπληθωρισμός: η παραγωγή μειώνεται από το Y_1 στο Y_2 , και το γενικό επίπεδο τιμών αυξάνεται από το P_1 στο P_2 .

περίοδο, η οικονομία κινείται κατά μήκος της υπάρχουσας καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης, πηγαίνοντας από το σημείο A στο σημείο B. Η παραγωγή της οικονομίας μειώνεται από Y_1 σε Y_2 , και το επίπεδο τιμών αυξάνεται από P_1 σε P_2 . Επειδή η οικονομία έχει και στασιμότητα (stagnation) (μειωμένη παραγωγή) και πληθωρισμό (inflation) (αυξανόμενες τιμές), ένα τέτοιο γεγονός ονομάζεται στασιμοπληθωρισμός (stagflation).

Τι θα πρέπει να κάνουν οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής όταν αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού; Όπως θα δούμε πιο ολοκληρωμένα στη συνέχεια αυτού του βιβλίου, δεν υπάρχουν εύκολες επιλογές. Ένα ενδεχόμενο είναι να μην κάνουν τίποτα. Σε αυτή την περίπτωση, η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών παραμένει σε ύφεση στο σημείο Y_2 , για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Κάποτε, όμως, η ίδια οικονο-

Η αυξη των τιμών θα των προσφέρει στ υψηλότερη τιμή

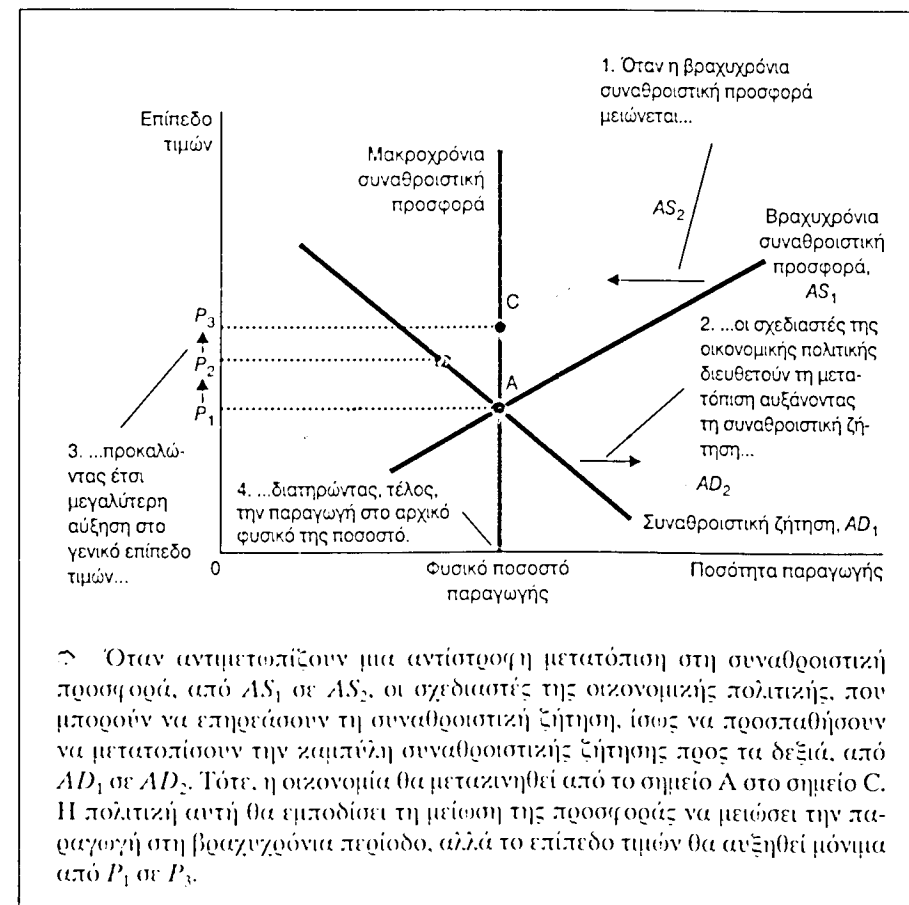
μηκή ύφεση θα αντιστραφεί, καθώς οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές θα προσαρμοστούν στο υψηλότερο κόστος παραγωγής. Για παράδειγμα, μια περίοδος χαμηλής παραγωγής και υψηλής ανεργίας, χαμηλώνει τις πιέσεις σχετικά με τους μισθούς των εργατών. Οι χαμηλότεροι μισθοί, με τη σειρά τους, αυξάνουν την παράγόμενη ποσότητα που προσφέρεται. Με την πάροδο του χρόνου, καθώς η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο μετατοπίζεται πίσω προς το AS_1 , το επίπεδο τιμών μειώνεται, και η ποσότητα της παραγωγής πλησιάζει το φυσικό της επίπεδο. Στη μακροχρόνια περίοδο, η οικονομία επιστρέφει στο σημείο A, όπου η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης τέμνει την καμπύλη μακροχρόνιας συναθροιστικής προσφοράς.

Μια άλλη επιλογή των οικονομικών σχεδιαστών που ελέγχουν τη νομισματική και τη δημοσιονομική πολιτική επικεντρώνεται στη μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης ώστε να αναστείλουν κάποιες από τις επιδράσεις που ασκεί η μετατόπιση της βραχυχρόνιας συναθροιστικής προσφοράς. Η πιθανότητα αυτή φαίνεται στο Σχήμα 31.9. Σε αυτή την περίπτωση, αλλαγές στην οικονομική πολιτική μετατοπίζουν την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά, από AD_1 σε AD_2 - ακριβώς τόσο ώστε να εμποδίσουν τη μεταβολή της συναθροιστικής προσφοράς να επηρεάσει την παραγωγή. Η οικονομία μετακινείται αμέσως από το σημείο A στο σημείο C. Η παραγωγή παραμένει στο φυσικό της ποσοστό και το επίπεδο τιμών αυξάνεται από το P_1 στο P_3 . Σε αυτή την περίπτωση, λέγεται ότι οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής *διευθετούν* (accommodate) τη μετατόπιση στη συναθροιστική προσφορά διότι επιτρέπουν στην αύξηση του κόστους να επηρεάσει μόνιμα το γενικό επίπεδο τιμών.

Συνοψίζοντας, αυτή η ιστορία με τις μετατοπίσεις στη συναθροιστική προσφορά έχει δύο σημαντικές επιπτώσεις:

- Οι μεταβολές στη συναθροιστική προσφορά μπορεί να δημιουργήσουν στασιμοπληθωρισμό - ένα συνδυασμό οικονομικής κάμψης (μειωμένης παραγωγής) και πληθωρισμού (αυξανόμενων τιμών).
- Οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής που μπορούν να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση, δε μπορούν να καταργήσουν ταυτόχρονα και τις δύο αυτές επιδράσεις.

◻ ΕΡΩΤΗΜΑ: Ας υποθέσουμε ότι η εκλογή ενός δημοφιλούς προεδρικού υποψηφίου αυξάνει ξαφνικά την αισιοδοξία των ανθρώπων για το μέλλον. Χρησιμοποιήστε το υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς για να αναλύσετε τις επιδράσεις στην οικονομία.

◁ Όταν αντιμετωπίζουν μια αντίστροφη μετατόπιση στη συναθροιστική προσφορά, από AS_1 σε AS_2 , οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής, που μπορούν να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση, ίσως να προσπαθήσουν να μετατοπίσουν την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά, από AD_1 σε AD_2 . Τότε, η οικονομία θα μετακινηθεί από το σημείο A στο σημείο C. Η πολιτική αυτή θα εμποδίσει τη μείωση της προσφοράς να μειώσει την παραγωγή στη βραχυχρόνια περίοδο, αλλά το επίπεδο τιμών θα αυξηθεί μόνιμα από P_1 σε P_3 .

Μερικές από τις μεγαλύτερες οικονομικές διακυμάνσεις στην οικονομία των ΗΠΑ προήλθαν από τις κοιλάδες πετρελαίου στη Μέση Ανατολή. Το αζατέργαστο πετρέλαιο αποτελεί ένα σημαντικό συντελεστή για την παραγωγή πολλών αγαθών και υπηρεσιών και ένα μεγάλο μέρος του προέρχεται από τη Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ και άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής. Όταν κάποιο γεγονός (συνήθως πολιτικής προέλευσης) μειώνει την προσφορά αζατέργαστου πετρελαίου που προέρχεται από αυτή την περιοχή, η τιμή του πετρελαίου αυξάνεται σε όλο τον κόσμο. Οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ που παράγουν βενζίνη, πλαστικά και άλλα προϊόντα έχουν αυξημένο κόστος. Το αποτέλεσμα είναι μια μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής

ΣΧΗΜΑ 31.9
Η Διευθέτηση μιας Δυσμενούς Μετατόπισης στη Συναθροιστική Προσφορά

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Το Πετρέλαιο και η Οικονομία

προσφοράς προς τα αριστερά, που με τη σειρά της, οδηγεί σε στασιμοπληθωρισμό.

Το πρώτο επεισόδιο αυτού του είδους συνέβη στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Οι χώρες που είχαν μεγάλα αποθέματα πετρελαίου ενώθηκαν ως μέλη του OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries) (Οργανισμός Πετρελαιοπαραγωγών Εξαγωγικών Κρατών). Ο OPEC ήταν ένα καρτέλ – μια ομάδα πωλητών που προσπαθεί να εμποδίσει τον ανταγωνισμό και να μειώσει την παραγωγή προκειμένου να αυξήσει τις τιμές. Και πράγματι, οι τιμές του πετρελαίου αυξήθηκαν σημαντικά. Από το 1973 μέχρι το 1975, η τιμή του πετρελαίου σχεδόν διπλασιάστηκε. Την ίδια περίοδο οι χώρες που εισήγαγαν πετρέλαιο αντιμετώπισαν πληθωρισμό και οικονομική κάμψη. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο ρυθμός πληθωρισμού, μετρημένος από το CPI, ξεπέρασε το 10% για πρώτη φορά σε δεκαετίες. Η ανεργία αυξήθηκε από 4,9% το 1973 σε 8,5% το 1975.

Μερικά χρόνια αργότερα συνέβη σχεδόν το ίδιο φαινόμενο. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, οι χώρες του OPEC περιόρισαν και πάλι την προσφορά πετρελαίου έτσι ώστε να αυξήσουν τις τιμές. Από το 1978 έως το 1981, οι τιμές του πετρελαίου έγιναν παραπάνω από διπλάσιες. Για μια ακόμη φορά, το αποτέλεσμα ήταν στασιμοπληθωρισμός. Ο πληθωρισμός, που κάπως είχε υποχωρήσει μετά την πρώτη κίνηση του OPEC, αυξήθηκε και πάλι πάνω από 10% ανά έτος. Η ανεργία αυξήθηκε από περίπου 6% το 1978 και το 1979 σε περίπου 10% μερικά χρόνια αργότερα.

Η παγκόσμια αγορά πετρελαίου μπορεί να είναι και αυτή μια πηγή ευνοϊκών μετατοπίσεων στη συναθροιστική προσφορά. Το 1986 ξέσπασε διαμάχη ανάμεσα στα μέλη του OPEC. Χώρες-μέλη αθέτησαν τη συμφωνία τους για περιορισμό στην παραγωγή πετρελαίου.

Οι αλλαγές στην παραγωγή πετρελαίου στη Μέση Ανατολή είναι μία πηγή των οικονομικών διακυμάνσεων των ΗΠΑ.
[Φωτογραφία: Mark Ribout/Magnum Photos]

Στην παγκόσμια αγορά ακατέργαστου πετρελαίου οι τιμές μειώθηκαν περίπου στο μισό. Αυτή η πτώση στις τιμές πετρελαίου μείωσε το κόστος για τις επιχειρήσεις των ΗΠΑ, πράγμα που μετατόπισε την καμπύλη της συναθροιστικής προσφοράς προς τα δεξιά. Με αποτέλεσμα, να μειωθεί ο στασιμοπληθωρισμός στην οικονομία των ΗΠΑ: η παραγωγή αυξήθηκε ραγδαία, η ανεργία μειώθηκε και ο ρυθμός πληθωρισμού έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο του, κάτι που είχε να συμβεί εδώ και πολλά χρόνια.

Τα τελευταία χρόνια, η παγκόσμια αγορά πετρελαίου υπήρξε σχετικά ήρεμη. Η μόνη εξαίρεση υπήρξε μια σύντομη περίοδος το 1990, λίγο πριν από τον πόλεμο στον Περσικό Κόλπο, όταν οι τιμές πετρελαίου παρέμειναν υψηλές από το φόβο μήπως κάποια μακροχρόνια στρατιωτική διαμάχη εμποδίσει την παραγωγή πετρελαίου. Όμως, αυτή η πρόσφατη ηρεμία δε σημαίνει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δε χρειάζεται πλέον να ανησυχούν για τις τιμές πετρελαίου. Τα πολιτικά προβλήματα στη Μέση Ανατολή (ή μια στενότερη συνεργασία μεταξύ των μελών του OPEC) μπορούν να οδηγήσουν τις τιμές υψηλότερα. Το μακροοικονομικό αποτέλεσμα μιας μεγάλης αύξησης στις τιμές πετρελαίου θα είναι πιθανά παρόμοιο με τον στασιμοπληθωρισμό της δεκαετίας του 1970.

ΑΥΤΟ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ πέτυχε δύο στόχους. Πρώτον, συζητήσαμε για μερικά από τα σημαντικά γεγονότα σχετικά με τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Δεύτερον, εισαγάγαμε ένα βασικό υπόδειγμα για την εξήγηση αυτών των διακυμάνσεων, το υπόδειγμα της συναθροιστικής ζήτησης και της συναθροιστικής προσφοράς. Στα επόμενα δύο Κεφάλαια, θα εξετάσουμε το κάθε μέρος αυτού του υποδείγματος με περισσότερες λεπτομέρειες ώστε να καταλάβουμε πιο ολοκληρωμένα τι προκαλεί τις διακυμάνσεις στην οικονομία και πώς οι οικονομικοί σχεδιαστές ανταποκρίνονται σε αυτές τις διακυμάνσεις.

Τώρα που έχουμε πετύχει μια καταρχήν κατανόηση αυτού του υποδείγματος, αξίζει να το δούμε από μακριά και να μελετήσουμε την ιστορία του. Πώς αναπτύχθηκε αυτό το υπόδειγμα μελέτης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων; Η απάντηση είναι πως αυτό το υπόδειγμα είναι, κατά ένα μεγάλο μέρος, ένα υποπροϊόν της Μεγάλης Οικονομικής Ύφεσης του 1930. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η οικονομία των ΗΠΑ και πολλές άλλες σημαντικές οικονομίες σε όλο τον κόσμο έζησαν μια βαθιά πτώση στην οικονομική δραστηριότητα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το πραγματικό GDP μειώθηκε κατά 30% από το 1929 ως το 1933 και η

□ □
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙ-
ΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΑ-
ΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

ανεργία αυξήθηκε από 3% σε 25% για την ίδια περίοδο. Οι οικονομολόγοι και οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής εκείνης της περιόδου ήταν μπερδεμένοι ως προς το τι προκάλεσε αυτό το γεγονός και αβέβαιοι ως προς την αντιμετώπισή του.

Το 1936, ο οικονομολόγος John Maynard Keynes εξέδωσε ένα βιβλίο με τον τίτλο *The General Theory of Employment, Interest and Money* (Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόξου και του Χρήματος), στο οποίο προσπάθησε να εξηγήσει τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις σε γενικές γραμμές και τη Μεγάλη Οικονομική Ύφεση πιο συγκεκριμένα. Το κυριότερο μήνυμά του Keynes ήταν ότι οι οικονομικές κρίσεις και οι οικονομικές υφέσεις μπορούν να συμβούν λόγω ανεπαρκούς ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες. Ο Keynes ασχούσε για πολύ καιρό κριτική στην κλασική οικονομική θεωρία (τη θεωρία που εξετάσαμε στα Κεφάλαια 24 μέχρι 30), επειδή μπορούσε να εξηγήσει μόνο τις μακροχρόνιες επιδράσεις των διαφόρων πολιτικών. Λίγα χρόνια πριν δημοσιευθεί *Η Γενική Θεωρία*, ο Keynes έγραψε, σχετικά με την κλασική οικονομική θεωρία, τα ακόλουθα*:

Η μακροχρόνια περίοδος είναι παραπλανητικός οδηγός για τις τρέχουσες υποθέσεις. Στη μακροχρόνια περίοδο θα είμαστε όλοι μαζαφίτες. Εάν οι οικονομολόγοι το μόνο που έχουν να μας πουν, σε θελλώδεις εποχές, είναι πως ο ωκεανός δεν θα έχει κύματα όταν θα έχει περάσει η καταγίδα, τότε έχουν βάλει για τον εαυτό τους έναν πολύ εύκολο και πολύ άχρηστο στόχο.

Εκτός από τους οικονομολόγους, το μήνυμά του Keynes απευθυνόταν και στους πολιτικούς. Καθώς οι οικονομίες του κόσμου υπέφεραν από υψηλή ανεργία, ο Keynes υποστήριξε πολιτικές για την αύξηση της συναθροιστικής ζήτησης, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων δαπανών σε δημόσια έργα. Στο επόμενο Κεφάλαιο, θα εξετάσουμε λεπτομερώς πώς οι πολιτικοί μπορούν να προσπαθήσουν να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής για να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση. Η ανάλυση στο επόμενο Κεφάλαιο, όπως και σε αυτό, οφείλει πολλά στην κληρονομιά που άφησε ο John Maynard Keynes.

* Το 1923, πριν τη Μεγάλη Οικονομική Ύφεση και πριν δημοσιευθεί η *Γενική Θεωρία*, ο Τζον Μένναρντ Κένυς διατύπωνε την παραπάνω, μία από τις δημοφιλέστερες σκέψεις του, στο *Φυλλάδιο για τη Νομισματική Μεταρρύθμιση* (Tract on Monetary Reform) σχετικά με την κλασική οικονομική θεωρία.

Περίληψη

- Όλες οι κοινωνίες έχουν την εμπειρία βραχυχρόνιων οικονομικών διακυμάνσεων γύρω από τις μακροχρόνες τάσεις. Οι διακυμάνσεις αυτές είναι άτακτες και πολύ απρόβλεπτες. Όταν εκδηλώνονται οικονομικές κρίσεις, το πραγματικό GDP και άλλα μεγέθη του εισοδήματος, των δαπανών και της παραγωγής μειώνονται και η ανεργία αυξάνεται.
- Οι οικονομολόγοι αναλύουν τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς. Σύμφωνα με αυτό το υπόδειγμα, η παραγωγή σε αγαθά και υπηρεσίες και το γενικό επίπεδο τιμών προσαρμόζονται ώστε να υπάρχει ισορροπία της συναθροιστικής ζήτησης με τη συναθροιστική προσφορά.
- Η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης έχει καθοδική κλίση για τρεις λόγους. Πρώτον, ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών αυξάνει την πραγματική αξία του χρήματος που έχουν τα νοικοκυριά στην κατοχή τους, πράγμα που αυξάνει την καταναλωτική δαπάνη. Δεύτερον, ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών μειώνει την ποσότητα χρήματος που ζητούν τα νοικοκυριά. Καθώς τα νοικοκυριά προσπαθούν να μετατρέψουν το χρήμα σε έντοκα αποθέματα περιουσιακών στοιχείων, τα επιτόκια μειώνονται, γεγονός που δίνει ζήτηση των δαπανών επένδυσης. Τρίτον, ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών μειώνει τα επιτόκια, το δολάριο υποτιμάται στην αγορά συναλλάγματος, πράγμα που δίνει ζήτηση για καθαρές εξαγωγές.
- Η μακροχρόνια καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς είναι κάθετη. Στη μακροχρόνια περίοδο, η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται εξαρτάται από την εργασία, το κεφάλαιο και την τεχνολογία της οικονομίας, αλλά όχι από το συνολικό επίπεδο τιμών.
- Η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο έχει ανοδική κλίση. Υπάρχουν τρεις θεωρίες που εξηγούν τη συναθροιστική προσφορά στη βραχυχρόνια περίοδο. Σύμφωνα με τη νεοκλασική θεωρία των λανθασμένων αντιλήψεων, μια μη-προσδοκώμενη μείωση του επιπέδου τιμών δημιουργεί στους προμηθευτές τη λανθασμένη αντίληψη ότι οι σχετικές τους τιμές έχουν μειωθεί, πράγμα που τους παρακινεί να μειώσουν την παραγωγή. Σύμφωνα με τη θεωρία του Keynes περί αζαμψιάς μισθών, μια μη-προσδοκώμενη πτώση του επιπέδου τιμών αυξάνει τους μισθούς και παρακινεί τις επιχειρήσεις να μειώσουν την απασχόληση και την παραγωγή. Σύμφωνα με τη νεοευνσιανή θεωρία περί αζαμψιάς τιμών, μια μη-προσδοκώμενη μείωση του επιπέδου τιμών αφήνει μερικώς επιχειρήσεις με τιμές που είναι παροδικά πολύ υψηλές, πράγμα που μειώνει τις πωλήσεις τους και τις παρακινεί να γίνουν περιζοπές στην παραγωγή.
- Μια πιθανή αιτία οικονομικής ύφεσης είναι η μείωση της συναθροιστικής ζήτησης. Όταν η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τ' αριστερά, η παραγωγή και οι τιμές, στη βραχυχρόνια περίοδο, μειώνονται.

νται. Με την πάροδο όμως του χρόνου, καθώς οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές προσαρμόζονται, η χαμηλή συναθροιστική προσφορά στη βραχυχρόνια περίοδο μετατοπίζεται πάλι προς τα δεξιά και η οικονομία επιστρέφει στο φυσικό της επίπεδο παραγωγής σε ένα νέο και χαμηλότερο όμως γενικό επίπεδο τιμών.

- Μια δεύτερη πιθανή αιτία οικονομικής ύφεσης είναι μια δυσμενής μεταβολή στη συναθροιστική προσφορά. Όταν η χαμηλή συναθροιστική προσφορά μετατοπίζεται προς τ' αριστερά, η βραχυχρόνια επίδραση είναι η πτώση της παραγωγής και η άνοδος των τιμών — ένας συνδυασμός που ονομάζεται στασιμοπληθωρισμός. Με την πάροδο όμως του χρόνου, καθώς οι αντιλήψεις, οι μισθοί και οι τιμές αναπροσαρμόζονται, το επίπεδο τιμών επιστρέφει στο αρχικό του επίπεδο και η παραγωγή αποκαθίσταται.

Έννοιες - Κλειδιά

οικονομική ύφεση, σ. 480	χαμηλή συναθροιστική ζήτηση, σ. 486
οικονομική κρίση, σ. 480	σ. 486
υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς, σ. 486	χαμηλή συναθροιστική προσφοράς, σ. 486
	στασιμοπληθωρισμός, σ. 507

Ερωτήσεις Επανάληψης

1. Σχεδιάστε ένα διάγραμμα με συναθροιστική ζήτηση, βραχυχρόνια συναθροιστική προσφορά και μακροχρόνια συναθροιστική προσφορά. Φροντίστε να ονομάσετε τους άξονες σωστά.
2. Αναφέρετε και εξηγήστε τους τρεις λόγους για τους οποίους η συναθροιστική ζήτηση έχει καθοδική κλίση.
3. Εξηγήστε γιατί η χαμηλή συναθροιστικής προσφοράς είναι záθητη στη μακροχρόνια περίοδο.
4. Αναφέρετε και εξηγήστε τις τρεις θεωρίες που εξηγούν γιατί έχει ανοδική κλίση η χαμηλή συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο.
5. Τι θα μπορούσε να μετατοπίσει την χαμηλή συναθροιστικής ζήτησης προς τα αριστερά; Χρησιμοποιήστε το υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς για να βρείτε τις επιδράσεις μιας τέτοιας μετατόπισης.
6. Τι θα μπορούσε να μετατοπίσει την χαμηλή συναθροιστικής προσφοράς προς τ' αριστερά; Χρησιμοποιήστε το υπόδειγμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς για να βρείτε τις επιδράσεις μιας τέτοιας μετατόπισης.

Προβλήματα και Εφαρμογές

1. Γιατί, νομίζετε, ότι η επένδυση μεταβάλλεται περισσότερο σε σχέση με τις δαπάνες κατανάλωσης, κατά τη διάρκεια ενός επιχειρηματικού κύκλου; Ποια κατηγορία καταναλωτικών δαπανών θα είναι περισσότερο ευμετάβλητη: σε διαρκή αγαθά (όπως η αγορά επίπλων ή αυτοκινήτου), σε μη-διαρκή αγαθά (όπως η αγορά τροφίμων και ρουχισμού) ή σε υπηρεσίες (όπως το κόψιμο των μαλλιών και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη); Εξηγήστε την απάντησή σας.
2. Ας υποθέσουμε ότι η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση λόγω μιας μείωσης της συναθροιστικής ζήτησης.
 - α) Χρησιμοποιώντας ένα διάγραμμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς, δείξτε την παρούσα κατάσταση της οικονομίας.
 - β) Εάν η αξία του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος είναι κατά 1% λιγότερη από πέρυσι, πόσο θα είναι το ποσοστό ανεργίας σε σύγκριση με πέρυσι; (Θυμηθείτε το νόμο του Okun).
 - γ) «Αξιοποίηση της παραγωγικής ικανότητας» είναι ένας δείκτης που φανερώνει πόσο εντατικά χρησιμοποιείται το απόθεμα κεφαλαίου. Κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής ύφεσης, η αξιοποίηση της παραγωγικής ικανότητας βρίσκεται υψηλότερα ή χαμηλότερα από το μακροχρόνιο μέσο όρο της; Εξηγήστε.
3. Εξηγήστε εάν το καθένα από τα παρακάτω γεγονότα θα αυξήσει, θα μειώσει ή δε θα έχει καμία επίδραση στη μακροχρόνια συναθροιστική προσφορά.
 - α) Ένα κύμα μετανάστευσης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες.
 - β) Το συνδικάτο της Ένωσης Εργατών Αυτοκινητοβιομηχανιών επιτυγχάνει μια απόρρονη μεγάλη αύξηση στους μισθούς, με τη νέα σύμβαση εργασίας.
 - γ) Η Intel ανακαλύπτει ένα νέο και πιο δυνατό τσιπ ηλεκτρονικών υπολογιστών.
 - δ) Ένας ισχυρός τυφώνας καταστρέφει τα εργοστάσια κατά μήκος της ανατολικής ακτής.
4. Στο Σχήμα 31.7, πώς συγκρίνεται το ποσοστό ανεργίας στα σημεία Β και C με το ποσοστό ανεργίας στο σημείο Α; Σύμφωνα με τη θεωρία περί ακαμψίας μισθών για τη βραχυχρόνια χαμηλή συναθροιστικής προσφοράς, πώς συγκρίνεται ο πραγματικός μισθός στα σημεία Β και C με τον πραγματικό μισθό στο σημείο Α;
5. Εξηγήστε γιατί οι παρακάτω προτάσεις είναι λανθασμένες.
 - α) «Η χαμηλή συναθροιστικής ζήτησης έχει καθοδική κλίση επειδή είναι το οριζόντιο άθροισμα των χαμηλών ζήτησης για ατομικά αγαθά».
 - β) «Η μακροχρόνια χαμηλή συναθροιστικής προσφοράς είναι záθητη διότι οι οικονομικές δυνάμεις δεν επηρεάζουν τη μακροχρόνια συναθροιστική προσφορά».

- γ) «Εάν οι επιχειρήσεις προσάρμοζαν τις τιμές τους καθημερινά, τότε η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο θα ήταν οριζόντια».
- δ) «Όποτε η οικονομία μπαίνει σε περίοδο οικονομικής ύφεσης, η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο μετατοπίζεται προς τ' αριστερά».
6. Για κάθε μία από τις τρεις θεωρίες περί ανοδικής κλίσης της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο, εξηγήστε προσεκτικά τα ακόλουθα:
- α) Πώς η οικονομία αποκαθίσταται από μια ύφεση και επιστρέφει στη μακροχρόνια ισορροπία της χωρίς καμία παρέμβαση της κυβερνητικής πολιτικής;
- β) Τι καθορίζει την ταχύτητα αυτής της ανάκαμψης;
7. Ας υποθέσουμε ότι η οικονομία βρισκείται παροδικά σε ύφεση. Εάν δεν αντιδράσουν οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής, πώς θα εξελιχθεί η οικονομία με την πάροδο του χρόνου; Εξηγήστε και λεκτικά και με τη βοήθεια ενός διαγράμματος συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς.
8. Ας υποθέσουμε ότι εργάτες και επιχειρήσεις ξαφνικά πιστεύουν ότι ο πληθωρισμός θα είναι αρκετά υψηλός τον ερχόμενο χρόνο. Επίσης, ας υποθέσουμε ότι η οικονομία ξεκινάει από τη θέση μακροχρόνιας ισορροπίας και πως η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης δε μετατοπίζεται.
- α) Τι συμβαίνει στους ονομαστικούς μισθούς; Τι συμβαίνει στους πραγματικούς μισθούς;
- β) Χρησιμοποιώντας ένα διάγραμμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς, δείξτε την επίδραση της αλλαγής στις προσδοκίες σχετικά με τα βραχυχρόνια και τα μακροχρόνια επίπεδα των τιμών και της συνολικής παραγωγής.
- γ) Οι προσδοκίες σχετικά με τον υψηλό πληθωρισμό ήταν βάσιμες; Εξηγήστε.
9. Το Κεφάλαιο αυτό εξηγεί ότι η οικονομία, τελικά, θα αποκατασταθεί από μια κάμψη ακόμη και χωρίς κάποια ενέργεια των σχεδιαστών της οικονομικής πολιτικής. Για ποιο λόγο ωστόσο μπορεί να θέλει η κυβέρνηση να γίνουν κάποιες ενέργειες;
10. Εξηγήστε εάν το καθένα από τα ακόλουθα γεγονότα μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη βραχυχρόνια περίοδο, την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης, και τις δύο ή καμία. Για κάθε γεγονός που μετατοπίζει κάποια καμπύλη, χρησιμοποιήστε ένα διάγραμμα για να απεικονίσετε την επίδραση στην οικονομία.
- α) Τα νοικοκυριά αποφασίζουν να αποταμιεύουν ένα μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους.

- β) Τα δάση από πορτοκαλιές στη Florida υποφέρουν από μια παρατεταμένη περίοδο παγωνιάς.
- γ) Το ποσοστό γεννήσεων εκτινάσσεται εννέα μήνες μετά από μια ισχυρή χειμερινή χιονοθύελλα.
11. Ας υποθέσουμε ότι οι επιχειρήσεις γίνονται πολύ αισιόδοξες σχετικά με τις μελλοντικές συνθήκες και κάνουν μεγάλες επενδύσεις σε κεφαλαίου-χικό εξοπλισμό.
- α) Χρησιμοποιήστε ένα διάγραμμα συναθροιστικής ζήτησης και συναθροιστικής προσφοράς για να δείξετε τη βραχυχρόνια επίδραση αυτής της αισιοδοξίας στην οικονομία. Δείξτε τα νέα επίπεδα τιμών και πραγματικής παραγωγής. Εξηγήστε με λόγια γιατί η συναθροιστική ποσότητα προϊόντος *προσέφερε* τις μεταβολές.
- β) Χρησιμοποιήστε το διάγραμμα από την ερώτηση (α) για να δείξετε τη νέα μακροχρόνια ισορροπία της οικονομίας (προς το παρόν, να υποθέσετε ότι δεν υπάρχει αλλαγή στην καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο). Εξηγήστε με λόγια το γιατί η συνολική ποσότητα προϊόντος *ζήτησε* τις αλλαγές ανάμεσα στη βραχυχρόνια και τη μακροχρόνια περίοδο.
- γ) Πώς μπορεί αυτή η αίσθηση στις επενδύσεις να επηρεάσει την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς στη μακροχρόνια περίοδο; Εξηγήστε.
12. Ας υποθέσουμε ότι η οικονομία ξεκινά με μακροχρόνια ισορροπία, και τα νοικοκυριά αποφασίζουν να κρατούν υψηλότερα χρηματικά ποσά σε καταθέσεις απ' ό,τι πριν.
- α) Τι συμβαίνει στο επιτόκιο; Εξηγήστε.
- β) Τι συμβαίνει στη ζητούμενη ποσότητα κεφαλαίου για επενδύσεις; Εξηγήστε.
- γ) Τι συμβαίνει στην αξία του δολαρίου; Εξηγήστε.
- δ) Τι συμβαίνει στη ζητούμενη ποσότητα καθαρών εξαγωγών; Εξηγήστε.
- ε) Τι συμβαίνει στη συναθροιστική ζήτηση; Εξηγήστε.

Κ

32

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Θα μελετήσουμε τη θεωρία της προτίμησης ρευστότητας ως βραχυχρόνια θεωρία για το επιτόκιο

Θα αναλύσουμε πώς η νομισματική πολιτική επηρεάζει το επιτόκιο και τη συναθροιστική ζήτηση

ΦΑΝΤΑΣΤΕΙΤΕ ΟΠΙ ΕΙΣΤΕ ΜΕΛΟΣ της Ομοσπονδιακής Επιτροπής Ανοικτής Αγοράς (Federal Open Market Committee), η οποία καθορίζει τη νομισματική πολιτική. Παρατηρείτε ότι ο Πρόεδρος και το Κογκρέσο (των ΗΠΑ) έχουν συμφωνήσει να κάνουν περικοπές στις δημόσιες δαπάνες ώστε να περιορίσουν το έλλειμμα του προϋπολογισμού. Πώς θα πρέπει να ανταποκριθεί η Κεντρική Τράπεζα (το Fed) σ' αυτή την αλλαγή της δημοσιονομικής πολιτικής; Θα πρέπει να ενισχύσει την προσφορά χρήματος, να περιορίσει την προσφορά χρήματος ή να την αφήσει αμετάβλητη;

θα αναλύσουμε πώς η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει το επιτόκιο και τη συναθροιστική ζήτηση

Για να απαντήσετε σε αυτό το ερώτημα, πρέπει να μελετήσετε την επίδραση της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην οικονομία. Στο προηγούμενο Κεφάλαιο, είδαμε πώς ερμηνεύονται οι βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις με το υπόδειγμα της συναθροιστικής ζήτησης και της συναθροιστικής προσφοράς. Όταν μετατοπίζεται η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης ή η καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς, το αποτέλεσμα είναι οι διακυμάνσεις στη συνολική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και στο γενικό επίπεδο τιμών της οικονομίας. Όπως σημειώσαμε στο προηγούμενο Κεφάλαιο, η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική μπορούν, η κάθε μια, να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση. Έτσι, μια αλλαγή σε μία από αυτές τις δύο πολιτικές μπορεί να οδηγήσει σε βραχυχρόνιες διακυμάνσεις την παραγωγή και τις τιμές. Αντιδρώντας οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής θα θελήσουν να αποκαταστήσουν αυτό το αποτέλεσμα και ίσως να αναπροσαρμόσουν την πολιτική τους.

Θα μελετήσουμε τη δημόσια συζήτηση σχετικά με το εάν οι σχεδιαστές οικονομικής πολιτικής θα πρέπει ή όχι να προσπαθούν να σταθεροποιήσουν την οικονομία

Θα ξαναδούμε πώς η οικονομία συμπεριφέρεται διαφορετικά στη βραχυχρόνια και στη μακροχρόνια περίοδο

Σε αυτό το Κεφάλαιο, θα εξετάσουμε εκτενέστερα πώς τα εργαλεία

της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής της κυβέρνησης επηρεάζουν τη θέση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης. Τις μακροχρόνιες επιδράσεις αυτών των πολιτικών τις έχουμε ήδη συζητήσει προηγουμένως. Στα Κεφάλαια 24 και 25, είδαμε πώς η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει την αποταμίευση, την επένδυση και τη μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση. Στα Κεφάλαια 27 και 28, είδαμε πώς η Κεντρική Τράπεζα (το Fed) ελέγχει την προσφορά χρήματος και πώς η προσφορά χρήματος, με τη σειρά της, επηρεάζει το γενικό επίπεδο τιμών στη μακροχρόνια περίοδο. Τώρα, θα δούμε πώς αυτά τα εργαλεία οικονομικής πολιτικής μπορούν να μετατοπίσουν την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης και να επηρεάσουν έτσι τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις.

Όπως έχουμε ήδη μάθει, εκτός από τη νομισματική και τη δημοσιονομική πολιτική, υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν τη συναθροιστική ζήτηση. Συγκεκριμένα, η επιθυμητή δαπάνη από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις καθορίζει τη συνολική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Όταν η επιθυμητή δαπάνη μεταβάλλεται, η συναθροιστική ζήτηση μετατοπίζεται. Όταν οι πολιτικοί δεν αντιδρούν, τέτοιες μεταβολές της συναθροιστικής ζήτησης προκαλούν βραχυχρόνιες διακυμάνσεις στην παραγωγή και την απασχόληση. Ως εκ τούτου, αυτοί που χαράσσουν τη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική χρησιμοποιούν, μερικές φορές, τα εργαλεία οικονομικής πολιτικής που έχουν στη διάθεσή τους, προκειμένου να περιορίσουν τις μεταβολές της συναθροιστικής ζήτησης ώστε να σταθεροποιήσουν την οικονομία. Εδώ, θα συζητήσουμε για τη θεωρία που βρίσκεται πίσω από αυτές τις ενέργειες και για τις δυσκολίες που προκύπτουν από τη χρήση αυτής της θεωρίας στην πράξη.

□ □ ΠΩΣ Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Η ΚΑΜΠΥΛΗ συναθροιστικής ζήτησης δείχνει τη συνολικά ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε επίπεδο τιμών. Όπως ίσως θυμόσαστε από το προηγούμενο Κεφάλαιο, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης έχει καθοδική κλίση για τρεις λόγους:

- Το αποτέλεσμα Ρίγου για τον πλούτο: Ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών αυξάνει την πραγματική αξία του χρήματος που κατέχουν τα νοικοκυριά, και ο υψηλότερος πραγματικός πλούτος οδηγεί σε αύξηση των καταναλωτικών δαπανών.
- Το αποτέλεσμα Keynes για το επιτόκιο: Ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών μειώνει το επιτόκιο καθώς οι άνθρωποι προσπαθούν να δανείσουν το πλεόνασμα από τα χρήματα που κατέχουν, και το χαμηλότερο επιτόκιο ενθαρρύνει τις δαπάνες επενδύσεων.

- Το αποτέλεσμα Mundell - Fleming για τη συναλλαγματιζή ισοτιμία: Όταν ένα χαμηλότερο επίπεδο τιμών μειώνει το επιτόκιο, οι επενδυτές μετακινούν κάποια από τα κεφάλαιά τους έξω από τη χώρα προκαλώντας έτσι υποτίμηση του εγχωρίου νομίσματος σε σχέση με τα ξένα νομίσματα. Η υποτίμηση αυτή κάνει τα εγχώρια αγαθά φθηνότερα σε σύγκριση με τα ξένα αγαθά και, επομένως, δίνει κίνητρα για καθαρές εξαγωγές.

Αυτά τα τρία αποτελέσματα δε θα πρέπει να θεωρηθούν ως εναλλακτικές θεωρίες. Αντίθετα, επιδρούν ταυτόχρονα αυξάνοντας τη ζητούμενη ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών, όταν μειώνεται το γενικό επίπεδο τιμών.

Παρόλο που οι τρεις αυτές επιδράσεις ασκούνται μαζί δίνοντας μια ερμηνεία της καθοδικής κλίσης της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης, δεν έχουν ίση σημασία. Επειδή το χρηματικό απόθεμα αποτελεί συνήθως ένα μικρό μέρος του πλούτου ενός νοικοκυριού, το αποτέλεσμα Ρίγου για τον πλούτο είναι το λιγότερο σημαντικό από τα τρία. Επιπροσθέτως, επειδή οι εισαγωγές και οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν ένα μικρό μέρος του GDP των ΗΠΑ, το αποτέλεσμα Mundell - Fleming για τη συναλλαγματιζή ισοτιμία δεν είναι πολύ μεγάλο για την οικονομία των ΗΠΑ (αυτό το αποτέλεσμα είναι περισσότερο σημαντικό για μικρότερες χώρες, οι οποίες συνήθως εξάγουν και εισάγουν ένα μεγαλύτερο μέρος του GDP τους). Για την οικονομία των ΗΠΑ, ο σημαντικότερος λόγος για την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης είναι το αποτέλεσμα Keynes για το επιτόκιο.

Συνεπώς, για να καταλάβουμε πώς η πολιτική επηρεάζει τη συναθροιστική ζήτηση, θα εξετάσουμε λεπτομερέστερα το αποτέλεσμα Keynes για το επιτόκιο. Εδώ, θα αναπτύξουμε τη θεωρία του Keynes περί καθορισμού του επιτοκίου, που είναι γνωστή ως **θεωρία προτίμησης ρευστότητας** (theory of liquidity preference). Αφού αναπτύξουμε αυτή τη θεωρία, θα την χρησιμοποιήσουμε για να καταλάβουμε την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης και τον τρόπο με τον οποίο η νομισματική πολιτική μετατοπίζει αυτήν την καμπύλη. Η θεωρία της προτίμησης ρευστότητας, ρίχνοντας καινούργιο φως στην καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης, επεκτείνει την κατανόησή μας σχετικά με τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις.

θεωρία προτίμησης ρευστότητας η θεωρία του Keynes περί προσαρμογής του επιτοκίου ώστε να ισορροπή η προσφορά με τη ζήτηση χρήματος

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

ΣΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ *Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόξου και του Χρήματος*, ο Keynes πρότεινε τη θεωρία της προτίμησης ρευστότητας για να εξηγήσει τους παράγοντες που καθορίζουν το επιτόκιο της οικονομίας. Ουσιαστικά, η θεωρία είναι απλά μια εφαρμογή της προσφοράς και της ζήτησης. Σύμφωνα με τον Keynes, το επιτόκιο προσαρμόζεται ώστε να έρχεται σε ισορροπία η προσφορά με τη ζήτηση χρήματος. Ας μελετήσουμε, λοιπόν, την προσφορά και τη ζήτηση του χρήματος και ας δούμε πώς η κάθε μια εξαρτάται από το επιτόκιο.

Η Προσφορά Χρήματος Το πρώτο μέρος της θεωρίας περί προτίμησης ρευστότητας είναι η προσφορά χρήματος. Όπως συζητήσαμε για πρώτη φορά στο Κεφάλαιο 27, η προσφορά χρήματος στην οικονομία των ΗΠΑ ελέγχεται από την Κεντρική Τράπεζα (Fed). Το Fed μεταβάλλει την προσφορά χρήματος κυρίως με την αλλαγή της ποσότητας αποθεμάτων στο τραπεζικό σύστημα, μέσω της αγοράς και της πώλησης κρατικών ομολόγων στις συναλλαγές ανοικτής αγοράς. Όταν το Fed αγοράζει κρατικά ομόλογα, τα δολάρια που πληρώνει για τα ομόλογα κατατίθενται, συνήθως, σε τράπεζες και προστίθενται στα τραπεζικά διαθέσιμα. Όταν το Fed πουλάει κρατικά ομόλογα, τα δολάρια που εισπράττει από τα ομόλογα αποσύρονται από το τραπεζικό σύστημα και τα τραπεζικά διαθέσιμα μειώνονται. Αυτές οι μεταβολές στα τραπεζικά διαθέσιμα οδηγούν σε αλλαγές στην ικανότητα των τραπεζών να χορηγούν δάνεια και να δημιουργούν χρήμα. Πέρα από τις συναλλαγές της ανοικτής αγοράς, το Fed μπορεί επίσης να μεταβάλλει την προσφορά χρήματος αλλάζοντας τις απαιτήσεις σχετικά με το ποσοστό υποχρεωτικών ρευστών διαθεσίμων (το ποσό των καταθέσεων που πρέπει να κρατούν οι τράπεζες στα ταμεία τους) ή το προεξοφλητικό επιτόκιο (το επιτόκιο με το οποίο οι τράπεζες μπορούν να δανειστούν χρήμα από το Fed).

Αυτές οι λεπτομέρειες για το νομοματιζό έλεγχο είναι σημαντικές για την εφαρμογή της πολιτικής του Fed, αλλά δεν είναι σημαντικές για αυτό το Κεφάλαιο. Ο σκοπός μας εδώ είναι να εξετάσουμε πώς οι αλλαγές στην προσφορά χρήματος επηρεάζουν τη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Γι' αυτό το σκοπό μπορούμε να αγνοήσουμε τις λεπτομέρειες σχετικά με το πώς εφαρμόζεται η πολιτική του Fed και απλά να υποθέσουμε ότι το Fed ελέγχει άμεσα την προσφορά χρήματος. Με άλλα λόγια, η ποσότητα χρήματος που προσφέρεται στην οικονομία είναι παγιοποιημένη σε οποιοδήποτε επιθυμητό επίπεδο αποφασίσει το Fed.

Επειδή η ποσότητα χρήματος που προσφέρεται είναι σταθερή από την πολιτική του Fed, δεν εξαρτάται από άλλες οικονομικές μεταβλητές. Συγκεκριμένα, δεν εξαρτάται από το επιτόκιο. Εφόσον το Fed έχει

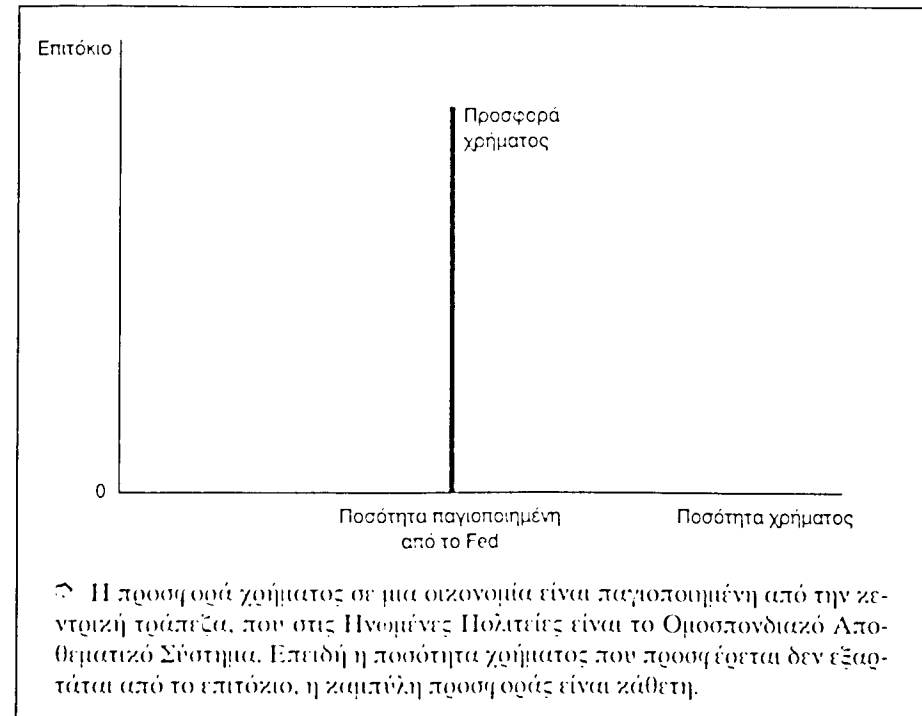
συγκεκριμενοποιήσει την πολιτική του, η προσφερόμενη ποσότητα του χρήματος είναι σταθερή, ανεξάρτητα από το ύψος του επιτοκίου που υπάρχει. Στο Σχήμα 32.1, απεικονίζουμε μια παγιοποιημένη προσφορά χρήματος με μια κάθετη καμπύλη προσφοράς.

Το δεύτερο μέρος της θεωρίας περί προτίμησης ρευστότητας είναι η ζήτηση χρήματος. Σαν σημείο εκκίνησης της κατανόησης της ζήτησης χρήματος, θα πρέπει να θυμηθούμε ότι η *ρευστότητα* (liquidity) ενός αποθέματος περιουσιακών στοιχείων αναφέρεται στην ευκολία με την οποία το απόθεμα αυτό μετατρέπεται σε μέσο συναλλαγής στην οικονομία. Το χρήμα είναι μέσο συναλλαγής στην οικονομία, και έτσι είναι εξορισμού το πιο ρευστό διαθέσιμο απόθεμα περιουσιακών στοιχείων. Η ρευστότητα του χρήματος εξηγεί τη ζήτηση για αυτό: οι άνθρωποι επιλέγουν να έχουν χρήματα αντί για άλλα αποθέματα περιουσιακών στοιχείων που προσφέρουν υψηλότερα ποσοστά απόδοσης, επειδή το χρήμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

Παρόλο που υπάρχουν πολλοί προσδιοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη ζητούμενη ποσότητα χρήματος, η θεωρία της προτίμησης ρευστότητας τονίζει ότι ο σημαντικότερος είναι το επιτόκιο. Κάτι τέτοιο

Η Προσφορά Χρήματος

Η Ζήτηση Χρήματος

ΣΧΗΜΑ 32.1 Η Προσφορά Χρήματος

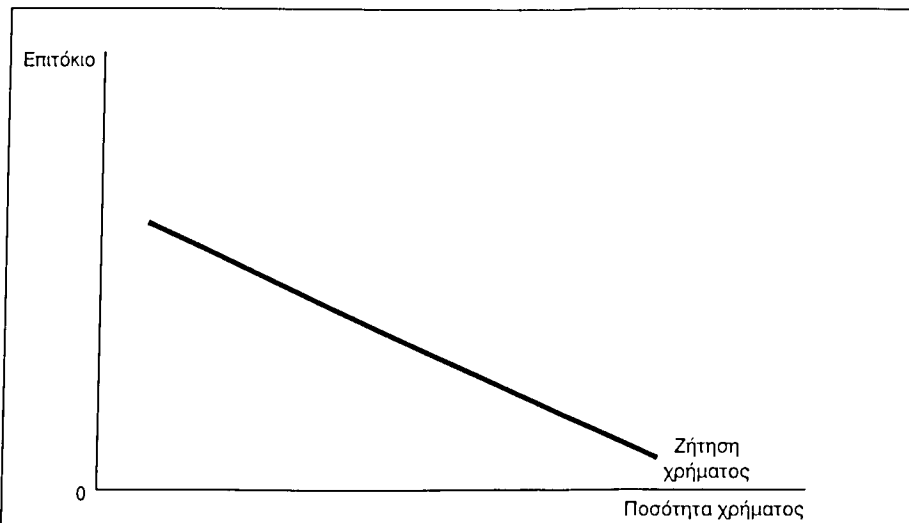
εξηγείται γιατί το επιτόκιο είναι το κόστος ευκαιρίας της κατοχής χρήματος. Δηλαδή, όταν έχετε στην κατοχή σας πλούτο με τη μορφή χρήματος στο πορτοφόλι σας, αντί να έχετε ένα έντοκο ομόλογο, χάνετε το επιτόκιο που θα μπορούσατε να κερδίσετε. Μια αύξηση στο επιτόκιο αυξάνει το κόστος από τη διακράτηση χρήματος με αποτέλεσμα να μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα χρήματος. Επομένως, όπως φαίνεται στο Σχήμα 32.2, η καμπύλη ζήτησης χρήματος έχει αρνητική κλίση.

Η Ισορροπία στην Αγορά Χρήματος

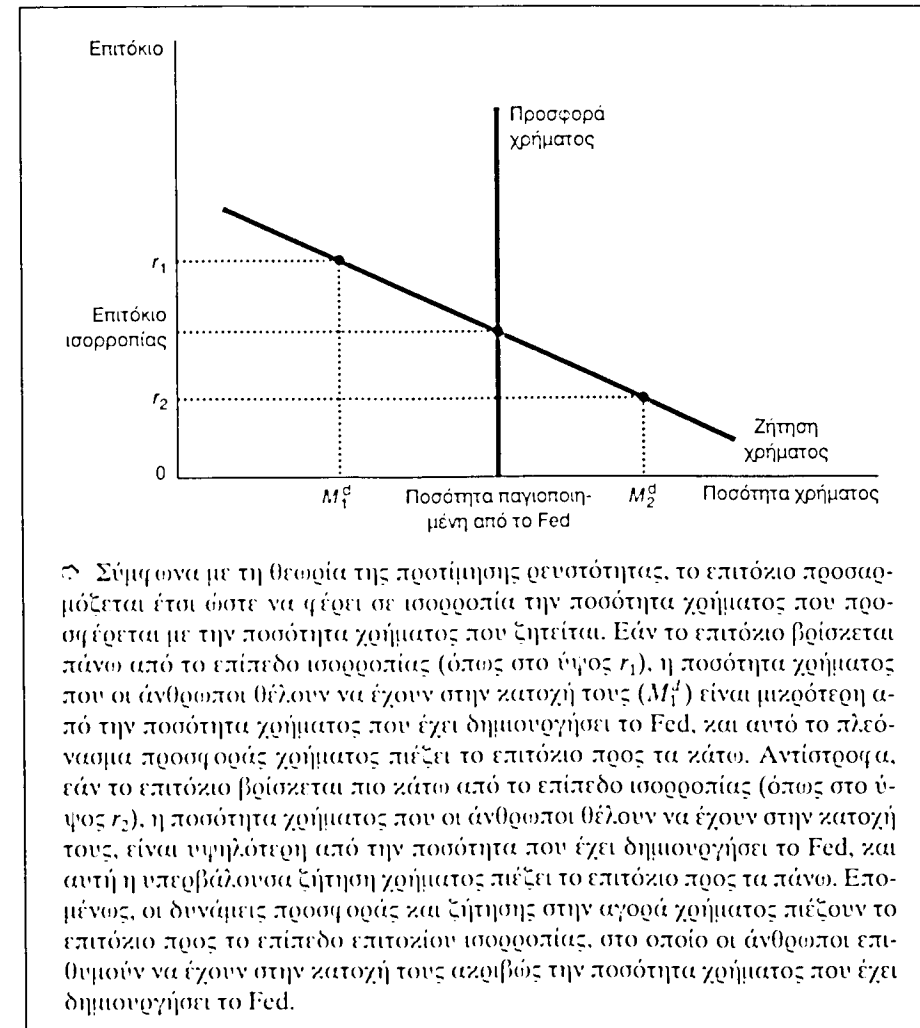
Σύμφωνα με τη θεωρία προτίμησης ρευστότητας, το επιτόκιο προσαρμόζεται έτσι ώστε να φέρνει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση χρήματος. Αυτό φαίνεται στο Σχήμα 32.3. Υπάρχει ένα επιτόκιο, το οποίο ονομάζεται επιτόκιο ισορροπίας, στο οποίο η ζητούμενη ποσότητα χρήματος βρίσκεται ακριβώς σε ισορροπία με την προσφερόμενη ποσότητα χρήματος. Εάν το επιτόκιο βρίσκεται σε οποιοδήποτε άλλο επίπεδο, οι άνθρωποι θα προσπαθήσουν να προσαρμόσουν τα χαρτοφυλάκια με τα αποθέματα των περιουσιακών τους στοιχείων, και τελικά θα οδηγήσουν το επιτόκιο προς το σημείο ισορροπίας.

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι το επιτόκιο βρίσκεται πιο πάνω από το επίπεδο ισορροπίας, όπως στο σημείο r_1 του Σχήματος 32.3. Σε

ΣΧΗΜΑ 32.2
Η Ζήτηση Χρήματος

Επειδή το επιτόκιο μετράει το κόστος ευκαιρίας της διακράτησης χρήματος, εκφρασμένο με βάση τον τόκο που θα απέφερε μια εναλλακτική χρήση του σε έντοκα ομόλογα, μια αύξηση στο επιτόκιο μειώνει τη ζητούμενη ποσότητα χρήματος. Η καμπύλη ζήτησης με καθοδική κλίση αντιπροσωπεύει αυτή την αντίστροφη σχέση.

ΣΧΗΜΑ 32.3
Ισορροπία στην Αγορά Χρήματος

Σύμφωνα με τη θεωρία της προτίμησης ρευστότητας, το επιτόκιο προσαρμόζεται έτσι ώστε να φέρει σε ισορροπία την ποσότητα χρήματος που προσφέρεται με την ποσότητα χρήματος που ζητείται. Εάν το επιτόκιο βρίσκεται πάνω από το επίπεδο ισορροπίας (όπως στο ύψος r_1), η ποσότητα χρήματος που οι άνθρωποι θέλουν να έχουν στην κατοχή τους (M_1^d) είναι μικρότερη από την ποσότητα χρήματος που έχει δημιουργήσει το Fed, και αυτό το πλεόνασμα προσφοράς χρήματος πιέζει το επιτόκιο προς τα κάτω. Αντίστροφα, εάν το επιτόκιο βρίσκεται πιο κάτω από το επίπεδο ισορροπίας (όπως στο ύψος r_2), η ποσότητα χρήματος που οι άνθρωποι θέλουν να έχουν στην κατοχή τους, είναι υψηλότερη από την ποσότητα που έχει δημιουργήσει το Fed, και αυτή η υπερβάλλουσα ζήτηση χρήματος πιέζει το επιτόκιο προς τα πάνω. Επομένως, οι δυνάμεις προσφοράς και ζήτησης στην αγορά χρήματος πιέζουν το επιτόκιο προς το επίπεδο επιτοκίων ισορροπίας, στο οποίο οι άνθρωποι επιθυμούν να έχουν στην κατοχή τους ακριβώς την ποσότητα χρήματος που έχει δημιουργήσει το Fed.

αυτή την περίπτωση, η ποσότητα χρήματος M_1^d που θέλουν να έχουν τα άτομα στην κατοχή τους είναι μικρότερη από την ποσότητα που έχει προσφέρει το Fed. Όλοι όσοι έχουν στην κατοχή τους πλεονάζουσα ποσότητα χρήματος θα προσπαθήσουν να την περιορίσουν αγοράζοντας έντοκα ομόλογα ή καταθέτοντας τα επιπλέον χρήματα σε έντοκο τραπεζικό λογαριασμό. Επειδή οι εκδότες ομολόγων και οι τράπεζες προτιμούν να πληρώνουν χαμηλότερα επιτόκια, ανταποκρίνονται σε αυτό το πλεόνασμα προσφοράς χρήματος μειώνοντας τα επιτόκια που προσφέρουν. Καθώς το επιτόκιο μειώνεται, τα άτομα γίνονται πιο πρόθυμα να έχουν στην κατοχή τους χρήμα, έως το σημείο που βρίσκεται το επιτόκιο ισορ-

ροπίας, όπου θα είναι ικανοποιημένοι να έχουν στην κατοχή τους την ποσότητα χρήματος που προσφέρει το Fed. Αντίθετα, αν το επιτόκιο βρῖσκεται κάτω από το επιτόκιο ισορροπίας, όπως το r_2 στο Σχήμα 32.3, η ποσότητα του χρήματος M_2^d που προτιμούν να κρατούν τα άτομα, είναι μεγαλύτερη από την ποσότητα χρήματος που έχει προσφέρει το Fed. Σαν αποτέλεσμα, οι άνθρωποι θα προσπαθούν να αυξήσουν την ποσότητα χρήματος που έχουν στην κατοχή τους μειώνοντας την ποσότητα ομολόγων και άλλων έντοζων αποθεμάτων περιουσιακών στοιχείων που έχουν στην κατοχή τους. Καθώς οι άνθρωποι προσπαθούν να μειώσουν την ποσότητα ομολόγων που έχουν στην κατοχή τους, οι εκδότες ομολόγων βρίσκουν ότι θα πρέπει να προσφέρουν υψηλότερα επιτόκια έτσι ώστε να προσελκύσουν τους αγοραστές χρήματος. Έτσι, το επιτόκιο αυξάνεται και προσεγγίζει το επίπεδο ισορροπίας.

Handwritten notes:
 Διάγραμμα 32.3
 Η ΚΑΘΟΔΙΚΗ ΚΛΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ
 Μειώνει την ποσότητα
 που προσφέρει το Fed

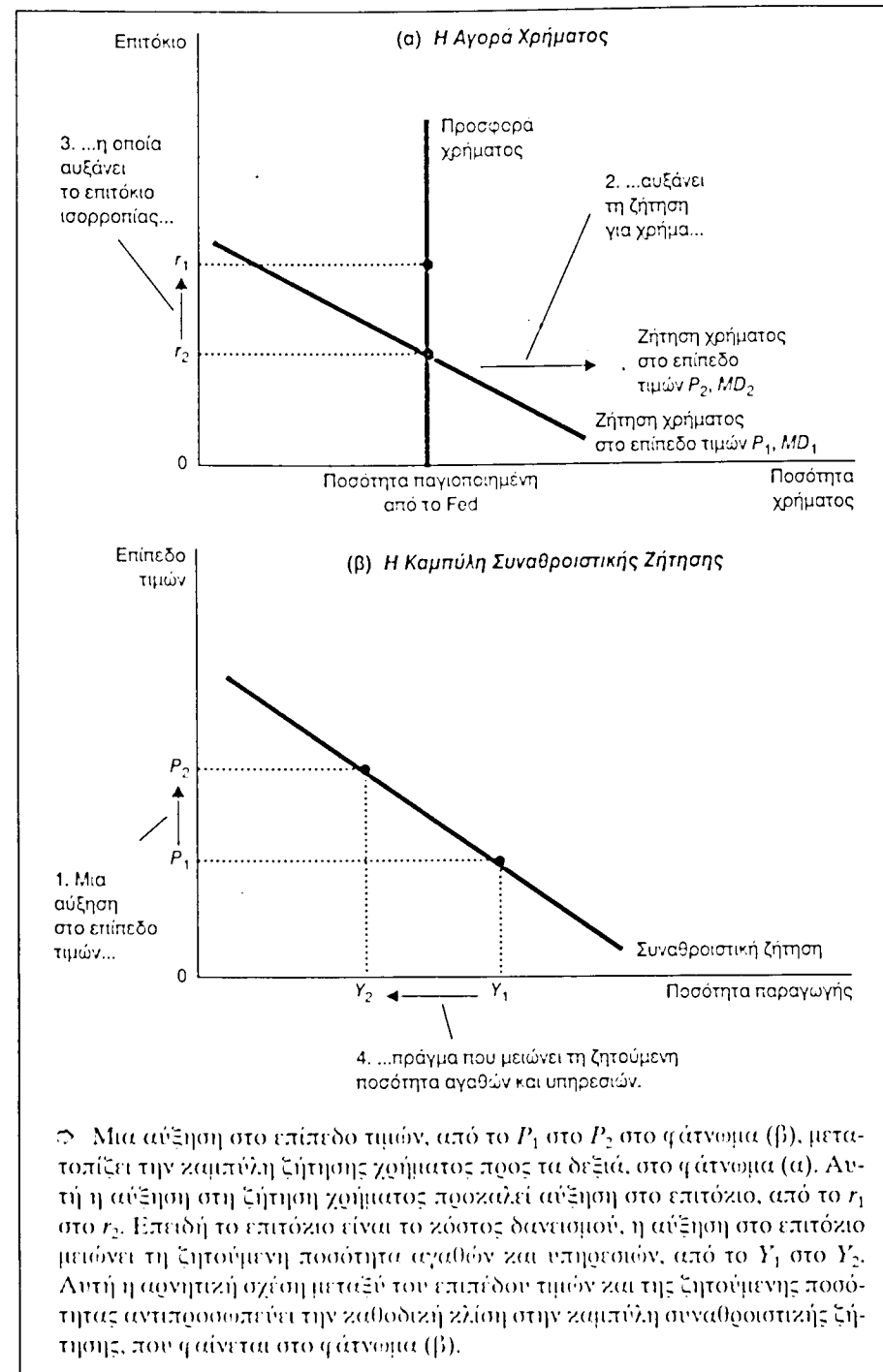
Η ΚΑΘΟΔΙΚΗ ΚΛΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

ΕΧΟΝΤΑΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙ πώς η θεωρία περί προτίμησης ρευστότητας εξηγεί το επιτόκιο ισορροπίας της οικονομίας, θα μελετήσουμε, τώρα, τις επιδράσεις της στη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Αρχικά, θα χρησιμοποιήσουμε το υπόδειγμα για να εξηγήσουμε την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης. Συγκεκριμένα, ας υποθέσουμε ότι το γενικό επίπεδο τιμών στην οικονομία αυξάνεται. Τι συμβαίνει στο επιτόκιο, το οποίο φέρνει σε ισορροπία την προσφορά και τη ζήτηση για χρήμα, και πώς επηρεάζει αυτή η μεταβολή τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών;

Όπως συζητήσαμε στο Κεφάλαιο 28, το επίπεδο τιμών είναι ένας προσδιοριστικός παράγοντας της ζητούμενης ποσότητας χρήματος. Σε υψηλό επίπεδο τιμών, χρειάζομαστε περισσότερο χρήμα κάθε φορά που πωλείται ένα αγαθό ή μια υπηρεσία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα άτομα θα επιλέξουν να έχουν στην κατοχή τους μεγαλύτερη ποσότητα χρήματος. Δηλαδή, ένα υψηλότερο επίπεδο τιμών αυξάνει τη ζήτηση για χρήμα σε οποιοδήποτε δεδομένο επιτόκιο. Έτσι, όπως δείχνει το φάτνωμα (β) στο Σχήμα 32.4, μια αύξηση στο επίπεδο τιμών από το P_1 στο P_2 μετατοπίζει την καμπύλη ζήτησης χρήματος προς τα δεξιά, από το MD_1 στο MD_2 , στο φάτνωμα (α).

Σημειώστε τον τρόπο με τον οποίο αυτή η μετατόπιση στη ζήτηση χρήματος επηρεάζει την ισορροπία στην αγορά χρήματος. Για μια παγιοποιημένη προσφορά χρήματος, το επιτόκιο θα πρέπει να αυξηθεί ώστε να οδηγήσει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση χρήματος. Το υψηλότερο επίπεδο τιμών αύξησε την ποσότητα χρήματος που οι άνθρωποι θέλουν να έχουν στην κατοχή τους και μετατόπισε την καμπύλη ζήτησης προς τα δεξιά. Όμως, η ποσότητα χρήματος που προσφέρεται

ΣΧΗΜΑ 32.4
 Η Αγορά Χρήματος και η Κλίση της Καμπύλης Συναθροιστικής Ζήτησης

Μια αύξηση στο επίπεδο τιμών, από το P_1 στο P_2 στο φάτνωμα (β), μετατοπίζει την καμπύλη ζήτησης χρήματος προς τα δεξιά, στο φάτνωμα (α). Αυτή η αύξηση στη ζήτηση χρήματος προκαλεί αύξηση στο επιτόκιο, από το r_1 στο r_2 . Επειδή το επιτόκιο είναι το κόστος δανεισμού, η αύξηση στο επιτόκιο μειώνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών, από το Y_1 στο Y_2 . Αυτή η ανιερτική σχέση μεταξύ του επιπέδου τιμών και της ζητούμενης ποσότητας αντιπροσωπεύει την καθοδική κλίση στην καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης, που φαίνεται στο φάτνωμα (β).

είναι σταθερή, και έτσι το επιτόκιο θα πρέπει να αυξηθεί από το r_1 στο r_2 για να αποθαρρύνει την πρόσθετη ζήτηση.

Αυτή η αύξηση στο επιτόκιο έχει επιπτώσεις όχι μόνο στην αγορά χρήματος, αλλά και στη ζητούμενη ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών, όπως φαίνεται στο φάτνωμα (β). Σε ένα υψηλότερο επιτόκιο, το κόστος δανεισμού και οι αποδόσεις από την αποταμίευση είναι μεγαλύτερα. Λιγότερα νοικοκυριά επιλέγουν να δανειστούν για να αγοράσουν νέα κατοικία και αυτοί που το κάνουν αγοράζουν μικρότερες κατοικίες. Επομένως, η ζήτηση για επένδυση σε κατοικίες μειώνεται. Λιγότερες επιχειρήσεις επιλέγουν να δανειστούν για να χτίσουν νέα εργοστάσια και να αγοράσουν νέο εξοπλισμό και έτσι οι επενδύσεις σε νέες επιχειρήσεις μειώνονται. Τα νοικοκυριά επιλέγουν να αποταμιεύουν περισσότερα για το μέλλον, και έτσι οι καταναλωτικές δαπάνες μειώνονται. Για όλους αυτούς τους λόγους, όταν το επίπεδο τιμών αυξάνεται από το P_1 στο P_2 , αυξάνοντας τη ζήτηση χρήματος από το MD_1 στο MD_2 και το επιτόκιο από το r_1 στο r_2 , η ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών μειώνεται από το Y_1 στο Y_2 .

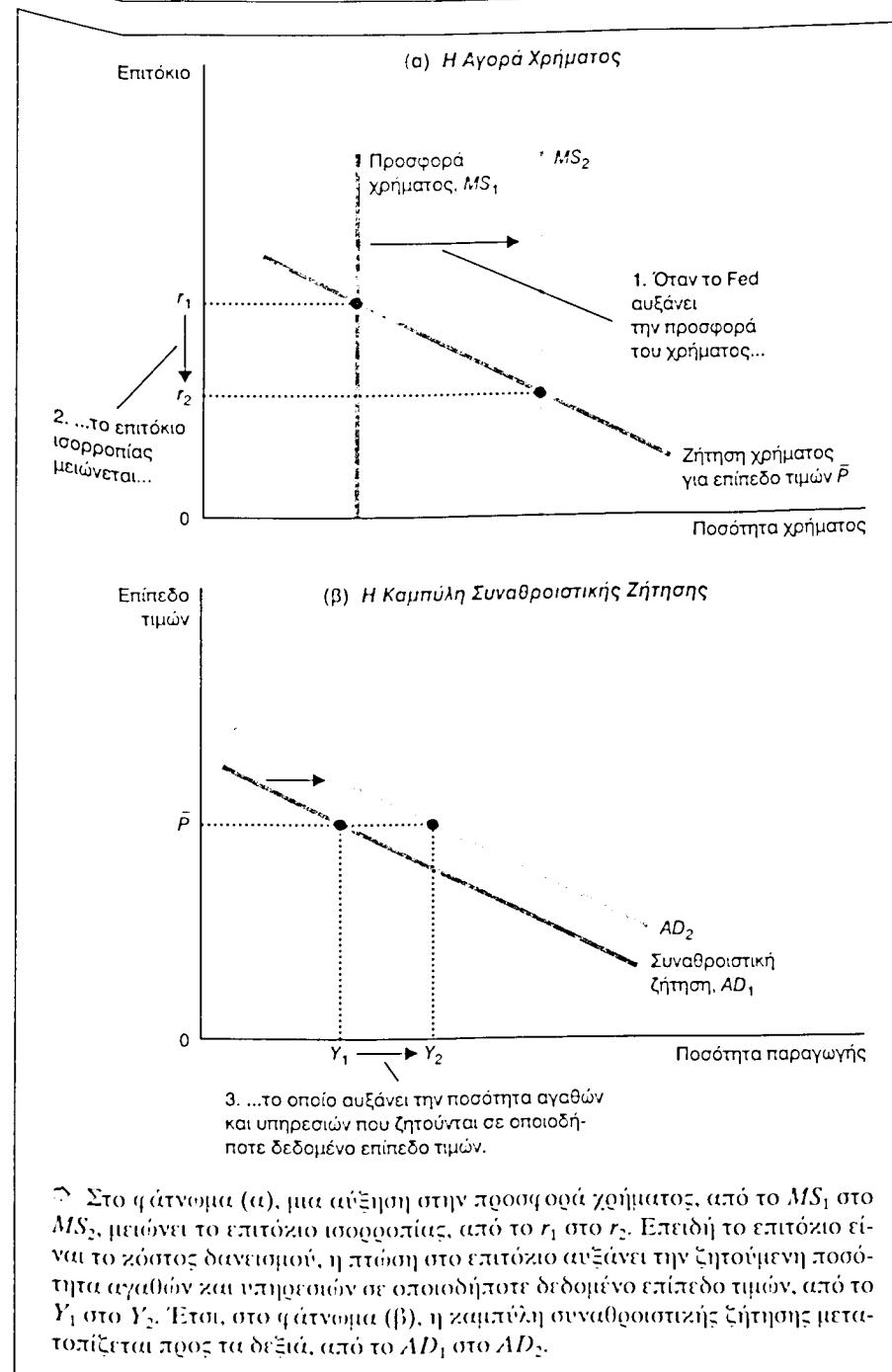
Συνεπώς, αυτή η ανάλυση του υποδείγματος Keynes για το επιτόκιο, μπορεί να συνοψισθεί σε τρία σημεία:

1. Ένα υψηλότερο επίπεδο τιμών αυξάνει τη ζήτηση χρήματος.
2. Η υψηλότερη ζήτηση χρήματος οδηγεί σε υψηλότερο επιτόκιο.
3. Το υψηλότερο επιτόκιο μειώνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών.

Το τελικό αποτέλεσμα αυτής της ανάλυσης είναι μια αρνητική σχέση μεταξύ του επιπέδου τιμών και της ζητούμενης ποσότητας αγαθών και υπηρεσιών. Αυτή η σχέση απεικονίζεται με την αρνητική κλίση στην καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης.

ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ έχουμε χρησιμοποιήσει τη θεωρία προτίμησης ρευστότητας κυρίως για να εξηγήσουμε πιο ολοκληρωμένα την καθοδική κλίση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης. Όμως, η θεωρία αυτή είναι χρήσιμη γιατί εξηγεί τις μετατοπίσεις της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης, όταν το Fed μεταβάλλει τη νομισματική πολιτική. Ας υποθέσουμε ότι το Fed αυξάνει την προσφορά χρήματος αγοράζοντας κρατικά ομόλογα με συναλλαγές ανοικτής αγοράς. Επίσης, ας υποθέσουμε ότι, στη βραχυχρόνια περίοδο, το επίπεδο τιμών δεν ανταποκρίνεται σε όλη αυτή τη νομισματική ένεση. Πώς επηρεάζει αυτή η νομισματική ένεση το επιτόκιο ισορροπίας και την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης;

Όπως δείχνει το φάτνωμα (α) του Σχήματος 32.5, μια αύξηση στην

ΣΧΗΜΑ 32.5
Μια Νομισματική Ένεση

Στο φάτνωμα (α), μια αύξηση στην προσφορά χρήματος, από το MS_1 στο MS_2 , μειώνει το επιτόκιο ισορροπίας, από το r_1 στο r_2 . Επειδή το επιτόκιο είναι το κόστος δανεισμού, η πτώση στο επιτόκιο αυξάνει την ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών, από το Y_1 στο Y_2 . Έτσι, στο φάτνωμα (β), η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τα δεξιά, από το AD_1 στο AD_2 .

προσφορά χρήματος μετατοπίζει την καμπύλη προσφοράς χρήματος προς τα δεξιά, από το MS_1 στο MS_2 . Επειδή η καμπύλη ζήτησης χρήματος δεν έχει αλλάξει, το επιτόκιο μειώνεται από το r_1 στο r_2 έτσι ώστε να φέρει σε ισορροπία την προσφορά και τη ζήτηση χρήματος. Δηλαδή, το επιτόκιο πρέπει να μειωθεί, για να παροτρύνει τους ανθρώπους να κρατήσουν το πρόσθετο χρήμα που δημιουργήσε το Fed.

Για μια ακόμη φορά, το επιτόκιο επηρεάζει τη ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών, όπως φαίνεται στο φάτνωμα (β) στο Σχήμα 32.5. Το χαμηλότερο επιτόκιο μειώνει το κόστος δανεισμού και την απόδοση από την αποταμίευση. Τα νοικοκυριά αγοράζουν περισσότερες και μεγαλύτερες κατοικίες, δίνοντας κίνητρα για επενδύσεις σε κατοικίες. Οι επιχειρήσεις δαπανούν περισσότερα σε νέα εργοστάσια και νέο εξοπλισμό, δίνοντας κίνητρα για επενδύσεις σε επιχειρήσεις. Τα νοικοκυριά αποταμιεύουν λιγότερα και δαπανούν περισσότερα για αγαθά. Για όλους αυτούς τους λόγους, η ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών P , αυξάνεται από το Y_1 στο Y_2 .

Για να συνοψίσουμε: *Μια νομισματική ένεση από το Fed αυξάνει την προσφορά χρήματος. Για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών, μια υψηλότερη προσφορά χρήματος οδηγεί σε χαμηλότερο επιτόκιο, το οποίο αυξάνει τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών.* Έτσι, μια νομισματική ένεση μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά.

▽Δ
ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ
ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΟΥ FED

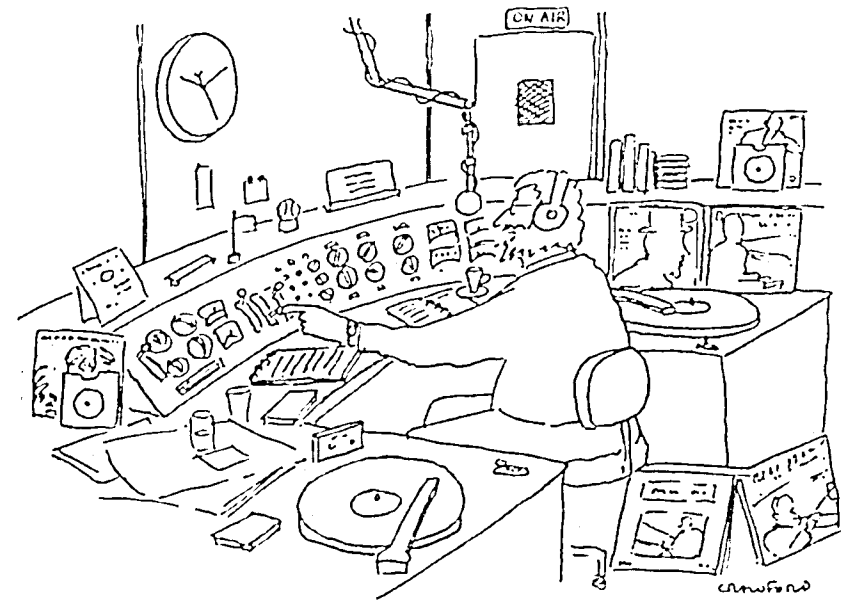
ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ η Κεντρική Τράπεζα (Fed) την οικονομία; Η συζήτησή μας εδώ, αλλά και προηγουμένως σε τούτο το βιβλίο χειρίστηκε την προσφορά χρήματος ως εργαλείο της πολιτικής του Fed. Όταν το Fed αγοράζει ομόλογα με συναλλαγές ανοικτής αγοράς, αυξάνει την προσφορά χρήματος και επεκτείνει τη συναθροιστική ζήτηση. Όταν το Fed πουλάει κρατικά ομόλογα με συναλλαγές ανοικτής αγοράς, μειώνει την προσφορά χρήματος αλλά και τη συναθροιστική ζήτηση.

Συχνά, οι συζητήσεις για την πολιτική του Fed αφορούν, όχι την προσφορά χρήματος, αλλά το επιτόκιο ως εργαλείο της πολιτικής του Fed. Πράγματι, τα τελευταία χρόνια, το Ομοσπονδιακό Αποθεματικό χαράσσει την πολιτική του θέτοντας ένα στόχο για το επιτόκιο των ομοσπονδιακών κεφαλαίων (federal funds rate) – το επιτόκιο που χρεώνουν οι τράπεζες μεταξύ τους για βραχυπρόθεσμα δάνεια. Ο στόχος αυτός αξιολογείται κάθε έξι εβδομάδες σε συνεδριάσεις της Ομοσπονδιακής Επιτροπής Ανοικτής Αγοράς (FOMC). Η FOMC έχει επιλέξει να θέσει ένα στόχο για το ύψος του επιτοκίου των ομοσπονδιακών κεφαλαίων (και όχι για την προσφορά χρήματος, όπως εκανε κατά καιρούς στο παρελ-

θόν), γιατί η προσφορά χρήματος είναι δύσκολο να μετρηθεί με αρετή ακρίβεια.

Η απόφαση του Fed να θέσει στόχο για κάποιο επιτόκιο δεν αλλάζει ριζικά την ανάλυσή μας για τη νομισματική πολιτική. Η θεωρία της προτίμησης ρευστότητας παρουσιάζει μια σημαντική αρχή: *η νομισματική πολιτική μπορεί να περιγραφεί είτε με βάση την προσφορά χρήματος είτε με βάση το επιτόκιο.* Όταν, για παράδειγμα, η FOMC θέτει ένα στόχο ως πούμε 6% για το επιτόκιο των ομοσπονδιακών κεφαλαίων, οι έμποροι ομολόγων από το Fed παίρνουν την εξής εντολή: «Χειριστείτε τις λειτουργίες ανοικτής αγοράς ώστε να εξασφαλιστεί επιτόκιο ισορροπίας που να ισούται με 6%». Δηλαδή, όταν το Fed θέτει ένα στόχο για το επιτόκιο, δεσμεύεται έτσι ώστε να προσαρμόσει την προσφορά χρήματος και να καταφέρει την ισορροπία στην αγορά χρήματος να φτάσει αυτό το στόχο.

Παρομοίως, οι αλλαγές στη νομισματική πολιτική μπορούν να εξεταστούν είτε με βάση την αλλαγή ενός στόχου για το επιτόκιο είτε με βάση την αλλαγή στην προσφορά χρήματος. Όταν η FOMC μειώνει το στόχο για το ύψος του επιτοκίου των ομοσπονδιακών κεφαλαίων, οι έμποροι ομολόγων του Fed αγοράζουν κρατικά ομόλογα, και αυτή η αγορά αυξάνει

«Ο Ray Brown στο μπάσσο, ο Elvin Jones στα ντραμς και ο Alan Greenspan στα επιτόκια».
[Γελοιογραφία: Crawford, 1991, The New Yorker Magazine, Inc]

νει την προσφορά χρήματος και μειώνει το επιτόκιο ισορροπίας. Όταν η FOMC αυξάνει το στόχο, οι διαχειριστές ομολόγων πουλάνε κρατικά ομολόγα, και αυτή η πώληση μειώνει την προσφορά χρήματος και αυξάνει το επιτόκιο ισορροπίας. Έτσι, μια μεταβολή στη νομισματική πολιτική, που στοχεύει στην επέκταση της συναθροιστικής ζήτησης, μπορεί να περιγραφεί είτε ως αύξηση της προσφοράς χρήματος είτε ως μείωση του επιτοκίου. Μια μεταβολή στην πολιτική, που στοχεύει στη μείωση της συναθροιστικής ζήτησης, μπορεί να περιγραφεί είτε ως μείωση της προσφοράς χρήματος είτε ως αύξηση του επιτοκίου.

▷ ΕΡΩΤΗΜΑ: Χρησιμοποιήστε τη θεωρία περί προτίμησης ρευστότητας για να εξηγήσετε πώς μια μείωση στην προσφορά χρήματος επηρεάζει το επιτόκιο ισορροπίας. Πώς επηρεάζει αυτή η μεταβολή της νομισματικής πολιτικής την καμπύλη της συναθροιστικής ζήτησης;

□ □ ΠΩΣ Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά της οικονομίας όχι μόνο με τη νομισματική πολιτική αλλά και με τη δημοσιονομική πολιτική. Η δημοσιονομική πολιτική αναφέρεται στις επιλογές της κυβέρνησης οι οποίες αφορούν το συνολικό επίπεδο των δημοσίων δαπανών ή των φόρων. Προηγουμένως σε τούτο το βιβλίο, εξετάσαμε πώς η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει την αποταμίευση, την επένδυση και τη μεγέθυνση στη μακροχρόνια περίοδο. Όμως, στη βραχυχρόνια περίοδο, η κυριότερη επίδραση της δημοσιονομικής πολιτικής ασκείται στη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες.

▽ Δ ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

ΟΤΑΝ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ μεταβάλλει τις δαπάνες της για αγαθά και υπηρεσίες, μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης. Για παράδειγμα, αν υποθέσουμε ότι το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ δίνει εντολή αγοράς για νέα μαχητικά αεροσκάφη στην McDonell Douglas, τη μεγάλη επιχείρηση προμήθειας αμυντικού εξοπλισμού αξίας 20 δισ. δολαρίων. Η εντολή αυτή αυξάνει τη ζήτηση για τα προϊόντα της McDonell Douglas, η οποία παροτρύνει την επιχείρηση να προσλάβει περισσότερους εργαζόμενους και να αυξήσει την παραγωγή. Επειδή η McDonell Douglas είναι μέρος της οικονομίας, η αύξηση στη ζήτηση για αεροσκάφη της McDonell Douglas αντανακλάται σε μια αύξηση στη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τα δεξιά.

Κατά πόσο αυτή η εντολή των 20 δισ. δολαρίων από την κυβέρνηση

μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης; Αρχικά, μπορεί κάποιος να υποθέσει ότι η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται ακριβώς κατά 20 δισ. δολάρια. Φαίνεται, όμως, ότι αυτό δεν είναι σωστό. Υπάρχουν δύο μακροοικονομικές επιδράσεις που κάνουν το μέγεθος της μετατόπισης στη συναθροιστική ζήτηση να διαφέρει από την αύξηση στις δημόσιες δαπάνες. Το πρώτο – η επίδραση πολλαπλασιαστική – μας λέει ότι η μετατόπιση στη συναθροιστική ζήτηση ίσως να είναι μεγαλύτερη από 20 δισ. δολάρια. Το δεύτερο – το αποτέλεσμα παραγωγισιμού – μας λέει ότι η μετατόπιση στη συναθροιστική ζήτηση ίσως να είναι μικρότερη από 20 δισ. δολάρια. Τώρα θα συζητήσουμε για το καθένα από αυτά τα αποτελέσματα με τη σειρά.

ΟΤΑΝ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ αγοράζει αγαθά αξίας 20 δισ. δολαρίων από την McDonnell Douglas, αυτή η αγορά έχει επιπτώσεις. Η άμεση επίδραση της υψηλότερης ζήτησης από την κυβέρνηση είναι η αύξηση στην απασχόληση και τα κέρδη της McDonnell Douglas. Όμως, καθώς οι εργαζόμενοι βλέπουν υψηλότερες αποδοχές και οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων βλέπουν υψηλότερα κέρδη, ανταποκρίνονται σε αυτή την αύξηση του εισοδήματος με αύξηση των δαπανών τους σε καταναλωτικά αγαθά. Σαν αποτέλεσμα, η δαπάνη που έκανε η κυβέρνηση μέσω της McDonnell Douglas αυξάνει τη ζήτηση για τα προϊόντα πολλών άλλων επιχειρήσεων στην οικονομία. Επειδή το κάθε δολάριο που δαπανά η κυβέρνηση μπορεί να αυξήσει τη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες περισσότερο από ένα δολάριο, λέγεται ότι οι δημόσιες δαπάνες ασκούν επίδραση πολλαπλασιαστική (multiplier effect) στη συναθροιστική ζήτηση.

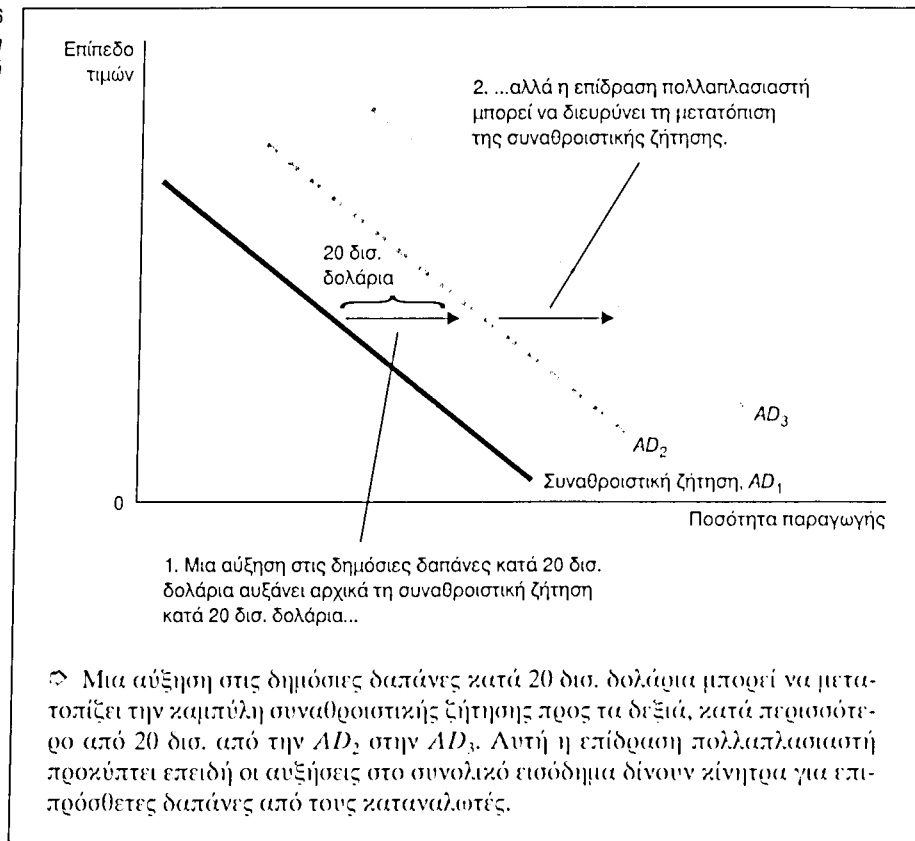
▽ Δ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΗ

Η επίδραση πολλαπλασιαστική συνεχίζεται και μετά από αυτόν τον πρώτο γύρο. Όταν οι καταναλωτικές δαπάνες αυξάνονται, οι επιχειρήσεις που παράγουν αυτά τα καταναλωτικά αγαθά προσλαμβάνουν περισσότερους ανθρώπους και έχουν υψηλότερα κέρδη. Οι υψηλότεροι μισθοί και τα κέρδη παροτρύνουν και πάλι τις καταναλωτικές δαπάνες κ.ο.κ. Επομένως, υπάρχει μια θετική ανταπόκριση καθώς η υψηλότερη ζήτηση οδηγεί σε υψηλότερο εισόδημα και αυτό οδηγεί σε ακόμη υψηλότερη ζήτηση. Όταν όλα αυτά τα αποτελέσματα συναθροιστούν, η συνολική επίδραση στη ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερη από την αρχική ώθηση που έδωσαν οι υψηλότερες δημόσιες δαπάνες.

επίδραση πολλαπλασιαστική: οι επιπρόσθετες μετατοπίσεις στη συναθροιστική ζήτηση που προκύπτουν όταν η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική αυξάνει το εισόδημα και, συνεπώς, αυξάνει τις καταναλωτικές δαπάνες

Το Σχήμα 32.6 απεικονίζει την επίδραση πολλαπλασιαστική. Η αύξηση των δημοσίων δαπανών κατά 20 δισ. δολάρια αρχικά μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά από το AD_1 στο AD_2 .

ΣΧΗΜΑ 32.6
Η Επίδραση
Πολλαπλασιαστική

κατά ακριβώς 20 δισ. Όταν όμως οι καταναλωτές ανταποκρίνονται αυξάνοντας τις δαπάνες τους, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετακινείται ακόμη περισσότερο, προς το AD₃.

Η επίδραση πολλαπλασιαστική που προκύπτει από την ανταπόκριση των καταναλωτικών δαπανών μπορεί να ενισχυθεί με την ανταπόκριση της ζήτησης για επενδύσεις σε υψηλότερα επίπεδα. Για παράδειγμα, η McDonnell Douglas μπορεί να ανταποκριθεί στην υψηλότερη ζήτηση για αεροσκάφη αποφασίζοντας να αγοράσει περισσότερο εξοπλισμό ή να χτίσει νέο εργοστάσιο. Σε αυτή την περίπτωση, η υψηλότερη ζήτηση από την κυβέρνηση δημιουργεί υψηλότερη ζήτηση για επενδυτικά αγαθά. Αυτή η θετική απόκριση από τη ζήτηση στην επένδυση, ονομάζεται μερικές φορές *επιταχυντής επένδυσης* (investment accelerator).

ΛΗΠΗ ΛΕΙΒΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΑΣ επιτρέπει να δημιουργήσουμε ένα τύπο για το μέγεθος της επίδρασης πολλαπλασιαστική που προκύπτει από τις καταναλωτικές δαπάνες. Ένας σημαντικός αριθμός σε αυτό τον τύπο είναι η *οριακή ροπή για κατανάλωση* (MPC) (marginal propensity to consume) – το μέρος του πρόσθετου εισοδήματος, το οποίο ένα νοικοκυριό καταναλώνει παρά αποταμιεύει. Για παράδειγμα, αν υποθέσουμε ότι η οριακή ροπή για κατανάλωση είναι 3/4. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε επιπρόσθετο δολάριο που κερδίζει ένα νοικοκυριό, το νοικοκυριό αποταμιεύει 0,25 δολάρια και ξοδεύει 0,75 δολάρια. Με MPC ίση με 3/4, όταν οι εργαζόμενοι και οι ιδιοκτήτες της McDonnell Douglas, κερδίζουν 20 δισ. δολάρια με την κυβερνητική σύμβαση, αυξάνουν τις καταναλωτικές τους δαπάνες κατά 3/4 × 20 δισ. δολάρια ή αλλιώς κατά 15 δισ. δολάρια.

Για να κατανοήσουμε την επίδραση μιας μεταβολής στις δημόσιες δαπάνες επάνω στη συναθροιστική ζήτηση, ας ακολουθήσουμε τις επιδράσεις βήμα προς βήμα ή γρήγορο προς γρήγορο. Η διαδικασία ξεκινά όταν η κυβέρνηση δαπανά 20 δισ. δολάρια, πράγμα που υπονοεί ότι και το εισόδημα (μισθοί και κέρδη) αυξάνεται κατά το ίδιο ποσό. Αυτή η αύξηση στο εισόδημα αυξάνει τις καταναλωτικές δαπάνες κατά MPC × 20 δισ. δολάρια, το οποίο αυξάνει το εισόδημα για τους εργαζομένους και τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων που παράγουν τα καταναλωτικά αγαθά. Αυτή η δεύτερη αύξηση στο εισόδημα αυξάνει και πάλι τις κατα-

ναλωτικές δαπάνες, αυτή τη φορά κατά MPC × (MPC × 20 δισ. δολάρια). Αυτές οι επιδράσεις της απόκρισης συνεχίζονται και πάλι και πάλι και πάλι...

Για να βρούμε τη συνολική επίδραση επάνω στη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, προσθέτουμε όλες αυτές τις επιδράσεις:

Μεταβολή στις δημόσιες δαπάνες = 20 δισ. δολάρια

Πρώτη μεταβολή στην κατανάλωση = MPC × 20 δισ. δολάρια

Δεύτερη μεταβολή στην κατανάλωση = MPC² × 20 δισ. δολάρια

Τρίτη μεταβολή στην κατανάλωση = MPC³ × 20 δισ. δολάρια

⋮

Συνολική μεταβολή στη ζήτηση = (1 + MPC + MPC² + MPC³ + ...) × 20 δισ. δολάρια.

Εδώ, το «...» αντιπροσωπεύει έναν άπειρο αριθμό με παρόμοιες τιμές. Λέμε τότε ότι ο πολλαπλασιαστικός των δημοσίων δαπανών είναι:

Πολλαπλασιαστικός = 1 + MPC + MPC² + MPC³ + ...

Αυτός ο πολλαπλασιαστικός μας δείχνει τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες που δημιουργεί το κάθε πρόσθετο δολάριο από τις δημόσιες δαπάνες.

Για να απλοποιήσουμε αυτή την εξίσωση για τον πολλαπλασιαστικό, θυμηθείτε από τα μαθηματικά ότι αυτή η διατύπωση είναι μια άπειρη γεωμετρική πρόοδος. Για τιμές του x μεταξύ -1 και +1,

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΑΣ

Ένας Τύπος για τον Πολλαπλασιαστικό των Δημοσίων Δαπανών

$1 + x + x^2 + x^3 + \dots = 1/(1-x)$ σιων δαπανών είναι $\frac{1}{(1-3/4)}$, που
 Στην περίπτωση μας $x = MPC$. Επο- ισούται με 4. Σε αυτή την περιπτώ-
 μένως, ση, τα 20 δισ. δολάρια των δημό-
 Πολλαπλασιαστής = $1 / (1 - MPC)$. σιων δαπανών δημιουργούν 80 δισ.
 Για παράδειγμα, εάν MPC είναι δολάρια που ωθούν τη ζήτηση για
 3/4, ο πολλαπλασιαστής των δημό- αγαθά και υπηρεσίες.

ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΚΩΝΙΣΜΟΥ

ΠΑΡΟΛΟ που η επίδραση πολλαπλασιαστή προτείνει ότι η μεταβολή στη ζήτηση από τη δημοσιονομική πολιτική μπορεί να είναι μεγαλύτερη από τη μεταβολή στις δημόσιες δαπάνες, υπάρχει κάποια άλλη επίδραση που λειτουργεί προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ενώ μια αύξηση στις δημόσιες δαπάνες ενθαρρύνει τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, προκαλεί επίσης και αύξηση στο επιτόκιο, και ένα υψηλότερο επιτόκιο έχει την τάση να μειώνει τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Η μείωση στη ζήτηση που προκύπτει όταν μια δημοσιονομική επέκταση αυξάνει το επιτόκιο ονομάζεται **αποτέλεσμα παραγκωνισμού** (crowding-out effect).

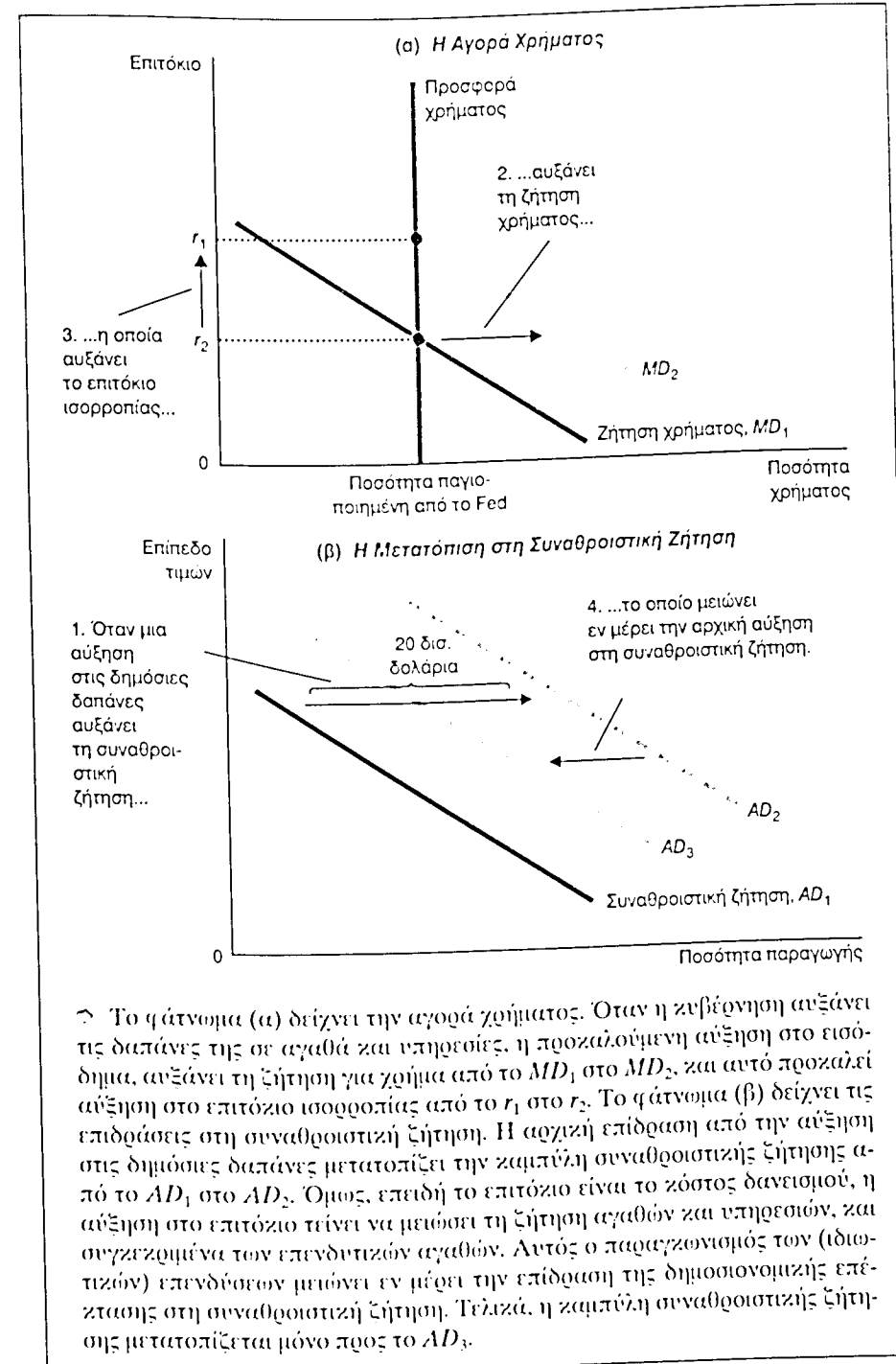
αποτέλεσμα παραγκωνισμού η μείωση στη συναθροιστική ζήτηση, η οποία προκύπτει όταν μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική αυξάνει το επιτόκιο, και επομένως μειώνει τις επενδύσεις

Για να δούμε πώς συμβαίνει αυτός ο παραγκωνισμός, θα μελετήσουμε και πάλι τι συμβαίνει όταν η κυβέρνηση δαπανά 20 δισ. δολάρια για αεροσκάφη από την McDonnell Douglas. Όπως έχουμε συζητήσει, αυτή η αύξηση στη ζήτηση αυξάνει τα εισοδήματα των εργαζομένων και των ιδιοκτητών αυτής της επιχείρησης (και λόγω της επίδρασης πολλαπλασιαστή, των λοιπών νοικοκυριών και επιχειρήσεων). Καθώς αυξάνονται τα εισοδήματα, τα νοικοκυριά σχεδιάζουν να αγοράσουν περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες και, σαν αποτέλεσμα, επιλέγουν να έχουν στην κατοχή τους περισσότερο χρήμα σε ρευστό. Δηλαδή, η αύξηση στο εισόδημα, που προκλήθηκε από τη δημοσιονομική επέκταση αυξάνει τη ζήτηση για χρήμα.

Η επίδραση από την αύξηση της ζήτησης για χρήμα φαίνεται στο φάτνωμα (α) του Σχήματος 32.7. Επειδή το Fed δεν έχει αλλάξει την προσφορά χρήματος, η κάθετη καμπύλη προσφοράς παραμένει η ίδια. Όταν το υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος μετατοπίζει την καμπύλη ζήτησης χρήματος προς τα δεξιά, από το MD_1 στο MD_2 , το επιτόκιο πρέπει να αυξηθεί από το r_1 στο r_2 , ώστε να κρατήσει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση χρήματος.

Η αύξηση στο επιτόκιο, με τη σειρά της, μειώνει τη ζητούμενη ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, επειδή ο δανεισμός γίνεται πιο ακριβός, η ζήτηση για κατοικίες και κεφαλαιουχικά επενδυτικά αγα-

ΣΧΗΜΑ 32.7 Το Αποτέλεσμα του Παραγκωνισμού

θά μειώνεται. Δηλαδή, καθώς η αύξηση στις δημόσιες δαπάνες αυξάνει τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες μπορεί, επίσης, να παραγωγώνει την επένδυση. Αυτό το αποτέλεσμα παραγωγωνισμού μειώνει εν μέρει την επίδραση των δημόσιων δαπανών επάνω στη συναθροιστική ζήτηση, όπως φαίνεται και από το φάτνωμα (β) του Σχήματος 32.7. Η αρχική επίδραση από την αύξηση στις δημόσιες δαπάνες είναι η μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης από το AD_1 στο AD_2 , αλλά από τη στιγμή που θα εκδηλωθεί το αποτέλεσμα παραγωγωνισμού, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης επιστρέφει στο AD_3 .

Για να συνοψίσουμε: *όταν η κυβέρνηση αυξάνει τις δαπάνες της κατά 20 δισ. δολάρια, η συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες μπορεί να αυξηθεί κατά περισσότερο ή λιγότερο από 20 δισ. δολάρια, ανάλογα με το εάν είναι μεγαλύτερη η επίδραση πολλαπλασιαστική ή το αποτέλεσμα παραγωγωνισμού.*

▽ Δ **ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ** **Τ**Ο ΑΛΛΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ της δημοσιονομικής πολιτικής είναι το ύψος της φορολογίας. Όταν η κυβέρνηση κάνει περικοπές στους φόρους, αυξάνει το εισόδημα των νοικοκυριών. Τα νοικοκυριά θα αποταμιεύσουν ένα μέρος από αυτό το πρόσθετο εισόδημα, αλλά και θα δαπανήσουν ένα μέρος από αυτό σε καταναλωτικά αγαθά. Η περικοπή στους φόρους, επειδή αυξάνει τις καταναλωτικές δαπάνες, μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά. Παρομοίως, μια αύξηση στους φόρους συμπιέζει τις καταναλωτικές δαπάνες και μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τ' αριστερά.

Το μέγεθος της μετατόπισης στη συναθροιστική ζήτηση που προκύπτει από κάποια μεταβολή στη φορολογία επηρεάζεται και από την επίδραση πολλαπλασιαστική και από το αποτέλεσμα παραγωγωνισμού. Όταν η κυβέρνηση κάνει περικοπές στους φόρους και δίνει κίνητρα για καταναλωτικές δαπάνες, οι αποδοχές και τα κέρδη αυξάνονται και δίνουν περισσότερα κίνητρα για καταναλωτικές δαπάνες. Αυτή είναι η επίδραση πολλαπλασιαστική. Συγχρόνως, το υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα οδηγεί σε υψηλότερη ζήτηση για χρήμα, η οποία τείνει να αυξήσει τα επιτόκια. Τα υψηλότερα επιτόκια κάνουν το δανεισμό πιο δαπανηρό, πράγμα που περιορίζει τις επενδυτικές δαπάνες. Αυτό είναι το αποτέλεσμα παραγωγωνισμού. Ανάλογα με το μέγεθος της επίδρασης πολλαπλασιαστική και το μέγεθος του αποτελέσματος παραγωγωνισμού, η μετατόπιση στη συναθροιστική ζήτηση θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την αιτία που την προκάλεσε: δηλαδή, τη μεταβολή στη φορολογία.

Μαζί με την επίδραση πολλαπλασιαστική και το αποτέλεσμα παραγω-

ΜΕΡΙ ΤΩΡΑ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΑΣ ΠΙΑ ΤΗ δημοσιονομική πολιτική έχει δείξει πώς οι μεταβολές στις δημόσιες δαπάνες και οι αλλαγές στους φόρους επηρεάζουν τη ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι οι βραχυχρόνιες μακροοικονομικές επιδράσεις της δημοσιονομικής πολιτικής λειτουργούν κυρίως μέσω της συναθροιστικής ζήτησης. Όμως, η δημοσιονομική πολιτική μπορεί πιθανά να επηρεάσει και την ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται.

Για παράδειγμα, σκεφτείτε τις επιδράσεις των αλλαγών στους φόρους επάνω στη συναθροιστική προσφορά. Μία από τις Δέκα Αρχές της Οικονομικής στο Κεφάλαιο 1 λέγει ότι οι άνθρωποι ανταποκρίνονται σε κίνητρα. Όταν οι πολιτικοί κάνουν περικοπές στους φορολογικούς συντελεστές, οι εργαζόμενοι ζητούν μεγαλύτερο μέρος του κάθε δολαρίου που κερδίζουν, και έτσι έχουν περισσότερα κίνητρα να εργαστούν και να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες. Σαν αποτέλεσμα, η προσφορά των αγαθών και υπηρεσιών είναι μεγαλύτερη σε οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών. Αυτό απεικονίζεται ως μια μετατόπιση της καμπύλης συναθροιστικής προσφοράς προς τα δεξιά. Κάποιοι οικονομολόγοι που ονομάζονται *οικονομολόγοι της πλεονάζουσας* (supply-siders), πιστεύουν ότι η επίδραση των περικοπών των φόρων στη συναθροιστική προσφορά είναι πολύ μεγαλύτερη. Πράγμα-

τι, όπως συζητήσαμε στο Κεφάλαιο 8, κάποιοι υποστηρικτές της πλεονάζουσας προσφοράς ισχυρίζονται ότι η επίδραση θα είναι τόσο μεγάλη, εφόσον μια περικοπή στους φορολογικούς συντελεστές θα αυξήσει τα έσοδα από τους φόρους, επειδή αύξησε την προσπάθεια των εργαζομένων. Όμως, οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι η επίδραση των περικοπών στους φόρους επάνω στην προσφορά είναι πολύ μικρότερη.

Όπως οι αλλαγές στους φόρους, έτσι και οι αλλαγές στις δημόσιες δαπάνες μπορούν πιθανά να επηρεάσουν τη συναθροιστική προσφορά. Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση αυξάνει τις δαπάνες της με τη μορφή δημόσιου κεφαλαίου, όπως οι δρόμοι. Οι δρόμοι χρησιμοποιούνται από ιδιωτικές επιχειρήσεις για τη μεταφορά αγαθών στους πελάτες τους. Μια αύξηση στην ποσότητα των δρόμων αυξάνει την παραγωγικότητα αυτών των επιχειρήσεων. Επομένως, όταν η κυβέρνηση δαπανά περισσότερα σε δρόμους, αυξάνει την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών σε οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών και, επομένως, μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς προς τα δεξιά. Αυτή η επίδραση στη συναθροιστική προσφορά είναι πιθανώς πιο σημαντική στη μακροχρόνια περίοδο απ' ό,τι στη βραχυχρόνια περίοδο, επειδή η κυβέρνηση χρειάζεται χρόνο για να κατασκευάσει τους νέους δρόμους και να τους παραδώσει στη δημόσια χρήση.

ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΑΣ

Πως η Δημοσιονομική Πολιτική
Επηρεάζει
τη Συναθροιστική
Προσφορά

νισμού υπάρχει και άλλος προσδιοριστικός παράγοντας του μεγέθους της μεταβολής στη συναθροιστική ζήτηση που προκύπτει από μια μεταβολή στη φορολογία: οι αντιλήψεις των νοικοκυριών σχετικά με το εάν η αλλαγή στους φόρους είναι παροδική ή μόνιμη. Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση ανακοινώνει περικοπή στους φόρους κατά 1.000 δολάρια ανά νοικοκυριό. Για να αποφασίσουν πόσα από αυτά τα 1.000 δολάρια θα δαπανήσουν, τα νοικοκυριά θα πρέπει να αναρωτηθούν πόσο θα διατηρηθεί αυτό το επιπλέον εισόδημα. Εάν τα νοικοκυριά αναμένουν αυτή η περικοπή στο φόρο να είναι μόνιμη, θα θεωρήσουν ότι προσθέτει σημαντικά στα οικονομικά τους αποθέματα και, επομένως, θα αυξήσουν τις δαπάνες τους κατά ένα μεγάλο ποσό. Σε αυτή την περίπτωση, η περικοπή στο φόρο θα έχει μεγάλη επίδραση στη συναθροιστική ζήτηση. Αντίθετα, εάν τα νοικοκυριά αναμένουν ότι η περικοπή του φόρου είναι προσωρινή, θα θεωρήσουν ότι αυξάνει ελάχιστα τα οικονομικά τους αποθέματα και, επομένως, θα αυξήσουν τις δαπάνες τους μόνο κατά ένα μικρό ποσό. Σ' αυτή την περίπτωση, η περικοπή στο φόρο θα έχει μικρή επίδραση στη συναθροιστική ζήτηση.

Ένα ακραίο παράδειγμα προσωρινής περικοπής φόρου είναι αυτό που ανακοινώθηκε το 1992. Εκείνο το χρόνο, ο Πρόεδρος Τζωρτζ Μπους (πατέρας) αντιμετώπισε μια παρατεταμένη οικονομική ύφεση και έναν επικείμενο αγώνα επανεκλογής. Ανταποκρίθηκε στις περιστάσεις ανακοινώνοντας μια μείωση στο ποσό του φόρου εισοδήματος που παρακρατούσε η ομοσπονδιακή κυβέρνηση από τις αμοιβές των εργαζομένων. Επειδή όμως, οι νομοθετημένοι φορολογικοί συντελεστές δεν άλλαξαν, το κάθε δολάριο από τη μειωμένη παρακράτηση το 1992 σήμαινε ένα παραπάνω δολάριο σε φόρους που θα καταβάλλονταν στις 15 Απριλίου του 1993, όταν θα έπρεπε να δηλωθούν οι επιστροφές από το φόρο εισοδήματος για το 1992. Έτσι, η «περικοπή φόρου» από τον Τζωρτζ Μπους αντιπροσώπευε στην πραγματικότητα μόνο ένα βραχυπρόθεσμο δάνειο εξ μέρους της κυβέρνησης. Όπως αναμενόταν, η επίδραση αυτής της πολιτικής στις καταναλωτικές δαπάνες και τη συναθροιστική ζήτηση ήταν σχετικά μικρή.

❏ ΕΡΩΤΗΜΑ: Ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση μειώνει τις δαπάνες σε κατασκευές αυτοκινητόδρομων κατά 10 δισ. δολάρια. Προς ποια κατεύθυνση μετατοπίζεται η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης; Εξηγήστε γιατί η μετατόπιση θα μπορεί να είναι μεγαλύτερη από 10 δισ. δολάρια. Εξηγήστε γιατί η μετατόπιση θα μπορεί να είναι μικρότερη από 10 δισ. δολάρια;

ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΕΙΔΑΜΕ πώς η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική μπορούν να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες. Αυτές οι θεωρητικές απόψεις δημιουργούν ένα σημαντικό ερώτημα για την πολιτική: Θα πρέπει οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής να χρησιμοποιούν αυτά τα εργαλεία για να ελέγχουν τη συναθροιστική ζήτηση και να σταθεροποιούν την οικονομία; Εάν ναι, τότε; Εάν όχι, γιατί όχι;

ΑΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΜΕ στο ερώτημα με το οποίο ξεκινήσαμε τούτο το Κεφάλαιο: Όταν ο Πρόεδρος και το Κογκρέσο κάνουν περικοπές στις δημόσιες δαπάνες για να περιορίσουν το έλλειμμα του προϋπολογισμού, πώς θα πρέπει να ανταποκριθεί το Ομοσπονδιακό Αποθεματικό Σύστημα (Fed); Όπως έχουμε δει, οι δημόσιες δαπάνες είναι σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας της θέσης της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης. Όταν η κυβέρνηση κάνει περικοπές στις δαπάνες, υπάρχει μείωση στη συναθροιστική ζήτηση, η οποία συμπιέζει την παραγωγή και την απασχόληση στη βραχυχρόνια περίοδο. Εάν το Ομοσπονδιακό Αποθεματικό (Fed) θελήσει να εμποδίσει αυτήν την αντίστροφη επίδραση από τη δημοσιονομική πολιτική, μπορεί να ενεργήσει ώστε να επεκτείνει τη συναθροιστική ζήτηση αυξάνοντας την προσφορά χρήματος. Μια νομισματική επέκταση θα μείωνε τα επιτόκια και θα έδινε ζήνητρα για καταναλωτικές και επενδυτικές δαπάνες. Εάν η νομισματική πολιτική ανταποκριθεί κατάλληλα, η συνδυασμένη αλλαγή στη νομισματική και στη δημοσιονομική πολιτική θα αφήσει ανεπηρέαστη τη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες.

Αυτό είναι ακριβώς το είδος της ανάλυσης που ακολουθούν τα μέλη της Ομοσπονδιακής Επιτροπής Ανοικτής Αγοράς. Γνωρίζουν ότι η νομισματική πολιτική είναι σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας της συναθροιστικής ζήτησης. Γνωρίζουν, επίσης, ότι υπάρχουν κι άλλοι σημαντικοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης και της δημοσιονομικής πολιτικής που ασκεί ο Πρόεδρος και το Κογκρέσο. Συνεπώς, η Επιτροπή Ανοικτής Αγοράς του Fed παρακολουθεί στενά τις δημόσιες αντιπαραθέσεις για τη δημοσιονομική πολιτική.

Αυτή η ανταπόκριση της νομισματικής πολιτικής στην αλλαγή της δημοσιονομικής πολιτικής είναι ένα παράδειγμα ενός γενικότερου φαινομένου: της χρήσης των εργαλείων της οικονομικής πολιτικής για τη σταθεροποίηση της συναθροιστικής ζήτησης και, κατ' επέκταση, της παραγωγής και της απασχόλησης. Η οικονομική σταθεροποίηση υπήρξε ένας ιδιαίτερος στόχος της πολιτικής των ΗΠΑ από την εποχή του Νόμου για την Απασχόληση, το 1946. Ο νόμος αυτός δηλώνει ότι «η προσώθηση

Π ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Π Δ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σταθεροποίηση
της οικονομίας

της πλήρους απασχόλησης και της παραγωγής αποτελεί συνεχή πολιτική και υπευθυνότητα της εκάστοτε ομοσπονδιακής κυβέρνησης...». Ουσιαστικά, η κυβέρνηση επέλεξε να καταστήσει τον εαυτό της υπεύθυνο για τη βραχυχρόνια μακροοικονομική απόδοση.

Ο Νόμος για την Απασχόληση έχει δύο επιπτώσεις. Η πρώτη και πιο περιορισμένη επίπτωση είναι ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να αποφεύγει οικονομικές διακυμάνσεις που οφείλονται σε ενέργειές της. Έτσι, οι περισσότεροι οικονομολόγοι δίνουν συμβουλές ενάντια σε μεγάλες και ξαφνικές αλλαγές στη νομισματική και τη δημοσιονομική πολιτική, διότι είναι πιθανό τέτοιες αλλαγές να προκαλέσουν διακυμάνσεις στη συναθροιστική ζήτηση. Επιπλέον, όταν συμβαίνουν μεγάλες αλλαγές, είναι σημαντικό οι σχεδιαστές της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής να είναι ενήμεροι ώστε να αντιδρούν στις ενέργειες των άλλων.

Η δεύτερη και πιο φιλόδοξη επίπτωση του Νόμου για την Απασχόληση είναι ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε μεταβολές του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, ώστε να σταθεροποιεί τη συναθροιστική ζήτηση. Ο νόμος ψηφίστηκε λίγο μετά τη δημοσίευση της *Γενικής Θεωρίας της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος* του John Maynard Keynes. Όπως συζητήσαμε στο προηγούμενο Κεφάλαιο, *Η Γενική Θεωρία* υπήρξε ένα από τα πιο σημαντικά βιβλία που γράφτηκαν ποτέ για την οικονομική θεωρία. Σε αυτό, ο Keynes έδωσε έμφαση στο σημαντικό ρόλο της συναθροιστικής ζήτησης για την εξήγηση των βραχυχρόνιων οικονομικών διακυμάνσεων. Ο Keynes ισχυρίστηκε ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να δίνει ζήνητρα στη συναθροιστική ζήτηση, όταν αυτή φαίνεται ανεπαρκής να διατηρήσει την παραγωγή σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης.

Ο Keynes (και πολλοί από τους οπαδούς του) υποστήριξε ότι η συναθροιστική ζήτηση παρουσιάζει διακυμάνσεις λόγω μεγάλων και παράλογων κυμάτων αισιοδοξίας και απαισιοδοξίας. Χρησιμοποίησε τον όρο *ζώδη πνεύματα* (animal spirits) για να αναφερθεί σε αυτές τις αυθαίρετες μεταβολές στη συμπεριφορά. Όταν επικρατεί απαισιοδοξία, τα νοικοκυριά μειώνουν τις επενδυτικές δαπάνες. Το αποτέλεσμα είναι μειωμένη συναθροιστική ζήτηση, χαμηλότερη παραγωγή και λιγότερη απασχόληση. Αντίστροφα, όταν επικρατεί αισιοδοξία, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις αυξάνουν τις δαπάνες τους. Το αποτέλεσμα είναι μια υψηλότερη συναθροιστική ζήτηση, υψηλότερη παραγωγή και πληθωριστική πίεση. Σημειώστε ότι, ως κάποιο σημείο, αυτές οι μεταβολές είναι αυτοτροφοδοτούμενες.

Η κυβέρνηση μπορεί να προσαρμόσει τη νομισματική και δημοσιονομική της πολιτική αντιδρώντας σ' αυτά τα κύματα αισιοδοξίας και απαισιοδοξίας και, επομένως, να σταθεροποιήσει τη συναθροιστική ζήτηση. Για παράδειγμα, όταν οι άνθρωποι είναι ιδιαίτερα απαισιόδοξοι, το Fed

Η κυβέρνηση
αποκρίνεται σε
αλλαγές -
απαισιοδοξία, φοβία

Η κυβέρνηση
προσαρμόζει
τη νομισματική
και δημοσιονομική
πολιτική

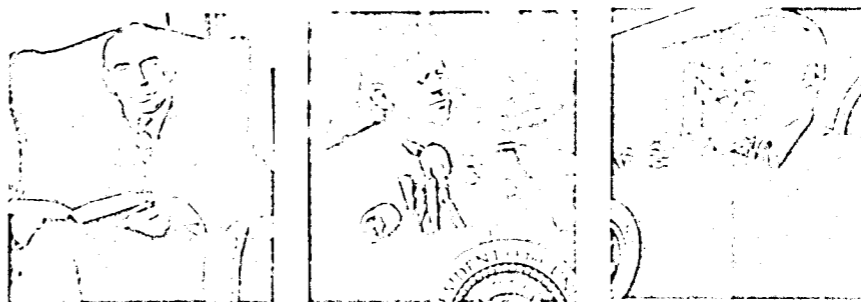
Όταν, το 1961, ένας δημοσιογράφος ρώτησε τον πρόεδρο John F. Kennedy γιατί υποστήριξε την περικοπή στους φόρους, ο Kennedy απάντησε «Για να δοθούν ζήνητρα στην οικονομία. Δε θυμόμαστε την Οικονομική του σχολείου». Η πολιτική του Kennedy ήταν βασισμένη στην ανάλυση για τους φόρους που αναπτύξαμε σε αυτό το Κεφάλαιο. Ο στόχος του ήταν να αυξήσει τη συναθροιστική ζήτηση έτσι ώστε να δώσει ζήνητρα για αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης.

Στην επιλογή αυτής της πολιτικής, ο Kennedy βασίστηκε στην ομάδα οικονομικών συμβούλων του. Η ομάδα αυτή συμπεριελάμβανε επιφανείς οικονομολόγους όπως ο James Tobin και ο Robert Solow, οι οποίοι αργότερα κέρδισαν βραβείο Νόμπελ για τη συμβολή τους στην Οικονομική. Ως φοιτητές στη δεκαετία του 1940, αυτοί οι οικονομολόγοι μελέτησαν στενά τη *Γενική Θεωρία* του John Maynard Keynes, που είχε δημοσιευθεί μερικά χρόνια πριν. Όταν ως σύμβουλοι του Kennedy πρότειναν περικοπές στους φόρους, έθεταν απλώς σε εφαρμογή τις ιδέες του Keynes.

Παρόλο που οι αλλαγές στους φόρους ασκούν πιθανή επίδραση στη συναθροιστική ζήτηση, ασκούν και άλλες επιδράσεις. Συγκεκριμένα, αλλάζοντας τα ζήνητρα για τα άτομα, οι φόροι μπορούν να αλλάξουν τη συναθροιστική προσφορά αγαθών και υπηρεσιών. Μέρος της πρότασης του Kennedy ήταν μια επενδυτική φορολογική πίστωση, που προσέφερε περικοπές στους φόρους που πλήρωναν επιχειρήσεις οι οποίες θα επένδυαν σε νέο κεφάλαιο. Η υψηλότερη επένδυση δε θα είχε δώσει μόνο ζήνητρα για συναθροιστική ζήτηση, άμεσα, αλλά και θα είχε αυξήσει την παραγωγική δυνατότητα της οικονομίας με την πάροδο του χρόνου. Έτσι, ο βραχυχρόνιος στόχος της

ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
Κείνισαν οι
στο Λευκό Οίκο

Ένας Οραματιστής και δύο Απόστολοι

John Maynard Keynes

John F. Kennedy

Bill Clinton

[Φωτογραφίες: Corbis-Bettmann / Wayne Miller / David Burnett]

αύξησης της παραγωγής μέσω της υψηλότερης συναθροιστικής ζήτησης συνδυάστηκε με το μακροχρόνιο στόχο της αύξησης της παραγωγής μέσω της υψηλότερης συναθροιστικής προσφοράς. Και πράγματι, όταν η περικολή στους φόρους που πρότεινε ο Kennedy τέθηκε σε εφαρμογή το 1964, βοήθησε να ανοιχτούν νέοι ορίζοντες σε μια εποχή δύσκολης οικονομικής μεγέθυνσης.

Από την εποχή των περικολών των φόρων το 1964, οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής έχουν προτείνει κατά καιρούς τη χρήση της δημοσιονομικής πολιτικής ως εργαλείο ελέγχου της συναθροιστικής ζήτησης. Όπως συζητήσαμε προηγουμένως, ο Πρόεδρος Τζωρτζ Μπους (πατέρας) προσπάθησε να επιταχύνει την ανάκαμψη από μία οικονομική ύφεση μειώνοντας τις παρακρατήσεις φόρων. Παρομοίως, όταν ο Πρόεδρος Κλίντον μετακόμισε στο Οβάλ Γραφείο το 1993, μια από τις πρώτες του προτάσεις ήταν ένα «πακέτο κινήτρων» για αυξημένες δημόσιες δαπάνες. Ο στόχος που ανακοίνωσε ήταν η βοήθεια στην πιο γρήγορη ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ από την κάμψη που μόλις είχε γνωρίσει. Τελικά, όμως, το πακέτο κινήτρων ηττήθηκε. Πολλοί στο Κογκρέσο (και πολλοί οικονομολόγοι) θεώρησαν την πρόταση του Κλίντον πολύ καθυστερημένη για να βοηθήσει. Επιπλέον, η μείωση του ελλείμματος για την ενθάρρυνση της μακροχρόνιας οικονομικής μεγέθυνσης θεωρήθηκε ως κυριότερη προτεραιότητα από μια βραχυχρόνια επέκταση της συναθροιστικής ζήτησης.

μπορεί να αυξήσει την προσφορά χρήματος, και όταν είναι ιδιαίτερα αισιόδοξοι μπορεί να περιορίσει την προσφορά χρήματος. Ο πρώην πρόεδρος του Fed, William McChesney Martin, περιέγραψε την άποψη για τη νομισματική πολιτική πολύ απλά: «Η δουλειά του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος είναι να αποσύρει το μπωλ με το κοκτέιλ ενώ το πάρτυ συνεχίζεται».

▽ Δ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΕΡΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ υποστηρίζουν ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να αποφεύγει να χρησιμοποιεί τη νομισματική και τη δημοσιονομική πολιτική στην προσπάθεια σταθεροποίησης της οικονομίας. Ισχυρίζονται ότι αυτά τα εργαλεία της οικονομικής πολιτικής θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση μακροχρόνιων στόχων, όπως είναι η γρήγορη οικονομική μεγέθυνση και ο χαμηλός πληθωρισμός, και ότι η οικονομία θα πρέπει να αφηθεί μόνη της στο χειρισμό βραχυχρόνιων διακυ-

μάνσεων. Παρόλο που αυτοί οι οικονομολόγοι παραδέχονται ότι η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική μπορούν να σταθεροποιήσουν την οικονομία, θεωρητικά, αμφισβάλλουν για το εάν αυτό μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη.

Το κυρίαρχο επιχείρημα ενάντια στην ενεργό σταθεροποιητική νομισματική και δημοσιονομική πολιτική είναι ότι αυτές οι πολιτικές επηρεάζουν την οικονομία με μια σημαντική καθυστέρηση. Όπως είδαμε, η νομισματική πολιτική λειτουργεί αλλάζοντας τα επιτόκια, τα οποία επηρεάζουν τις επενδυτικές δαπάνες. Όμως, πολλές επιχειρήσεις κάνουν επενδυτικά σχέδια πολύ πιο πριν. Έτσι, οι αλλαγές στη νομισματική πολιτική θεωρείται ότι χρειάζονται τουλάχιστον έξι μήνες για να έχουν αμετάβλητη επίδραση στην παραγωγή και την απασχόληση και αυτή η επίδραση μπορεί να έχει διάρκεια μερικών ετών. Οι επικριτές της πολιτικής σταθεροποίησης υποστηρίζουν ότι λόγω αυτής της καθυστέρησης, το Fed δε θα πρέπει να κάνει προσπάθειες συντονισμού της οικονομίας. Ισχυρίζονται ότι το Fed αντιδρά, συνήθως, πολύ αργά στις αλλαγές των οικονομικών συνθηκών, με αποτέλεσμα να γίνεται η αιτία παρά η θεραπεία των οικονομικών διακυμάνσεων. Υποστηρίζουν μια παθητική νομισματική πολιτική, όπως μια ανεπαίσθητη και σταθερή αύξηση στην προσφορά χρήματος.

Η δημοσιονομική πολιτική λειτουργεί και αυτή με χρονική υστέρηση αλλά αντίθετα με τη νομισματική πολιτική, η καθυστέρηση στη δημοσιονομική πολιτική οφείλεται, κατά πολύ, σε πολιτικές διαδικασίες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι περισσότερες αλλαγές στις δημόσιες δαπάνες και στους φόρους θα πρέπει να περάσουν από επιτροπές του Κογκρέσου στο Λευκό Οίκο και τη Γερουσία, να ψηφιστούν και από τα δύο νομοθετικά σώματα και μετά να υπογραφούν από τον Πρόεδρο. Η ολοκλήρωση αυτής της διαδικασίας μπορεί να πάρει μήνες και, σε μερικές περιπτώσεις, χρόνια. Όταν η αλλαγή στη δημοσιονομική πολιτική έχει πλέον ψηφιστεί και είναι έτοιμη για εφαρμογή, η κατάσταση στην οικονομία μπορεί και να έχει αλλάξει.

Αυτές οι χρονικές υστερήσεις στην εφαρμογή της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής αποτελούν πρόβλημα, διότι η οικονομική πρόβλεψη είναι πολύ ανακριβής. Εάν αυτοί που κάνουν τις προβλέψεις θα μπορούσαν να προβλέψουν με ακρίβεια την κατάσταση της οικονομίας ένα χρόνο πριν, τότε οι σχεδιαστές νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής θα μπορούσαν να παίρνουν υπόψη τους το μέλλον όταν χαράσσουν την οικονομική πολιτική. Σε αυτή την περίπτωση, οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής θα μπορούσαν να σταθεροποιήσουν την οικονομία, ξεπερνώντας τις καθυστερήσεις. Στην πράξη, όμως, οι οικονομικές υφέσεις και κρίσεις εκδηλώνονται χωρίς ιδιαίτερη προειδοποίηση.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ

Η Ανεξαρτησία
της Κεντρικής
Τράπεζας (Fed)

ΣΤΕΝΑ ΣΥΝΔΕΜΕΝΟ ΜΕ ΤΟ ΕΑΝ ΘΑ πρέπει η νομοματική και η δημοσιονομική πολιτική να χρησιμοποιούνται για τη σταθεροποίηση της οικονομίας είναι το ερώτημα ποιος θα πρέπει να ασκεί τη νομοματική και τη δημοσιονομική πολιτική. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η νομοματική πολιτική σχεδιάζεται από την Κεντρική Τράπεζα που λειτουργεί ανεξάρτητα από τις περισσότερες πολιτικές πιέσεις. Όμως, όπως αποκάλυπτε και η ακόλουθη δημοσίευση, ορισμένα μέλη του Κογκρέσου υποστήριξαν νομοθετικά μέτρα για τη μείωση της ανεξαρτησίας του Fed.

Μην Ποδοπατάτε το Fed

των MARTIN και KATHLEEN FELDSTEIN

Εμείς και πολλοί άλλοι οικονομολόγοι εκτιμούμε το Fed για τον τρόπο με τον οποίο χειρίστηκε τη νομισματική πολιτική τα τελευταία χρόνια. Οι αξιωματούχοι του Fed έφεραν επιτυχώς εις πέρας την ευθύνη που είχαν για τη μείωση του πληθωρισμού και αυτό το πραγματοποιήσαν χωρίς να διακόψουν την οικονομική επέκταση που είχε αρχίσει από το 1991.

Παρόλη τη θαυμάσια αυτή επιτυχία, υπάρχουν ισχυρά μέλη του Κογκρέσου που σχεδιάζουν να εισάγουν νομοθεσία, η οποία θα αποδυναμώσει την ικανότητα της Κεντρικής Τράπεζας (Fed) να παίρνει σημαντικές αποφάσεις για τη νομισματική πολιτική. Η νομοθεσία αυτή δίνει στο Κογκρέσο και τον Πρόεδρο μεγαλύτερη δυνατότητα άσκησης επιρροής επάνω στις αποφάσεις του Fed, και έτσι η νομισματική πολιτική θα ανταποκρίνεται στις πολιτικές πιέσεις. Εάν αυτό συμβεί, ο κίνδυνος για υψηλότε-

ρο πληθωρισμό και αυξημένη κυκλική αστάθεια θα γίνει πολύ μεγαλύτερος.

Για να επιτύχει την καλή οικονομική απόδοση των τελευταίων πέντε ετών, το Fed έπρεπε να αυξήσει τα επιτόκια αρκετές φορές μέσα στο 1994 και, πιο πρόσφατα, έπρεπε να αποφύγει πολιτικές εκκλήσεις για πιο εύκολο χρήμα, το οποίο θα επιτάχυνε το ρυθμό της οικονομικής δραστηριότητας. Βλέποντας μπροστά, η οικονομία μπορεί να επιβραδύνει το ρυθμό της τον επόμενο χρόνο. Εάν αυτό συμβεί, μπορεί να περιμένετε ότι τα μέλη του Κογκρέσου, και ίσως ο Λευκός Οίκος, θα πιέσουν το Fed να μειώσει τα επιτόκια προκειμένου να διατηρηθεί η τάση της οικονομίας. Όμως, εμείς στοιχηματίζουμε ότι ακόμη και αν η οικονομία επιβραδύνει το ρυθμό της, οι πληθωριστικές πιέσεις συσσωρεύονται και θα αναγκάσουν το Fed να αυξήσει τα επιτόκια στην αρχή του επόμενου χρόνου.

Εάν το Fed αυξήσει τα επιτόκια ώστε να εμποδίσει μια αύξηση στον πληθωρισμό, η αυξημένη πολιτική πίεση στο Fed ίσως βρει δημόσια υποστήριξη. Υπάρχει πάντοτε δημόσια αντίσταση ενάντια στα υψηλότερα επιτόκια, τα οποία κάνουν το δανεισμό πιο ακριβό και για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, ο σκοπός των υψηλότερων επιτοκίων είναι η επιβράδυνση της αύξησης των δαπανών ώστε να αποφευχθεί η υπερβολική ζήτηση. Αυτό μπορεί να βρεί δημόσια εναντίωση. Εν μέρει, είναι σημαντικό για το Fed να προστατευθεί από τις βραχυχρόνιες πολιτικές πιέσεις, διότι η καλή οικονομική πολιτική δεν είναι πάντοτε δημοφιλής στη βραχυχρόνια περίοδο.

Το Fed είναι ένας ανεξάρτητος φορέας που δίνει αναφορά στο Κογκρέσο, αλλά δεν παίρνει εντολές από κανέναν. Η νομισματική πολι-

τική και τα βραχυχρόνια επιτόκια καθορίζονται από την Ομοσπονδιακή Επιτροπή Ανοικτής Αγοράς (FOMC), η οποία αποτελείται από τους 7 διοικητές του Fed συν τους 12 προέδρους των περιφερειακών Ομοσπονδιακών Αποθεματικών Τραπεζών. Οι περιφερειακοί προέδροι ψηφίζουν σε εναλλακτική βάση, αλλά συμμετέχουν όλοι στις συσκέψεις.

Ενα κλειδί για την ανεξαρτησία των ενεργειών του Fed βρίσκεται στον τρόπο που γίνονται οι διορισμοί μέσα στο σύστημα. Παρόλο που οι 7 διοικητές του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού διορίζονται από τον Πρόεδρο και εγκρίνονται από τη Γερουσία, ο καθένας από τους 12 προέδρους του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού επιλέγεται από το τοπικό συμβούλιο κάθε περιφερειακής Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας, κι όχι από την Ουασίγκτον. Αυτοί οι περιφερειακοί προέδροι έχουν συχνά δηρεία πολλών ετών. Συχνά είναι μακροχρόνιοι υπαλληλοι της Κεντρικής Τράπεζας που πήραν προαγωγή. Και πολλοί είναι επαγγελματίες οικονομολογοί με ειδικευση στη νομισματική οικονομική. Οποιοδήποτε και αν είναι το υποβαθρό τους, ο διορισμός τους δεν έχει πολιτική βάση και ούτε είναι φίλοι εκλεγμένων πολιτικών. Η πίστη τους βρίσκεται στο στόχο για μια σωστή νομισματική πολιτική, που συμπεριλαμβάνει τη μακροοικονομική απόδοση και την επιβλεψη του τραπεζικού συστήματος.

Η πιο πρόσφατη πρόκληση για την ανεξαρτησία του Fed είναι η αφαίρεση της εξουσίας αυτών των προέδρων του Fed να ασκούν τη νομισματική πολιτική. Αυτή η κακή ιδέα, που προτάθηκε από το Γερουσιαστή Paul Sarbanes, ο οποίος είναι ισχυρός Δημοκρατικός στην Επιτροπή της Γερουσίας για τις Τραπεζες (Senate

Banking Committee), θα σήμαινε την άρση της εξουσίας των 7 διοικητών. Επειδή η θητεία του κάθε διοικητή τελειώνει κάθε δύο χρόνια, ένας Πρόεδρος που βρίσκεται οκτώ χρόνια στο Λευκό Οίκο θα μπορεί να διορίζει μια πληθώρα Διοικητικών Συμβουλίων και έτσι να ελέγχει τη νομισματική πολιτική. Μια άλλη κακή ιδέα, που προτάθηκε από τον Αντιπρόσωπο Henry Gonzalez, που είναι σημαντικός Δημοκρατικός στην Επιτροπή του Λευκού Οίκου για τις Τράπεζες (House Banking Committee), αφαιρεί την ανεξαρτησία του Fed, με το διορισμό των περιφερειακών προέδρων από τον Πρόεδρο και την έγκρισή τους από τη Γερουσία.

Και οι δύο προσεγγίσεις θα σήμαιναν αναπόφευκτα τη μεγαλύτερη πολιτικοποίηση της νομισματικής πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας (Fed). Σε μια οικονομία που έχει αρχίσει να υπερθερμαίνεται, ο πειρασμός θα ήταν μια άρνηση στην αύξηση των επιτοκίων και ο κίνδυνος θα ήταν μια επιτάχυνση του πληθωρισμού. Στη μακροχρόνια περίοδο, αυτό θα σήμαινε ασταθή επιτόκια και λιγότερη σταθερότητα στο σύνολο της οικονομίας.

Κατά έναν ειρωνικό τρόπο, αυτή η κίνηση προς τον περιορισμό της ανεξαρτησίας του Fed είναι απλά αντιστάθμισμα στις εξελίξεις των άλλων χωρών. Η εμπειρία από τον υπόλοιπο κόσμο επιβεβαιώνει ότι η ανεξαρτησία των Κεντρικών Τραπεζών, όπως το Fed, είναι σημαντική για μια σωστή νομισματική πολιτική. Θα ήταν σοβάρo λάθος των Ηνωμένων Πολιτειών να κινηθούν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

ΠΗΓΗ: *Boston Globe*, 12 Νοεμβρίου, 1996, σ. D4.

ση. Το καλύτερο που μπορούν να κάνουν κάθε φορά οι πολιτικοί, είναι να ανταποκρίνονται στις οικονομικές αλλαγές, καθώς αυτές εκδηλώνονται.

▽ Δ ΟΙ ΑΥΤΟΜΑΤΟΙ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΕΣ
αυτόματοι σταθεροποιητές
 αλλαγές στη δημοσιονομική πολιτική που ενθαρρύνουν τη συναθροιστική ζήτηση όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, χωρίς να χρειαστεί να κάνουν κάποια εσκεμμένη ενέργεια

ΟΛΟΙ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ – και οι υποστηρικτές πολιτικών σταθεροποίησης και οι επικριτές τους – συμφωνούν ότι οι καθυστέρησεις στην εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής την κάνουν λιγότερο χρήσιμη ως εργαλείο βραχυχρόνιας σταθεροποίησης. Επομένως, η οικονομία θα ήταν πιο σταθερή, εάν οι πολιτικοί μπορούσαν να βρουν έναν τρόπο να αποφύγουν αυτές τις καθυστερήσεις. Στην πραγματικότητα έχουν βρει έναν τρόπο. Οι αυτόματοι σταθεροποιητές (automatic stabilizers) επιφέρουν μεταβολές στη δημοσιονομική πολιτική που δίνουν κίνητρα στη συναθροιστική ζήτηση όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, χωρίς να χρειαστεί να κάνουν κάποια εσκεμμένη ενέργεια όσοι χαράσσουν την οικονομική πολιτική.

Ο πιο σημαντικός αυτόματος σταθεροποιητής είναι το φορολογικό σύστημα. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, το ποσό των φόρων που συγκεντρώνει η κυβέρνηση μειώνεται αυτόματα διότι σχεδόν όλοι οι φόροι είναι στενά συνδεδεμένοι με την οικονομική δραστηριότητα. Ο ατομικός φόρος εισοδήματος εξαρτάται από τα κέρδη της επιχείρησης. Επειδή τα εισοδήματα, οι αποδόσεις και τα κέρδη βρίσκονται σε κάμψη, τα έσοδα του δημοσίου από τους φόρους μειώνονται και αυτά. Αυτή η αυτόματη περικοπή στους φόρους δίνει κίνητρα στη συναθροιστική ζήτηση και, επομένως, μειώνει το μέγεθος των οικονομικών διακυμάνσεων.

Ως αυτόματοι σταθεροποιητές λειτουργούν και οι δημόσιες δαπάνες. Συγκεκριμένα, όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση και οι εργαζόμενοι απολύονται, όλο και περισσότεροι κάνουν αίτηση για επιδόματα ασφάλισης κατά της ανεργίας, για επιδόματα πρόνοιας και άλλες μορφές εισοδηματικής υποστήριξης. Αυτή η αυτόματη αύξηση στις δημόσιες δαπάνες δίνει κίνητρα στη συναθροιστική ζήτηση, ακριβώς τη στιγμή που η συναθροιστική ζήτηση είναι ανεπαρκής για να διατηρήσει την πλήρη απασχόληση. Πράγματι, όταν, στη δεκαετία του 1930, ψηφίστηκε για πρώτη φορά το σύστημα ασφάλισης κατά της ανεργίας, οι οικονομολόγοι που υποστήριξαν αυτήν την πολιτική, το έκαναν, εν μέρει, λόγω της δύναμης που είχε ως αυτόματος σταθεροποιητής.

Οι αυτόματοι σταθεροποιητές στην οικονομία των ΗΠΑ δεν είναι επαρκώς ισχυροί ώστε να εμποδίσουν τελείως τις οικονομικές υφέσεις. Παρόλα αυτά, χωρίς αυτούς τους αυτόματους σταθεροποιητές, η παραγωγή και η απασχόληση ίσως να ήταν πιο ασταθείς απ' ό,τι είναι συνήθως. Γι' αυτό το λόγο, πολλοί οικονομολόγοι είναι αντίθετοι σε μια συ-

νταγματιική διακήρυξη που θα απαιτούσε από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση να έχει πάντοτε ισοσκελισμένο προϋπολογισμό, όπως έχουν προτείνει κάποιοι πολιτικοί. Όταν η οικονομία βρίσκεται σε κάμψη, οι φόροι μειώνονται, οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται και ο προϋπολογισμός γίνεται ελλειμματικός. Εάν η κυβέρνηση ακολουθούσε έναν αυστηρό κανόνα ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, θα αναγκαζόταν να αναζητήσει τρόπους να αυξήσει τους φόρους ή να μειώσει τις δαπάνες σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης. Με άλλα λόγια, ένας αυστηρός κανόνας ισοσκελισμένου κρατικού προϋπολογισμού θα περιοριζε τους αυτόματους σταθεροποιητές που λειτουργούν στο παρόν σύστημά μας και επηρεάζουν τους φόρους και τις δημόσιες δαπάνες.

▷ ΕΡΩΤΗΜΑ: *Ας υποθέσουμε ότι οι επιχειρήσεις είναι απαισιόδοξες για το μέλλον. Τι συμβαίνει στη συναθροιστική ζήτηση; Εάν το Fed θέλει να σταθεροποιήσει τη συναθροιστική ζήτηση, πώς θα πρέπει να μεταβάλλει την προσφορά χρήματος; Εάν το κάνει αυτό, τι θα συμβεί στα επιτόκια;*

ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ θα πρέπει να κάνουμε μια παύση και να σκεφτούμε μια σχετικά περιέργη, καθώς φαίνεται, κατάσταση. Ίσως κάποιος να νομίζει ότι τώρα έχουμε δύο θεωρίες για τον καθορισμό των επιτοκίων. Το Κεφάλαιο 25 έλεγε ότι το επιτόκιο προσαρμόζεται ώστε να φέρνει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση για δανειακά κεφάλαια (δηλαδή, την εθνική αποταμίευση και την επιθυμητή επένδυση). Αντίθετα, το παρόν Κεφάλαιο μας είπε ότι το επιτόκιο προσαρμόζεται ώστε να φέρνει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση χρήματος. Ποια από τις δύο αυτές θεωρίες είναι η σωστή; Η απάντηση είναι: και οι δύο.

Για να καταλάβουμε πώς μπορεί να είναι αληθές κάτι τέτοιο, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τις διαφορές μεταξύ της μακροχρόνιας και της βραχυχρόνιας συμπεριφοράς της οικονομίας. Τρεις μακροχρόνιες μεταβλητές είναι κεντρικής σημασίας: η παραγωγή της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες, το επιτόκιο και το γενικό επίπεδο τιμών. Σύμφωνα με την κλασική μακροοικονομική θεωρία που αναπτύξαμε στα Κεφάλαια 24, 25 και 28, αυτές οι μεταβλητές καθορίζονται ως εξής:

1. Η παραγωγή καθορίζεται από το απόθεμα του κεφαλαίου της εργασίας και από τη διαθέσιμη τεχνολογία για το μετασχηματισμό του κεφαλαίου και της εργασίας σε προϊόντα.
2. Για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο παραγωγής, το επιτόκιο προσαρμόζεται ώστε να φέρνει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση δανειακών κεφαλαίων.

□ □
 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
 ΣΤΗ ΜΑΚΡΟ-
 ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗ
 ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ
 ΠΕΡΙΟΔΟ

3. Το επίπεδο τιμών προσαρμόζεται ώστε να φέρει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση του χρήματος. Μεταβολές στην προσφορά χρήματος οδηγούν σε ανάλογες μεταβολές το γενικό επίπεδο των τιμών.

Αυτές είναι τρεις από τις σημαντικές προτάσεις της κλασικής οικονομικής θεωρίας. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι αυτές οι προτάσεις περιγράφουν καλά τη λειτουργία της οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο.

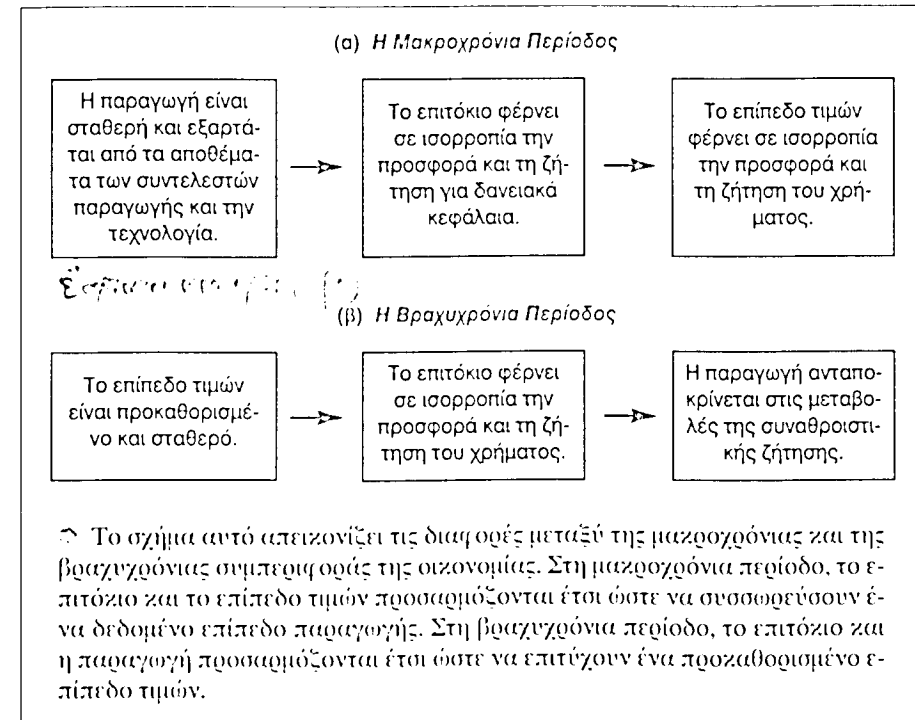
Όμως, αυτές οι προτάσεις δεν ισχύουν στη βραχυχρόνια περίοδο. Όπως συζητήσαμε στο προηγούμενο Κεφάλαιο, πολλές τιμές προσαρμόζονται αργά στις μεταβολές της προσφοράς χρήματος. Έτσι, το γενικό επίπεδο τιμών δε μπορεί, από μόνο του, να φέρει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση του χρήματος στη βραχυχρόνια περίοδο. Αυτή η απουσία ελαστικότητας στις τιμές αναγκάζει το επιτόκιο να μετακινηθεί ώστε να φέρει την αγορά χρήματος σε ισορροπία. Αυτές οι αλλαγές στο επιτόκιο επηρεάζουν τη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Καθώς η συναθροιστική ζήτηση διακυμαίνεται, η παραγωγή της οικονομίας σε αγαθά και υπηρεσίες κινείται πέραν του επιπέδου που καθορίζουν τα αποθέματα των παραγωγικών συντελεστών και η τεχνολογία.

Επομένως, για να μελετήσουμε την οικονομία στη βραχυχρόνια περίοδο, είναι καλύτερο να αντιοτρέψουμε τη σειρά της ανάλυσης:

1. Το επίπεδο τιμών είναι ακινητοποιημένο σε κάποιο επίπεδο και, στη βραχυχρόνια περίοδο, δεν ανταποκρίνεται στις μεταβολές των οικονομικών συνθηκών.
2. Για οποιοδήποτε δεδομένο επίπεδο τιμών, το επιτόκιο προσαρμόζεται ώστε να φέρνει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση χρήματος.
3. Το επίπεδο παραγωγής ανταποκρίνεται στις μεταβολές της συναθροιστικής ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες, η οποία καθορίζεται, εν μέρει, από το επιτόκιο που φέρνει σε ισορροπία την αγορά χρήματος.

Το Σχήμα 32.8 συνοψίζει αυτές τις προτάσεις και υπογραμμίζει τις διαφορές της οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο και της οικονομίας στη βραχυχρόνια περίοδο.

Έτσι, οι διαφορετικές θεωρίες για το επιτόκιο είναι χρήσιμες για διαφορετικούς σκοπούς. Όταν σκεπτόμαστε τους μακροχρόνιους παράγοντες που προσδιορίζουν το επιτόκιο, είναι καλύτερο να έχουμε υπόψη μας τη θεωρία για τα δανειακά κεφάλαια. Η θεωρία αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της δυνατότητας αποταμίευσης και των ευκαιριών επένδυ-

ΣΧΗΜΑ 32.8
Διαφορές μεταξύ Μακροχρόνιας και Βραχυχρόνιας Μακροοικονομικής Θεωρίας

ΚΑΠΟΙΟΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΑΛΩΣΤΕΣ, ΠΟΥ έχουν κλίση προς τα μαθηματικά, ίσως βρουν την αδόλουθη αλγεβρική επεξήγηση χρήσιμη για την κατανόηση της διαφοράς μεταξύ της συμπεριφοράς της οικονομίας στη μακροχρόνια και της συμπεριφοράς της στη βραχυχρόνια περίοδο. Εάν δεν έχετε τέτοια κλίση, απλά μη διαβάσετε αυτό το μέρος.

Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η οικονομία περιγράφεται από δύο σημαντικές αγορές: την αγορά χρήματος και την αγορά αγαθών. Η προσφορά και η ζήτηση στην αγορά αγαθών περιγράφεται από την εξίσωση:

$$Y = C + I(r) + G,$$

όπου το Y είναι η παραγωγή, το C είναι η κατανάλωση, το I είναι η επένδυση και το G είναι οι δημόσιες

όπου το M είναι η προσφορά χρήματος, το P είναι το επίπεδο τιμών και το r είναι το επιτόκιο. Το $L(r)$ είναι μια συνάρτηση που δείχνει πώς η ζήτηση του χρήματος ανταποκρίνεται στο επιτόκιο. Αυτό ονομάζεται εξίσωση LM (που σημαίνει και ρευστότητα και χρήμα από τα αρχικά των λέξεων «Liquidity» και «Money»). Η προσφορά και η ζήτηση στην αγορά αγαθών περιγράφεται από την εξίσωση:

$$M = L(r)P,$$

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΑΣ
Η Μακροχρόνια και η Βραχυχρόνια Περίοδος: Μια Αλγεβρική Επεξήγηση

δαπάνες (για απλοποίηση μελετάμε, εδώ, μια κλειστή οικονομία, οπότε οι καθαρές εξαγωγές δεν μπαίνουν στην εξίσωση). Σημειώστε ότι η εθνική αποταμίευση, $Y - C - G$, αντιπροσωπεύει την προσφορά δανειακών κεφαλαίων και η επένδυση $I(r)$ αντιπροσωπεύει τη ζήτηση για δανειακά κεφάλαια, η οποία εξαρτάται από το επιτόκιο. Αυτό ονομάζεται εξίσωση IS (που σημαίνει επένδυση και αποταμίευση από τα αρχικά των λέξεων «Investment» και «Saving»). Οι εξισώσεις IS και LM μαζί περιγράφουν δύο σχέσεις ανάμεσα σε τρεις μεταβλητές: παραγωγή Y , επιτόκιο r και επίπεδο τιμών P .

Ας συγκρίνουμε τώρα τη μακροχρόνια με τη βραχυχρόνια περίοδο. Και στα δύο χρονικά επίπεδα, θα πρέπει να ικανοποιηθούν οι εξισώσεις IS και LM έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η ισορροπία και στην αγορά αγαθών και στην αγορά χρήματος. Όμως, για να εξασφαλιστεί η ισορροπία στη μακροχρόνια και στη βραχυχρόνια περίοδο, μεταβάλλονται διαφορετικές μεταβλητές. Η διαφορά έχει ως εξής:

➤ Στη μακροχρόνια περίοδο, η παραγωγή Y καθορίζεται από το απόθεμα παραγωγικών συντελεστών και από την τεχνολογία. Δεδομένου ενός σταθερού επιπέδου παραγωγής, το επιτόκιο r προσαρμόζεται για να ικανοποιήσει την εξίσωση IS . Δεδομένου αυτού του επιτοκίου, το επίπεδο τιμών P προσαρμόζεται ώστε να ικανοποιήσει την εξίσωση LM .

➤ Στη βραχυχρόνια περίοδο, το επίπεδο τιμών P είναι σταθερό σ' ένα επίπεδο που έχει οριστεί στο παρελθόν. Δεδομένου του σταθερού επιπέδου τιμών, το επιτόκιο r προσαρμόζεται έτσι ώστε να ικανοποιήσει την εξίσωση LM . Δεδομένου αυτού του επιτοκίου, το επίπεδο παραγωγής Y προσαρμόζεται έτσι ώστε να ικανοποιήσει την εξίσωση IS .

Η περίπτωση για τη μακροχρόνια περίοδο ανταποκρίνεται στην ανάλυσή μας στα Κεφάλαια 24, 25 και 28. Η περίπτωση για τη βραχυχρόνια περίοδο ανταποκρίνεται στην ανάλυση για τη νομισματική και τη δημοσιονομική πολιτική που κάνουμε σε αυτό το Κεφάλαιο.

σης μιας οικονομίας. Αντίθετα, όταν σκεπτόμαστε τους βραχυχρόνιους παράγοντες του επιτοκίου, είναι καλύτερα να έχουμε υπόψη μας την (κενόναινή) θεωρία περί προτίμησης ρευστότητας. Αυτή η θεωρία υπογραμμίζει τη σημασία της νομισματικής πολιτικής.

▷ ΕΡΩΤΗΜΑ: Εξηγήστε τη διαφορά μεταξύ της μακροχρόνιας και της βραχυχρόνιας μακροοικονομικής ανάλυσης. Ποια θεωρία για το επιτόκιο είναι η καλύτερη για την ανάλυση της οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο; Ποια είναι η καλύτερη θεωρία για την ανάλυση της οικονομίας στη βραχυχρόνια περίοδο;

ΠΡΙΝ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ αλλαγή στην οικονομική πολιτική, οι Συμπέρασμα σχεδιαστές της χρειάζεται να μελετήσουν όλες τις επιπτώσεις των αποφάσεών τους. Προηγουμένως σε αυτό το βιβλίο, εξετάσαμε τα κλασικά υποδείγματα της οικονομίας, τα οποία περιγράφουν τις μακροχρόνιες επιδράσεις της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής. Εξεί, είδαμε πώς η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει την αποταμίευση, την επένδυση, το εμπορικό ισοζύγιο και τη μακροχρόνια μεγέθυνση, και μάθαμε πώς η νομισματική πολιτική επηρεάζει το επίπεδο τιμών και το ρυθμό πληθωρισμού.

Σε αυτό το Κεφάλαιο, εξετάσαμε τις βραχυχρόνιες επιδράσεις της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής. Είδαμε πώς αυτά τα εργαλεία πολιτικής μπορούν να αλλάξουν τη συναθροιστική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες και, επομένως, να αλλάξουν την παραγωγή και την απασχόληση της οικονομίας στη βραχυχρόνια περίοδο. Όταν το Κογκρέσο μειώνει τις δημόσιες δαπάνες με σκοπό να ισοσχεύσει τον προϋπολογισμό, χρειάζεται να λάβει υπόψη του και τις μακροχρόνιες επιδράσεις στην αποταμίευση και τη μεγέθυνση και τις βραχυχρόνιες επιδράσεις στη συναθροιστική ζήτηση και την απασχόληση. Όταν το Fed μειώνει το ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος, πρέπει να λαμβάνει υπόψη του και τη μακροχρόνια επίδραση στον πληθωρισμό και τη βραχυχρόνια επίδραση στην παραγωγή. Στο επόμενο Κεφάλαιο, θα συζητήσουμε λεπτομερέστερα για τη μετάβαση από τη βραχυχρόνια στη μακροχρόνια περίοδο, και θα δούμε ότι οι πολιτικοί αντιμετωπίζουν συχνά ένα δίλημμα μεταξύ μακροχρόνιων και βραχυχρόνιων στόχων.

- Αναπτύσσοντας μια θεωρία για τις βραχυχρόνιες οικονομικές διακυμάνσεις, ο Keynes πρότεινε τη θεωρία προτίμησης ρευστότητας για να εξηγήσει τους προσδιοριστικούς παράγοντες του επιτοκίου. Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία, το επιτόκιο προσαρμόζεται ώστε να φέρνει σε ισορροπία την προσφορά με τη ζήτηση χρήματος.
- Μια αύξηση στο επίπεδο τιμών δημιουργεί αύξηση στη ζήτηση και αυξάνει το επιτόκιο ισορροπίας στην αγορά χρήματος. Επειδή το επιτόκιο αντιπροσωπεύει το κόστος δανεισμού, ένα υψηλότερο επιτόκιο μειώνει την επένδυση και, επομένως, τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών. Η καθοδική κλίση της χαμηλής συναθροιστικής ζήτησης εκφράζει αυτήν την αρνητική σχέση μεταξύ του επιπέδου τιμών και της ζητούμενης ποσότητας.
- Οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής μπορούν να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση με τη νομισματική πολιτική. Μια αύξηση στην προσφορά χρήματος μειώνει το επιτόκιο ισορροπίας για κάθε δεδομένο επίπεδο τιμών. Επειδή ένα χαμηλότερο επιτόκιο δίνει κίνητρα για δαπάνες

Περίληψη

επενδύσεων, η καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης μετατοπίζεται προς τα δεξιά. Αντίστροφα, μια μείωση στην προσφορά χρήματος αυξάνει το επιτόκιο ισορροπίας για κάθε δεδομένο επίπεδο τιμών και μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τ' αριστερά.

- Επίσης, οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής μπορούν να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση με τη δημοσιονομική πολιτική. Μια αύξηση στις δημόσιες δαπάνες ή μια περικοπή στους φόρους μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τα δεξιά. Μια μείωση στις δημόσιες δαπάνες ή μια αύξηση στους φόρους μετατοπίζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης προς τ' αριστερά.
- Όταν η κυβέρνηση μεταβάλλει τις δαπάνες ή τους φόρους, η συνακόλουθη μετατόπιση στη συναθροιστική ζήτηση μπορεί να είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από τη δημοσιονομική μεταβολή. Η επίδραση πολλαπλασιαστική τείνει να διευρύνει τις επιδράσεις της δημοσιονομικής πολιτικής στη συναθροιστική ζήτηση. Το αποτέλεσμα παραγωγωσιμότητας τείνει να περιορίσει τις επιδράσεις της δημοσιονομικής πολιτικής στη συναθροιστική ζήτηση.
- Επειδή η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική μπορούν να επηρεάσουν τη συναθροιστική ζήτηση, η κυβέρνηση χρησιμοποιεί μερικές φορές αυτά τα εργαλεία πολιτικής στην προσπάθεια να σταθεροποιήσει την οικονομία. Οι οικονομολόγοι διαφωνούν σχετικά με το πόσο ενεργός θα πρέπει να είναι η κυβέρνηση σε αυτή την προσπάθεια. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της ενεργού σταθεροποιητικής πολιτικής, οι μεταβολές στις συμπεριφορές των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων μετατοπίζουν τη συναθροιστική ζήτηση. Εάν η κυβέρνηση δεν αντιδράσει, το αποτέλεσμα θα είναι ανεπιθύμητες και άσκοπες διακυμάνσεις στην παραγωγή και την απασχόληση. Σύμφωνα με τους επικριτές της ενεργού σταθεροποιητικής οικονομικής πολιτικής, η νομισματική και η δημοσιονομική πολιτική λειτουργούν με τόσο μεγάλες καθυστερήσεις που οι σταθεροποιητικές προσπάθειες συχνά καταλήγουν σε αποσταθεροποίηση της οικονομίας.
- Οι επιδράσεις της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής εξαρτώνται από το χρονικό ορίζοντα. Οι επιδράσεις της συναθροιστικής ζήτησης στην παραγωγή, τις οποίες αναλύσαμε σε αυτό το Κεφάλαιο, ισχύουν μόνο στη βραχυχρόνια περίοδο όπου οι τιμές είναι σταθερές. Στη μακροχρόνια περίοδο, η παραγωγή καθορίζεται από τα αποθέματα παραγωγικών συντελεστών και την τεχνολογία.

Έννοιες - Κλειδιά

Θεωρία της προτίμησης ρευστότητας, σ. 521	αποτέλεσμα παραγωγωσιμότητας, σ. 536
επίδραση πολλαπλασιαστική, σ. 533	αυτόματοι σταθεροποιητές, σ. 548

1. Ποια είναι η θεωρία περί προτίμησης ρευστότητας; Πώς βοηθά στην εξήγηση της καθοδικής κλίσης της καμπύλης συναθροιστικής ζήτησης;
 2. Χρησιμοποιήστε τη θεωρία της προτίμησης ρευστότητας για να εξηγήσετε πώς μια μείωση στην προσφορά χρήματος επηρεάζει την καμπύλη συναθροιστικής ζήτησης.
 3. Η κυβέρνηση δαπανά 3 δισ. δολάρια για να αγοράσει αυτοκίνητα για την αστυνομία. Εξηγήστε γιατί η συναθροιστική ζήτηση μπορεί να μετατοπισθεί για ποσό μεγαλύτερο από 3 δισ. δολάρια. Εξηγήστε γιατί η συναθροιστική ζήτηση μπορεί να μετατοπισθεί για ποσό μικρότερο από 3 δισ. δολάρια.
 4. Ας υποθέσουμε ότι μετρήσεις έρευνας σχετικά με τη βεβαιότητα που νοιώθουν οι καταναλωτές δείχνουν ότι ένα κύμα απαισιοδοξίας έχει κυριεύσει τη χώρα. Εάν οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής δεν κάνουν τίποτα, τι θα συμβεί στη συναθροιστική ζήτηση; Τι θα πρέπει να κάνει η Κεντρική Τράπεζα εάν θέλει να σταθεροποιήσει τη συναθροιστική ζήτηση; Εάν η Κεντρική Τράπεζα δεν κάνει τίποτα, τι μπορεί να κάνει το Κογκρέσο για να σταθεροποιήσει τη συναθροιστική ζήτηση;
 5. Δώστε ένα παράδειγμα μιας κυβερνητικής πολιτικής που ενεργεί ως αυτόματος σταθεροποιητής. Εξηγήστε γιατί αυτή η πολιτική ασκεί αυτή την επίδραση.
 6. Γιατί οι αλλαγές στη νομισματική πολιτική έχουν διαφορετικές επιδράσεις σε διαφορετικούς χρονικούς ορίζοντες;
1. Εξηγήστε πώς η καθεμία από τις ακόλουθες εξελίξεις θα επηρεάσουν την προσφορά χρήματος, τη ζήτηση για χρήμα και το επιτόκιο. Απεικονίστε τις απαντήσεις σας με διαγράμματα.
 - α) Ένα κύμα απαισιοδοξίας δίνει ώθηση στις επιχειρηματικές επενδύσεις.
 - β) Η Κεντρική Τράπεζα μειώνει τα ποσοστά υποχρεωτικών διαθεσίμων.
 - γ) Μια αύξηση στις τιμές πετρελαίου μετατοπίζει προς τα πάνω την καμπύλη συναθροιστικής προσφοράς.
 - δ) Τα νοικοκυριά αποφασίζουν να έχουν στην κατοχή τους περισσότερα χρήματα για να τα χρησιμοποιήσουν σε αγορές για τις διακοπές.
 2. Ας υποθέσουμε ότι οι τράπεζες τοποθετούν αυτόματες ταμειακές μηχανές σε κάθε τετράγωνο, και, κάνοντας το χρήμα ενδολοφόρο, μειώνουν την ποσότητα χρήματος που οι άνθρωποι θέλουν να έχουν στην κατοχή τους.
 - α) Ας υποθέσουμε ότι η Κεντρική Τράπεζα δεν αλλάζει την προσφορά χρήματος. Σύμφωνα με τη θεωρία περί προτίμησης ρευστότητας, τι συμβαίνει στο επιτόκιο; Τι συμβαίνει στη συναθροιστική ζήτηση;
 - β) Εάν η Κεντρική Τράπεζα θέλει να σταθεροποιήσει τη συναθροιστική ζήτηση, πώς θα πρέπει να ανταποκριθεί;

Ερωτήσεις
Επανάληψης

Προβλήματα
και Εφαρμογές

3. Υποθέστε δύο πολιτικές – μια περιοική στους φόρους που θα διαρρέσει μόνο ένα χρόνο και μια περιοική στους φόρους που αναμένεται να είναι μόνιμη. Ποια πολιτική θα δώσει κίνητρα για περισσότερες καταναλωτικές δαπάνες; Ποια πολιτική θα έχει μεγαλύτερη επίδραση στη συναθροιστική ζήτηση; Εξηγήστε.
4. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το επιτόκιο έπεσε απότομα το 1991. Πολλοί παρατηρητές πίστευαν ότι αυτή η πτώση έδειξε ότι η νομοματική πολιτική ήταν ιδιαίτερα επεκτατική κατά τη διάρκεια του έτους. Θα μπορούσε αυτό το συμπέρασμα να είναι λάθος; (Οι Ηνωμένες Πολιτείες πλησίασαν την οικονομική ύφεση το 1991).
5. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, μια νέα νομοθεσία επέτρεψε στις τράπεζες να πληρώνουν επιτόκιο στις καταθέσεις όψεως, το οποίο δεν μπορούσαν να πληρώνουν πριν.
 - α) Εάν ορίσουμε ότι το χρήμα συμπεριλαμβάνει τις καταθέσεις όψεως, τι επίδραση θα έχει αυτή η νομοθεσία στη ζήτηση χρήματος; Εξηγήστε.
 - β) Εάν η Κεντρική Τράπεζα, εν όψει αυτής της αλλαγής, διατηρούσε μια σταθερή προσφορά χρήματος, τι θα συνέβαινε στο επιτόκιο; Τι θα συνέβαινε στη συναθροιστική ζήτηση και στη συναθροιστική παραγωγή;
 - γ) Εάν η Κεντρική Τράπεζα, εν όψει αυτής της αλλαγής, διατηρούσε ένα σταθερό επιτόκιο αγοράς (το επιτόκιο σε μη-νομοματικά περιουσιακά αποθέματα), ποια αλλαγή στην προσφορά χρήματος θα ήταν απαραίτητη; Τι θα συνέβαινε στη συναθροιστική ζήτηση και στη συναθροιστική παραγωγή;
6. Το Κεφάλαιο αυτό εξηγεί ότι η επεκτατική νομοματική πολιτική μειώνει το επιτόκιο και, επομένως, δίνει κίνητρα στη ζήτηση για καταναλωτικά και επενδυτικά αγαθά. Εξηγήστε πώς μια τέτοια πολιτική δίνει κίνητρα και στη ζήτηση για καθαρές εξαγωγές.
7. Ας υποθέσουμε ότι οι οικονομολόγοι παρατηρούν ότι μια αύξηση στις δημόσιες δαπάνες, κατά 10 δισ. δολάρια, αυξάνει τη συνολική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες κατά 30 δισ. δολάρια.
 - α) Εάν αυτοί οι οικονομολόγοι αγνοήσουν τη δυνατότητα παραγκωνισμού, πόση θα εκτιμήσουν ότι είναι η οριακή ροπή για κατανάλωση;
 - β) Ας υποθέσουμε τώρα ότι οι οικονομολόγοι αναγνωρίζουν τον παραγκωνισμό. Η νέα τους εκτίμηση για την MPC θα είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη;
8. Ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση μειώνει τους φόρους κατά 20 δισ. δολάρια, ότι δεν υπάρχει παραγκωνισμός και ότι η οριακή ροπή για κατανάλωση είναι 3/4.
 - α) Ποια είναι η αρχική επίδραση της μείωσης στους φόρους επάνω στη συναθροιστική ζήτηση;
 - β) Ποιες επιπλέον επιδράσεις ακολουθούν αυτήν την αρχική επίδραση; Ποια είναι η συνολική επίδραση της περιοικής στους φόρους επάνω στη συναθροιστική ζήτηση;

- γ) Πώς συγκρίνεται η συνολική επίδραση από την περιοική των φόρων κατά 20 δισ. δολάρια με τη συνολική επίδραση μιας αύξησης στις δημόσιες δαπάνες κατά 20 δισ. δολάρια; Γιατί;
9. Ας υποθέσουμε ότι οι καταναλωτές γίνονται ξαφνικά πολύ αισιόδοξοι σχετικά με το συνολικό τους εισόδημα και αποφασίζουν να δαπανήσουν επιπλέον 30 δισ. δολάρια σε αγαθά και υπηρεσίες. Αυτή η αλλαγή θα έχει επίδραση πολλαπλασιαστική στη συνολική παραγωγή; Εξηγήστε.
10. Ας υποθέσουμε ότι αυξάνονται οι δημόσιες δαπάνες. Η επίδραση στη συναθροιστική ζήτηση θα είναι μεγαλύτερη εάν η Κεντρική Τράπεζα δεν ανταποκριθεί με κάποια ενέργεια ή εάν η Κεντρική Τράπεζα αποφασίσει στη διατήρηση ενός σταθερού επιτοκίου; Εξηγήστε.
11. Σε ποια από τις ακόλουθες περιπτώσεις είναι πιο πιθανό η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική να οδηγήσει σε βραχυχρόνια αύξηση την επένδυση; Εξηγήστε.
 - α) Όταν ο επιταχυντής επένδυσης είναι μεγάλος ή όταν είναι μικρός;
 - β) Όταν η ενσθησία του επιτοκίου για την επένδυση είναι μεγάλη ή όταν είναι μικρή;
12. Ας υποθέσουμε ότι η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση. Εξηγήστε πώς η καθμία από τις ακόλουθες πολιτικές θα επηρεάσουν την κατανάλωση και την επένδυση. Σε κάθε περίπτωση, δείξτε τις οποιεσδήποτε άμεσες επιδράσεις, οποιεσδήποτε επιδράσεις που προκύπτουν από μεταβολές στη συνολική παραγωγή, οποιεσδήποτε επιδράσεις που προκύπτουν από αλλαγές στο επιτόκιο και τη συνολική επίδραση. Αναφέρετε την πιθανή ύπαρξη αντίρροπων επιδράσεων που κάνουν την απάντηση περιέργη.
 - α) μια αύξηση στις δημόσιες δαπάνες,
 - β) μια μείωση στους φόρους,
 - γ) μια επέκταση στην προσφορά χρήματος.
13. Για διάφορους λόγους, η δημοσιονομική πολιτική αλλάζει αυτόματα όταν η παραγωγή και η απασχόληση διακυμαίνονται.
 - α) Εξηγήστε πώς τα έσοδα από τους φόρους μεταβάλλονται όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση.
 - β) Εάν η κυβέρνηση λειτουργούσε κάτω από έναν αυστηρό κανόνα ισοσκελισμένου κρατικού προϋπολογισμού, τι θα έπρεπε να κάνει σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης; Αυτό θα έκανε την ύφεση περισσότερο ή λιγότερο σοβαρή;
14. Αντιδρώντας σε μια αύξηση στην προσφορά χρήματος, τα ακόλουθα θα είναι μικρότερα, μεγαλύτερα ή σταθερά στη μακροχρόνια περίοδο απ' ό,τι στη βραχυχρόνια περίοδο;
 - α) καταναλωτικές δαπάνες,
 - β) επίπεδο τιμών,
 - γ) επιτόκιο,
 - δ) συνολική παραγωγή.

15. Ας υποθέσουμε ότι η Κεντρική Τράπεζα (Fed) αποφασίζει να επεξεργαστεί την προσφορά χρήματος.
- Ποια είναι η επίδραση αυτής της πολιτικής στο επιτόκιο στη βραχυχρόνια περίοδο; Απεικονίστε την απάντησή σας με το κατάλληλο διάγραμμα.
 - Ποια είναι η επίδραση αυτής της πολιτικής στο επιτόκιο για τη μακροχρόνια περίοδο; Πώς το ξέρουμε;
 - Ποιο χαρακτηριστικό της οικονομίας κάνει τη βραχυχρόνια επίδραση της νομισματικής πολιτικής επάνω στο επιτόκιο να είναι διαφορετική από την αντίστοιχη επίδραση στη μακροχρόνια περίοδο;

Κ

33

Η ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Θα μάθουμε πώς οι σχεδιαστές της οικονομικής πολιτικής αντιμετωπίζουν στη βραχυχρόνια περίοδο την αντίστροφη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας

Θα μάθουμε γιατί αυτή η αντίστροφη σχέση πληθωρισμού - ανεργίας δεν υπάρχει στη μακροχρόνια περίοδο

Θα δούμε πώς οι διαταραχές στην προσφορά μπορούν να μετασπύσουν την αντίστροφη σχέση πληθωρισμού και ανεργίας

Θα μελετήσουμε το βραχυχρόνιο κόστος από τη μείωση του ρυθμού πληθωρισμού

Θα δούμε πώς η αξιοπιστία των σχεδιαστών της οικονομικής πολιτικής μπορεί να μειώσει το κόστος της αντιπληθωριστικής πολιτικής

ΔΥΟ ΠΟΛΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΑ μελετημένοι δείκτες της οικονομικής επίδοσης μιας χώρας είναι ο πληθωρισμός και η ανεργία. Όταν, κάθε μήνα, το Γραφείο Στατιστικής της Εργασίας δίνει στοιχεία επάνω σε αυτές τις μεταβλητές, οι πολιτικοί είναι έτοιμοι να αζούσουν τα νέα. Μερικοί αναλυτές έχουν προσθέσει το ρυθμό πληθωρισμού και το ποσοστό ανεργίας για να παράγουν ένα δείκτη δυστυχίας (misery index), που σκοπό του έχει τη μέτρηση της υγείας της οικονομίας.

Πώς σχετίζονται μεταξύ τους αυτές οι δύο μετρήσεις της οικονομικής δραστηριότητας; Προηγουμένως σε αυτό το βιβλίο συζητήσαμε για τους μακροχρόνιους προσδιοριστικούς παράγοντες της ανεργίας και τους μακροχρόνιους προσδιοριστικούς παράγοντες του πληθωρισμού. Είδαμε ότι το φυσικό ποσοστό ανεργίας εξαρτάται από διάφορα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας, όπως είναι οι νόμοι για τους κατώτατους μισθούς, η δύναμη των εργαζομένων σωματείων, ο ρόλος των μισθών αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα στην αναζήτηση εργασίας. Αντίθετα, ο ρυθμός πληθωρισμού εξαρτάται κυρίως από την αύξηση της ποσότητας χρήματος, την οποία ελέγχει η Κεντρική Τράπεζα. Επομένως, στη μακροχρόνια περίοδο, ο πληθωρισμός και η ανεργία είναι προβλήματα που δεν έχουν σχέση μεταξύ τους.

Στη βραχυχρόνια περίοδο, όμως, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Μία από τις Δέκα Αρχές της Οικονομικής, που συζητήσαμε στο Κεφάλαιο 1, τονίζει ότι η οικονομία αντιμετωπίζει μια βραχυχρόνια αντίστροφη ή ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Εάν οι σχεδιαστές νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής επεξεργάζονται τη συνθηροιστική ζήτηση, μπορούν να μειώσουν την ανεργία στη βραχυχρόνια